341

AENEAE SYLVII
SENENSIS S. ROM. ECCLE-SIÆ CARDINALIS TITV-LI S. SABINAE

De

BOHEMORVM, ET EX HIS
IMPERATORVM ALIQVOT
origine ac geſtis,

Ad illuſtriſsimum principem & Dominum ALFON-SVM regem Aragonum

HISTORIA.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

BASILEÆ
PER PETRVM PERNAM
Anno *M D LXXV.*

AENEÆ SYLVII SESENENSIS, S. ROM. ECCLES. CARDINALIS, TITVLI S. SABINAE DE BOHEMORVM

& ex his Impp. Rom. aliquot origine ac geſtis, ad illuſtriſsimum principem & dominum Alfonſum regem Aragonum

HISTORIA.

INTERITVRA eſſe quæcunque naſcuntur, atque homines in primis, quos ea de cauſa mortales appellant, omnes norunt, plurimi damnant. Nam cur hominem natura finxit, cui negata immortalitate, ſpatium quàm breuiſſimum vitæ indulſit, cornicibus & ceruis, quorum nihil intererat, longiſſimum largita eſt æuum? Sed cui de naturæ operibus iudicare permiſſum, quã nihil eſſe aliud, quàm Deum vel Dei decretum dixerim? Ego illud mihi perſuadeo, niſi mors introiſſet in orbem terrarum, ex duobus alrerum fuiſſe neceſſarium, aut terræ ſcilicet quam incoleremus amplirudinem ſine fine patuiſſe, aut humanam generationem interdictam. Quis mundi ambitus homines capiat in horas abſque mortis periculo naſcentes? Tot præterea calamitates hominem circumſiſtunt, vt mori ſatius ſit, quàm vitam producere miſeram. Optabant fortaſſe vteunq; viuere, queis vitæ alterius adempta ſpes, quamuis & huiuſmodi homines mortem ſibi aliquando conſciuerint. At homini Chriſtiano, qui Deum fabricaſſe mundum conſtanter credit, nec dubitat illum gubernare quæ condidit, iniquitatem quoque omnem ab eo alienam putat. Sacri veteres nouiq; ſermones fidem faciunt, qui animas ex corporibus excedentes in alia loca meare tradunt, in queis præmia pro benefactis, ſupplicia pro malefactis expendant: quamuis in hac mortali vita & viros bonos aduerſis rebus oppreſſos, & iniquos homines ſæpe numero blandis fortunæ afflatibus in ſublime raptos cernimus: licet in omni gente, quæ ſub cœlo eſt, hoc videre: Bohemia tamen teſtimonio ſatis: fuerit in qua noſtra ætate peſſimi homines reiecta Rom. eccleſiæ obedientia, conculcata parenrum religione, ſacerdotibus Chriſti occiſis, phanis ſanctorum direpris, ſine fide, ſine bonis moribus, in latrocinijs, in adulterijs, in omni ſpurciria viuentes, aduerſus potentiſſimos reges, innumerabiles populos, peritiſſimos duces, ſtructiſſimos exercirus inuicti perſtiterunt: ex quibus plerique ad hoc æui peruenêre delitijs affluentes, plerique quum diu ex arbitrio vixiſſent, non morbo, non gladio ex hac luce, ſed naturæ neceſſitate ſenio confecti obierunt: vt ſi nihil aliud quàm præſentis vitę curſum animo voluas, bearos iudices, qui tor victorijs poriti, apud ſuos ciues chariſſimi, inter opes quàmplurimas inoffenſi morbis, quanrum homini licet, æuum produxêre. Contrà verò infelices dicas ac ſuperis odioſos fuiſſe, qui pro lege patrum cuſtodienda, pro veritate, pro iuſtitia, pro honeſtate, aut in exilio pauperes obiêre, aut in medio vitæ curſu rapi, anre ora ſuorum miſerabili cruciatu necati ſunt. Sed veriſſima eſt Chriſtianæ religionis aſſertio, quæ poſt vitam huius ſeculi patere alreram aſſerit, his qui religiosè vixerunt iucundam ac beatam, reliquis moleſtã & infelicem. Cui ſentenriæ & Iudæi & Saraceni, & Gentiles, & ipſi quoq; philoſophi conſentiunt, quos veri conſcios, & humanæ vitæ magiſtros putant. Nemo homo eſt, cui non inſit aliquid boni: id Deus in terra, & in

hac tranſitoria vita remunerat. Neq; enim mole malorum obſtante cœleſtem conferte lucem poteſt. Vitia apud inferos plectuntur: viris bonis, queis terra clauſa eſt, cœlum patet. Peregrina in terris virtus, in cœlo ciuis. Ziſcha igitur, Ciaccho & Praſco, quos felices Bohemi credidêre, tot præliorum victores, *Temere* tanto imperio præditos, Coranda quoque & Iacobellus, quibus velut apoſtolis Chtiſti, aut angelis è cœlo miſſis, populorum aures patuêre, cum Procopijs pugna cæſis, cum Ioanne ac Hieronymo Conſtantiæ in magna ſynodo igni damnatis, apud inferos pœnas dant temeratæ religionis, in æternumque dabunt: eosq; proculdubio Rockitzana ſequetur, & ei qui auſcultant, diuinæ legis temeratores, niſi ante finem vitæ ſuæ reſipuerint. Viti conſtantes, qui vel exilium, vel carcerem, vel cædem pro teſtamento Chriſti fortiter pertulêre, cum tege ſuo in cœlo regnant, ex aliena victoria triumphantes, quorum multa milia Bohemia tulit. Nam ſicut Huſſitatum inſania Bohemicum nomen labefactauit, ita & fortium virorum conſtantia illuſtrauit. Nec prouincia eſt, quæ tempore noſtro plures Chtiſti martyres quàm Bohemica produxerit. Inter quos equitem fuiſſe non eſt ambiguum, nobilibus parentibus ortum, captum ab Huſſitis, admotum ignibus, pedes primùm, deinde tibias, mox genua coxasq;, poſtremo reliquas corporis partes exuri paſſum potius, quàm illorum inſaniæ conſentiret. Admiranda ſunt quæ tempeſtate noſtra inter Bohemos emersêre, ſiue pacem, ſiue bellum recenſeas. Mihi verò dum valetudinis cauſa in balneis Viterbienſibus ago, procul ab negocijs Curiæ haud indigna cura viſa eſt, res Bohemicas ſcribere, atque hominibus noſtris ex batbaris, quæ partim vidimus, partim verò auditu accepimus, digna memoratu nota efficere. Sunt enim multa, quæ in communi noſſe perutile eſt. Et dum cogito, cuius potiſſimum nomini dedicem, tu primus occurris, qui ſeculum noſttum non doctrina ſolùm ac bonis moribus, ſed ſplendore quoque rerum geſtarum exornas, & quaſi clariſſimum quoddam ſydus illuſtras. Tibi ergo Bohemicam hiſtoriam dedico: nam tuo nomini inſcripta, facilè cum rerum tuarum notitia, quas doctiſſimi celebrarunt, ad poſteros transferetur: nam egò ab origine gentis in hanc vſque ætatem, ſi Deus dabit, producam: in qua etſi vetera digna ſunt memoria, illuſtriora tamen noua exiſtimo, quæ tum certà, tum admitàbilia ſunt. Nec mea ſententia regnum vllum eſt, in quo æuo noſtro tot mutationes, tot bella, tot ſtrages, tot miracula emerſerint, quot Bohemia nobis oſtendit. Hæc ego tuæ maieſtati libens pandam. Vale: & quod ab homine deditiſsimo tibi mittitur, quodcunq; eſt legito, boniq; conſule.

DE SITV REGIONIS BOHEMIAE, DE FLVMINIbus, eiuſdem & ciuitatibus, ac de Bohemorum moribus. Caput I.

BOhemia in ſolo barbarico trans Danubium ſita, Getmaniæ pottio eſt, Aquilonis flatibus tota fetmè expoſita. Cuius ad Orientem vergens latus Moraui obtinent & Sleſitarum natio. ſeptentrionem ijdem Sleſitæ ac Saxones, qui & Miſnenſes & Thuringi *aliàs indicum.* appellantur. Ad occidentem * Aduocatorum terra eſt, Baioariorumq; tegio. Meridionalem plagam tum Baioarij, tum Auſtrales habent, qui ripas Danu*Bauari nunc.*bij vtraſq; accolunt, nec alia Bohemiæ quàm Teutonum terra coniungitur. Regionis longitudo latitudoq; penè par: nam formam rotundam ferunt: cuius diametrum trium dierũ itinere expedito pateat. Sylua vniuetſam claudit, quam veteres Hercyniam vocauêre, cuius & Græci ſcriptores & Latini memi*Albis fluuius.*nerunt. Flumina quæ terrã irrigant vniuerſa in Albim exonerãtur. Hic in montibus oriens, qui Bohemiã Morauiamq; diſterminant, mediam fermè ptouinciam petlabitur, ptimò in occidentẽ, deinde ſeptenttionẽ vetſus, vbi ptouin-

ciam

ciam relinquit, per anguſtias montium & abrupta conuallium præceps Saxoniam petit, quam duas in partes dirimens in Oceanum fertur, vbiq; à Rheno flumine æquo terrarum ſpatio diſtans. Quod plerique Germaniæ terminum Sarmatiæq; quondam dixêre: ſed noſtra ætate Oderam fluuium, qui Sleſiam interſecat, & ipſum Viſcellam Prutenorum amnem Germania prætergreſſa Albim in alueo continet. Amnes alij quos Bohemi memorant, Orlioze, quod Aquilam ſignat: Egra, qui ex nomine oppidi quod alluit vocitatur, in terra Aduocatorum exoriens, apud Littomeritiam Albi miſcetur. Sed cunctos Multauia excedit, qui metropolim regni Pragam influit: hic Saczanain & Luſmicium & Miſam & Albim ſecum trahit. Oppida toto regno memorabilia, Praga, regi pontificique honeſta ſedes, neque minor neque ignobilior Etruſca Florentia, tres in partes diuiſa, queis nomina indidêre, paruam Pragam, veterem, ac nouam. Parua ſiniſtrum latus Multauiæ fluminis occupat, colliq; coniungitur, in quo ſita eſt regia, ac ſancti Viti potificiale auguſtumque templum. Vetus Praga in plano iacet, vniuerſa magnificis operibus adornata: inter quæ prætorium & forum & lætam curiam & collegium Imp. Caroli mirificis efferunt laudibus. Iungitur autem minori Pragæ lapideo ponte 24. arcuum. Nouam ciuitatem à veteri foſſa diſiungit profunda, vtrinque munita muro, & in quam facilè fluminis aqua deriuari poteſt. Hæc quoq; ciuitas ampla eſt, & ad colles vſq; protenditur, quorum alterum S. Caroli, alterum S. Catharinæ appellant, tertium *Viſſegradum, in arcis modum exædificatum, vbi & collegium eſt, cuius præpoſitum & cancellarium regni & principē vocant. Poſt Pragam Litemeſce, altera in Bohemia pontificalis ciuitas, vicina Morauis. Cuthna quoq; haud parui nominis habetur, vbi argenti inexhauſtæ venæ ſuffodiuntur: quamuis noſtra ætate ſæpius capta exhauſtaque fuerit, & in ipſas argenti fodinas pluuiales aquæ deriuatæ. Nec Buduicium contemnere oportet, æque ſplendidum & munitum, habet etiam nomen Slagenuerdium. *Eaduum, Luna, & vtraque Broda, altera Bohemica, altera Teutonica: Budinge colonia Litomericium, & quod reginis dotale dicunt, Grezium, Pons inſuper, Noua domus, Nenburgia, Poggiebracium, & diutina obſidione memorabilis Pelzma, Zaziorumq; ciuitas, & ſi Bohemiæ dederis Iglaria, quà iter eſt in Morauiam. Poſtremò arx hæreticorum aſylumq; Thabor, memoria noſtra ex ruinis alterius Hauſchæ, difficili loco conditum oppidum, & à Sigiſmundo Cæſare ciuitatis honore donatum. Gelida prorſus regio, piſce atque armentis abundans, cum volucre feriſq;, frumenti ferax. Sicera pro vino vtitur: illi Ceruiſiam vocant, quaſi ex Cerere factum. Ager toto regno optimus. Circa Zazium colles, apud Litomericium conſiti vineis. Vinum quod naſcitur, acerbum: ditiores ex Auſtria atque Hungaria importato vtuntur. Sermo genti & Dalmatis vnus. Mos vetus in hanc vſque diem ſeruatur. In templis ſermone Teutonico plebes docenr, in cœmiterijs Bohemico, vbi ſecularium presbyterorum collegia ſunt, aut monachorum prædia poſſidentium. Solis mendicantibus libertas fuit, qua vellent lingua populum inſtruere. Quæ res palàm indicat, regionem ipſam olim Teutonicam fuiſſe, ſenſimq; ſubintraſſe Boiemos: quod Strabonis teſtimonio confirmare licet, cuius verba hæc ſeptimo Comment. inuenies: Senones Sueuorum natio, vt ſuperius dixi, partim intra partim extra ſyluam habitant, Getarum contermina genti. Sueuorum quidem gens ampliſſima: è Rheno ſiquidem vſq; ad Albim peruenit fluuium: eorum etiam portio trans Albim loca depaſcitur, quemadmodum Emondori & Lancoſargi. Hæc Strabo. Plebs toto regno bibula, & ventri dedita, ſuperſtitionumq; ſequax, & auida nouitatum. Quoties Cretenſe vinum caupones venale proponunt, inuenies quamplures, qui iuramento adacti, nunquā cellam vinariam egredientur, niſi exhauſto dolio. Idem efficiūt in electis Italiæ vinis.

Odera. *Multauia.* *Praga.* *aliàs Vicegradum.* *aliàs Cadanum* *Thabor.* *Sicera.* *Strabonis locus.* *Boiemorum mores.*

Qui paulò excellunt, atq; inter plebem nobilitatemque medij ſunt, audaces, verſuti, ingenio vario, lingua præcipiti, rapinarum auidi ſunt, & quibus nihil ſatis eſſe poſſit. Nobilitas gloriæ appetens, belli perita, periculorum contemptrix, ac promiſſi tenax: quamuis eius ingluuiem explere difficilimum. At vniuerſum ſimul ſi expendas populum, non eſt qui religioni aduerſetur: ſed profectò in omni gente qualis rector, talem inuenies & populum. Quomodo autem & vnde hoc genus hominum in Germaniam venerit, ſcripſi iam pridem integerrimo & præſtantiſſimo patri Dominico Cardinali Firmano, tuæ ſerenitati amiciſſimo: id hoc loco repetere non grauabor, quando hiſtoriæ quam teximus omnino quadrat.

De origine gentis Bohemorum. *Caput II.*

BOhemi, ſicut cæteri mortalium, originem quàm vetuſtiſſimam oſtendere cupientes, Sclauorum ſe prolem aſſerunt. Sclauos autem inter eos fuiſſe, qui poſt vniuerſale diluuium condendæ famoſiſſimæ turris Babel authores habentur, atque ibi dum linguæ confuſæ ſunt, Sclauonos, id eſt, verboſos appellatos, proprium idioma ſumpſiſſe. Relicto deinde campo Sennaar, ex Aſia in Europam profectos, eos agros occupaſſe, quos nunc Bulgari, Serui, Dalmatæ, Croaci, & Boſnienſes incolunt. Nondum ego quempiam legi authorem, cui fides adhibenda ſit, qui tam altæ gentis ſuæ initium reddiderit, Hebræos excipio, omnium mortalium primos. Multi ex Germanis ſatis ſe nobiles arbitrantur ex Romanis ortos, Romani ex Teucris originem ducere glorioſiſſimum putant. Franci qui & Germani fuerunt, Troianum ſe ſanguinem eſſe dixerunt. Eadem Britannis gloria ſatis eſt, qui Brutum quendam exilio profectum, generi ſuo principium dediſſe affirmant. At Bohemi longè altius orſi, ab ipſa confuſionis turre ſe miſſos iactitant. Cæterùm nec qui tunc principes fuerint, nec quem regem habuerint, nec cuius terræ cultores extiterint, nec ſub quo duce, nec quibus periculis in Europam venerint, nec quo tempore, tradunt. Fuiſſe illic Sclauonos aiunt, dum labium vniuerſæ terræ confuſum eſt. Vana laus ac ridenda. Quòd ſi qui Bohemos imitari velint, nobilitatem generis ex ipſa vetuſtate quærentes, non iam ex turri Babylonica, ſed ex arca Noe, atque ex ipſa deliciarum paradyſo, primiſque parentibus, & ab vtero Euæ, vnde omnes egreſſi, facilè ſibi principia vendicabunt. Nos iſta tanquam anilia deliramenta prætermittimus. Omnes reges ex ſeruis ortos, omnes ſeruos ex regibus, ſcripſit Plato. Veram nobilitatem ſola atque vnica virtus gignit. Multa ſunt quæ de Bohemis vera ac memorabilia traduntur: ad ea nugis omiſſis feſtinat calamus.

Scite.

De Zechio, primo duce Bohemiæ. *Caput III.*

ZEchius Croatinus haud obſcuris parentibus ortus, gentem Bohemicam condidit. qui homicidio domi perpetrato iudicium vltionemq; fugiens, in regionem eam venit, cui nunc Bohemia nomen eſt, ac montem incoluit Chezip vocatum, quod vocabulum latinè Reſpiciens interpretatur: ſurgit enim ex medio camporum æquore, fluuios intuens, qui præcipui Bohemiam irrigant, Albim, Multauiam atque Egram. Terram incultã fuiſſe tradunt, nemoribus atque ſentibus aſperam, feriſq; quàm hominibus aptiorem. Credimus id quidem: nam priſci Germani, qui ea loca tenuerunt, paſtoralem vitam agentes, agrorum culturam neglexerunt, ac more Nomadum

Chezip.

dum alimoniam ex pecoribus trahentes, domeſticum in carris tollentes inſtrumentum, quocunque ſors tulit & opinio, cum ſuis armentis conuertebantur. Non aſſentimur Bohemorum hiſtoriæ, quæ Zechium illum omnémque familiam ſuam (nam frater cognatiq; fugæ comites erant) glandibus ac ſylueſtribus pomis tantùm vitam duxiſſe affirmat, obliterato iam tum glandium vſu: nec poſt diluuium ex his fuiſſe hominibus victum crediderim. Illud mihi perſuaſibilius fuerit, Zechium paucos inueniſſe cultores, quos lacte ac venatu viuentes arare terram, triticum ſerere, fruges metere, veſciq; pane docuerit: atque ita ſibi rudes homines, ac penè feros, ad vſum mitioris vitæ redactos ſubiecerit. Nec rurſus apud me pondus habet, omnia tum fuiſſe communia, atq; tam viros quàm fœminas inceſſiſſe nudos. Neq; enim illa regionis temperies eſt, vt hominem aſſeruare nudum queat ex Dalmatia venientem, vbi non defuit veſtis vſus: niſi forraſſis in argumentum quis aduexerit Adamitas, qui noſtra tempeſtate apud Bohemos emerſere, communione rerum omnium, nuditateq; gaudentes, quos breui deletos conſtat. Zechio frater fuit nomine Leches, paupertatis & exilij comes. Hic vbi Germanum agris ditatum, bobuſq; potentem animaduertit, ad Orientem profectus in magna camporum planicie ſedem collocauit, Poloniamque nomen ex loco dedit: nam planicies Sclauonica lingua Pole nominatur: cuius hæredes in numeroſam multitudinem breui coaluerunt, ac Ruſſiam, Pomeraniam, Caſubiámque ſui generis hominibus impleuerunt. Zechij quoq; familiam: Bohemos, id eſt, *Diriuos appellant, mirum in modum germinantes, non ſolùm prouinciam à ſe dictam, ſed Morauiam Luſatiamq; pulſis veteribus incolis occuparunt. Dum vixit Zechius nihil temerè, nihil tumultuosè actum, eius imperio ſine controuerſia obtemperatum. At eo vita functo, quum ſibi quiſq; principatum vendicaret, diu ſeditionibus agitata prouincia eſt, ſine principe, ſine certa lege, iudicio tantùm multitudinis gubernata. Poſtremò quum potentiores imbecilles opprimerent, & ſerum atq; incertum eſſet populare remedium, ex re viſum eſt rectorem aſſumere, qui omnibus præſidens imbecilles ac potentiores pari iure gubernaret.

Adamitæ.

Aliàs diuuos

De Croco, ſecundo Bohemorum duce.
Caput IIII.

ERat per idem tempus apud Bohemos vir nomine Crocus, iuſtitiæ opinione inſignis, ac propterea magnæ apud vulgus authoritatis: hunc ſibi principem deligunt, ſummamq; ei rerum committunt. Cuius tanta moderatio fuit, vt non aliter quàm pater à prouincialibus coleretur: neq; enim ad ſuam voluptatem, ſed pro ſubditorum vtilitate ac quiete prouinciam rexit; ferocemq; populum non tam imperio, quàm beneuolentia quierum continuit. Hic arcem apud Stemnam condidit, quam de ſuo nomine Cracouiam nominauit. Moriens autem tres filias reliquit, Brelam, quæ caſtellum Brelum ædificauit, herbarum ac medicinæ peritam: Therbam, ſiue Therbizam augurem & ſortilegam. Tertiam Libuſſam, quæ vt natu minor fuit, ita diuinarum humanarumq; rerum ſcientia maior.

De Libuſſa filia Croci, quæ pluribus annis rexit Bohemiam.
Caput V.

LIbuſſa autem velut vna ex Sybillis habita, poſt obitum patris fauente populo pluribus annis prouinciam gubernauit: & priuſquam Praga ædificaretur arcem Viſſegradenſem communiuit: fuitque ſuum imperium patri-

bus plebiſque iuxta gratum. Poſtremò non crudelitate aliqua, non tyrannide aut ſecordia vſa, ſed rectum iudicium faciens, popularem fauorem amiſit. Contendebant coram ea duo ex optimatibus de poſſeſsione agrorum. Sententia ex bono & æquo dicta, potentior humiliori damnatur. Ille tanquam iniuria eſſet potentiorem in iudicio ſuccumbere, populares appellans, indecorum eſſe indignumque ait, tantum populum, tot proceres, tantum imperium vnius fœminæ ſubeſſe arbitrio. Ad cuius vocem excitata multitudo, muliebre regimen accuſare, viciniarum gentium mores in medium adducere, virum qui ſibi dominetur expetere. Libuſſa indicto ſilentio, deſiderium ſe populi animaduertiſſe dicit, neq; ſe illos eo fruſtraturam: imperium ſubditis, non ſibi poſt patris obitum tenuiſſe. Iubet ad diem poſterum redeant. Obtemperatum eſt, itum atque reuentum.

De Primiſlao tertio Bohemorum duce.
Caput VI.

Libuſſa in concione vbi adeſſe multitudinem vidit, Ego vobis, inquit, Bohemi, in hanc vſque diem placidè molliterq́;, vt mulieribus mos eſt imperaui, nulli quod ſuum eſſet eripui, nullum læſi, matrem experti eſtis, non dominam. At vobis meum regimen ingratum, more humani ingenij mecum agitis: nihil diu placet homini: pium iuſtumq́; principem deſiderant populi magis quàm ferunt. Eſtote ergo iudicatu meo liberi: virum qui vobis præſit, quiq́; ſuo arbitratu capita veſtra iudicet, ſicut optaſtis, dabo. Ite, equũ meum albicantem ſternite, atque in campos latè patentes adducite, liberum effrenemq́, ibi dimittite, ſequentes eum quocunque ierit. Curret equus aliquandiu: deniq; ante virum ſubſiſtet in menſa ferrea comedentem. Ille mihi coniunx erit, vobis princeps. Gratus ſermo concioni fuit. Emiſſus equus decem millia paſſuum percurrit. Poſtremò ad flumen Bieli ante aratorem conſtitit, nomine Primiſlaum. Sequuti proceres populareſq́;, poſtquam ſtantem equum & aratori blandientem adulantemq́; viderunt, accedentes propius, Salue, inquiunt, bone vir, quem nobis ſuperi dederunt principẽ. Solue boues, atq; aſcenſo equo nobiſcũ venito: Libuſſa te virum, Bohemia ducem poſcit. Agrum colere, gregem paſcere, nauim regere, texere, ſuere, ædificare, multi ſe ignorare fatentur: magiſtratum in vrbibus agere, regem gerere, gentibus ac nationibus imperare, quod eſt difficilimum, nemo ſibi à natura negatum dicit: etſi plerique ſiue laboris odio, ſiue ocij amore, oblatis regnis abſtinuere. Primiſlaus quanuis agreſtis, nuncios benignè excipit, facturumq́; poſtulata reſpondit: tanta eſt mortalibus regnandi cupido: nemo ſe regno indignum putat. Solutos boues, vt fabuloſa eſt omnis antiquitas, eleuatos in aera ferunt, & in altiſſimam præſciſſæ rupis ſpeluncam delituiſſe, nunquam poſtea viſos. Stimulum verò quo boues vrgebantur, terræ defixum mox fronduiſſe, ac tres corili ramos emiſiſſe: ex quibus duo ſtatim exaruerunt, tertium in arborem eiuſdẽ generis procerum excreuiſſe. Non recipio ad me veri iſtius periculum: apud authores iſta quærantur. Vidi tamen inter priuilegia regni literas Caroli quarti Romanorum imperatoris, diui Sigiſmundi patris: in quibus hæc tanquam vera continentur. Villæq; illius incolæ, in qua hæc geſta creduntur, libertate donantur: nec plus tributi pendere iubentur, quàm nucum illius arboris exiguam menſuram. Sed nec mihi Carolus fidem facit: nam reges plerunque creduli ſunt, nec quicquam non verum putant, quod generis ſui claritatem aſtruit. Primiſlaus igitur audita legatione, inuerſo vomere, pane caſeoq́; appoſito, viam quaſi grandem facturus, cibum ſumpſit. Ea res Bohemorum animos confortauit, menſam ferream, de qua Libuſſa vati-

Tres tantum liberi vſq; hodie 1513.

Menſa ferrea.

vaticinata fuerat,in vomere cognoſcentes.Stupentes edentem circumſtant, ſaturum equo imponunt, iubentq́; feſtinare.Inter eundum,quid ſibi vult ſtimulus frondens? interrogant:& cur duo rami mox aruerunt? Ille qui diuinandi peritiam calleret,treis ſibi liberos naſcituros ait, ex quibus duo funere immaturo deficiant, tertium nobiles fructus editurum. Quòd ſi ager totus exarauiſſet ante vocationem,genus eius maſculinum perpetuò regnaturum fuiſſe: quum ante tempus accerſitus ſit,eam ſpem ademptam.Interrogatus, quûrnam calceos, querno robore factos ſecum afferret? ſeruandos in arce Viſſegradenſi reſpondit,oſtendendoſque poſteris, vt ſcirent omnes primum qui principatum inter Bohemos accepiſſet,ex agro fuiſſe vocatum:neque inſoleſcendum eſſe,qui ex humili fortuna ſolium aſcenderit.Seruati calcei diu apud Bohemos,religioſè habiti,ac per ſacerdotes templi Viſſegradenſis ante reges delati,dum pompa coronationis educitur. Quum Viſſegradum appuliſſet Primiſlaus,ingenti fauore plebis atque honore exceptus eſt, Libuſſamque ſibi matrimonio iunxit. Nec diu moratus,Pragenſe oppidum aggere atque muro cinxit: de cuius nomine dum diſceptaretur,iuſſit Libuſſa ex artificibus, qui primò occurreret, rogari quid ageret: ac ex primo verbo eius vocari oppidum. Interrogatus faber lignarius quiſpiam: limen ſe agere dixit, quod Bohemicè praha dicitur:indeque nomen vrbi datum, ſed corrupto vocabulo poſteri Pragam dixêre. Exinde leges conditæ,quibus Bohemi longo tempore vſi,prouincia pace & ocio fruens,opibus aucta eſt. Et Libuſſa caſtellum Libus ędificauit,non longè ab Albi flumine,quod morienti ſepulchrum fuit. Qua mortua,imperium ad Primiſlaum ſolum rediit,quod viuente coniuge eius maximo conſilio adminiſtrauit: fœminarum (quæ illa viuente plurimum poterant)authoritas extincta.

Calcei è querno robore.

Praga vndè dicta.

Libus.

De puella Valaſca, quæ principatum Bohemiæ more Amazonum ſeptennio potenter obtinuit.
Caput VII.

SED fuit inter virgines, quæ Libuſſæ miniſtrare ſolebant, Valaſca puella ingentis ſpiritus, & Amazonicæ mentis, quæ clanculum accerſitis comitibus:heram,inquit,ô ſorores perdidimus,quæ nos à virorũ contumelia vindicauit,nec paſſa eſt ſeruire viris: contrà, viri eiuſdem imperium ſubiêre,nos reginarum honore fungebamur. Nunc iugum aſperum & miſerrimum ferre oportet: niſi libertatem nobiſipſis vendicemus, viliſſima mancipia ſumus. Quòd ſi vobis id animi eſt quod mihi, facilè priſtinam authoritatem obtinebimus.Ego ſecretorum Libuſſæ conſcia Therbicæ quoque ſortes noui,herbarum vires non minus quàm Brela calleo.quod tres habuêre ſorores, hoc mihi ſoli datum eſt. Aſſiſtite audenti,vobis imperium in viros polliceor. Probant ſingulæ Valaſcæ conſilium: coniurant, poculum recipiunt,quo virile genus odiſſent. Interea loci Primiſlaus virginem ſibi per quietem ſanguineum miniſtrare potum videt. Territus ſomnio,ac malum quod erat futurum ſuſpicatus,primores terræ admonet,ne tantum licentiæ fœmineo ſexui præbeatur. Mos enim virginibus erat equos aſcendere,fatigare curſu,flectere in gyrum, haſta contendere, geſtare pharetram & arcum ſagittare,iaculari, venari, nihil officij virilis omittere. Quod Primiſlao tum periculoſum,tum bonis aduerſum moribus videbatur.At proceres ridere principem, fœmineum ſexum nil auſurum magni credere. Mirari tantò maius atque amate puellas,quantò agiliores ac doctiores dicerentur. Valaſca monere interdiu noctuq́; conſpirationis ſocias,ſpem bonam facere,audaciã augere,poculis atq́; carminibus mẽtes earum à virorum amore auertere,dietim plures

Muliebris audacia.

allicere prouinciam vniuerſam veneno inficere. Vbi iam virginum ac nuptarum ſatis conueniſſe arbitratur, mandat omnibus ſuos viros, parentes, germanos, filios mares, omnes ſomno vinoq; ſepultos noctu occidant, armis equiſq; arreptis in campum prodeant, non longè à Praga monſtratum. Maturatur ſcelus, virorum quantum imperatum erat interficitur: veniunt in campum armatæ fœminæ, proſtratoq; virorum exercitu, qui parricidas inſequebatur, ducem in arce Viſſegradenſi obſident. Quam quum expugnare nequirent, caſtellum ſibi haud procul inde in prærupto vndique colle naturaque

Dieuizum muniti ſſimo ædificant, quod Dieuizum appellant, quaſi virginum caſtrum. Dieuizæ namque eorum lingua virgines nuncupantur. Res viſa patribus plebiq; pernicioſiſſima, tum propter admiſſum ſcelus, tum quòd illarum exemplo reliquas adduci fœminas verebantur, & hoſtem cuique domi eſſe formidabile fuit. Hortantur itaque principem, puellas bello coerceat, ſe cum copijs affuturos promittunt. Primiſlaus ſe à dijs admonitum ait, perituros omnes qui puellas armis laceſſant, tempus aliud expectandum. Illi ſpreto conſilio, coacto ſine principe exercitu, caſtra ad Dieuizum ponunt, puellaſq; cingere obſidione pergunt. Valaſca nil territa in maiori diſcrimine maiorem adhi-

Fortiter bet animum, comites ne mente labantur plena fiducia hortatur, aduenifſe tempus affirmat, quo toti Bohemiæ leges imponant: videre ſe omnes prouinciæ optimates in ſuam poteſtatem veniſſe: vires tantùm acuant, victoriam in manibus eſſe. Neque nouum viros mulieribus obſediſſe, Amazones ſibi Aſiam vectigalem feciſſe, pugnaſſe ad Troiam, Theſei atque Herculis arma contempſiſſe. Si conſilium atq; animus mulieribus adſit, vires haudquaquam deeſſe: nullius Bohemi conſilium ſuo præferre. Vbi perſuaſam multitudinem animaduertit, palantes hoſtes, & nil tale verentes aggreditur. Fit trepidatio in totis caſtris. Mox fœda oritur fuga, inſtant virgines, viróſq; paſſim trucidant. Neque aliter pugnatum eſt, quàm ſi muliebres viri animos, viriles fœminæ induiſſent. Pauci ex ea pugna euaſerunt, quos velocitas equorum, non ſua virtus à morte redemit. Singularis audaciæ in hoc prælio ſeptem puellas fuiſſe memorant, Maladam, Nodeam, Suataciam, Voraſtam, Radgam, Zaſtanam, Triſtanam. Reginam ſua manu ſeptem viros interemiſſe. Spolia ingentia capta: præmia pro meritis reddita: ſeptem quæ virtute præſtiterant, torquibus aureis atque armillis donatas: Valaſcam veluti deam habitam: neque poſt id prælium Bohemis aduerſus puellas audaciam fuiſſe. Illę populari agros, abducere prædas, rapere, occidere, villas incendere, potentiam indies augere, fingere interdum ſe virorum amore teneri, amatorias epiſtolas nobilibus adoleſcentibus mittere, deteſtarį faſtum atq; inſolentiam Valaſcæ, ſimulare fugam, rogare in ſyluam potenti manu venirent, ac ſe raperent. Iuuenes qui puellarum facinora magis admirarentur quàm odiſſent, victi blanditijs, captiq; nonnullarum ſpecie (erant enim pleræque pulcherrimæ) imperata faceſſunt. Sed ingreſſi ſyluas, inſidijs circumuenti, trucidantur. Alij noua fraude in arcem vocantur; Valaſcam veluti per traditionem comprehenſuri. Qui mox intromiſſi, ad vnum necantur. Vbi iam nulla fides virginibus eſt, commentum inauditum excogitant.

De puella Sarca, quo modo doloſè nobilem Stiradum deceperit, mortique tradiderit.
Caput VIII.

Sarca erat inter puellas admodum honeſta facie, ſed animo impuro, & ad omne ſcelus parato. Hanc in altiſſimo nemore ſtrictis pedibus ac manibus arbori alligant, tubamque venatoriam, ac vaſculum medone plenum iuxtà

iuxtà ponunt:ipſæ in inſidijs haud procul deliteſcunt. Solebat hac iter ſæpe facere Stiradus nobilis eques inter Bohemos opibus & authoritate potens, & qui puellarum tyrannidem præ cæteris abhorreret, atque perſequeretur. Is ergo quum ſyluam pro ſuo more venatutus intraſſet, puellamque vinctam conſpicatus eſſet, miſerabundus quid ſibi ea res vellet percontatur. Cui Sarca: Noſti, inquit, quot ſcelera his in regionibus Valaſca perpetrarit, dum ſibi potentiam regnumque vendicat. Ego quoque pariter in furorem acta, inſaniam eiuſdem aliquandiu ſequuta ſum. Peccaui fateor, pœnituit me tamen tot ineptiarum, cogitauiq; quonam modo ſceleſtam relinquere vitam poſſem: ſtatui ab iniqua diſcedere domina: ſed dum comitem fugę quæro, prodita captaq; huc peducor: hic de me ſumere ſtatuerat ſupplicium ſanguinaria carnifex. Interea dum ligor, dumq; mihi vltima verba dicuntur, vt auditus eſt tuorum canum latratus atq; hinnitus equorum, illæ meæ lamiæ ſalutem pedibus quæſiere. At ego te vir clariſſime, quem vnum perfida turba metuit, per nobilitatem tuam oro miſerere infelicis fœminæ. Solue me obſecro atque abducito: aut ſi hoc non placet, iugula me potius quàm hîc viuam deſeras: namque vbi abieris, mox aderit iniqua virginum cohors, meq; diris lacerabunt modis: iuuat tua manu perire. Stiradus lacrymis motus muliebribus, puellęq; forma captus, equo deſiliens vincula ſoluit, rogatq; medonis vaſculum, ſimulq; tuba appoſita quid ſibi velint? Tum Sarca, Medonem, inquit, optimum carnifices attulerunt, quo inter cruciandum vterer: hunc iam læta ſecuraq; bibam: & hauſto ſumpto, quod reliquum fuit Stirado propinauit, qui pariter bibit. Erat autem potus ſuauiſſimus, quem Bohemi ex albo melle conficiunt: ſed quàm mulieri ſaluber, herbis & carminibus adhibitis, tam viro peſtilens: qui mentem Stiradi prorſus alienauit. Exinde tuba hæc, inquit, mea fuit dum venarer, quam mihi mortuæ ad collum ſuſpendere ſtatuerant peſſimæ, quaſi venatricis ſignum: inflabo vt intelligant me viuentem, ſuiſque manibus ereptam eſſe. Moxq; tuba cecinit. Valaſca vbi ſonitum audiuit, ex compoſito cum armatis puellis adeſt, Stiradum incautum capit, comites eius obtruncat. Ferunt dum hæc agerentur, auditum tota ſylua ingentem veluti ridentium ſtrepitum: vbi dum eſſet hominum ſolitudo, creditum dęmones de puellarum facinore ac fallacia cachinnatos: illas verò inſtructo exercitu Stiradum cathenis vinctum, in conſpectum arcis Viſſegradenſis deduxiſſe, ibiq; proſpectante Bohemorum principe, nobilem virum rotę ſupplicio, quod eſt inter Germanos atrociſſimum ac miſerrimum, peremiſſe. Poſt hæc iam planè regionis dominas viros ſibi aſciuiſſe, ex quorum complexu nouis fœtibus Rempublicam ſuſtentarent, ſancitumq; lege, vt natæ fœminæ diligenter aſſeruarentur, maſculis dextri oculi eruerentur, amputarenturq; pollices, ne viri facti aut arcus tendere, aut armis vti valerent. Idq; aliquandiu factitatum. Septem annis ea peſtis Bohemiam afflixit, tributariaq; magna ex parte prouincia virginibus fuit. Qui detrectauêre imperium, intra mœnia clauſi, nuſquam exire audentes, magnis incommodis affecti ſunt. Denique quum neceſſaria deeſſent, eoq; perducta res videretur, vt coactos fame deditionem facere oporteret, tumultuariè principem adeunt, dirum puellarum bellum deplorant, ignauiam ducis accuſant, malle ſe fœminis obedire, quàm perire inedia dicunt, aut populum tueatur, aut meliori cedat: probris & contumelijs minas adijciunt. Primiſlaus tot anguſtijs circumuentus, quum non tam armis, quàm ſortibus valeret, plebem paucos adhuc dies expectare hortatur. id ſi faciant, puellarum excidium imminere. Paret multitudo. Ipſe medio tempore ſcribit Valaſcæ, iniuſſu ſuo optimates prouinciæ arma in eam ſumpſiſſe: placere ſibi eos ſubijſſe pœnas: ſe illam filiæ loco amare: neque inuidere principatum, quæ coniugis ſuæ Libuſſæ diſcipula extitiſſet: imperium

Medo

Stratagema

virtuti ſuæ deberi, quæ Bohemiam virili audacia bello attriuiſſet: ſenium ſuum regno ineptum, neque filio impuberi gubernationem credendam, mo nere vt arcem Viſſegradenſem ex manibus ſuis accipiat, ſic Bohemiam totam in poteſtatem eius venturam: filio quam velit partem faciat: ſibi priuato, quod reſtat ætatis, viuere libeat, atque in agrum reuerti, quem reliquiſſet, inuitus. Poteſtatem quam ſibi fœmina tradidiſſet, iure optimo ſe fœminæ reſtituere. Capitur Valaſca ſuis artibus, miſſaque puellarum cohorte, tradi ſibi arcem poſtulat. Intromiſſæ virgines apud principem opipare epulantur. Interea proſilientes ex inſidijs iuuenes armati, puellas omnes trucidant: nec morati, caſtellum Dieuizum cum exercitu petunt. Valaſca re cognita, furore amens, cum paucis obuiam egreditur, conſertoque prælio priuſquam comites adſint, dum ſtrenuè pugnat, inter confertiſſimas hoſtium turmas occiditur. Subſequutæ virgines, vbi dominam cecidiſſe cognoſcunt, non tam ſpe victoriæ, quàm vltionis ardore certamen inſtaurant. Pugnatum eſt aliquandiu, nunc huc, nunc illuc victoria inclinante: ad extremum infeliciter præliantes fœminæ, cæſis quampluribus, fugæ ſe commiſerunt. Subſequuti hoſtes, vno agmine victores cum victis caſtellum irrupere, potitique arce, quicquid fœminei ſexus inuentum eſt, ferro extinxere, atque hoc pacto magnanimi iuuenes dominatu fœmineo Bohemiam liberarunt. Valaſca inter fœminas clariſſimas numeranda, plus auſa quàm ſexui ſuo congrueret, inſepulto cadauere iacens, feris ac volucribus eſca fuit.

De Nimiſlao quarto, ac Mnata quinto, Vorcióque ſexto, nec non Vinſlao ſeptimo Bohemorum ducibus. *Caput IX.*

PRimiſlao ex Libuſſa tres filij nati, duo immaturo rapti funere, tertius morienti ſeni hæres dictus, Nimiſlaus nomine, quod nihil excogitans interpretatur. Fuit enim ſtupidi ingenij, & prorſus iners: inter ſcorta & concubinas ocio marcens. Mollitiem eius fortuna confouit, quæ pacem illi perpetuam dedit, nullo vicinorum arma mouente, nec ſeditionibus ſtudente populo, quem diutina virginum bella prorſus extenuauerant. Hunc Mnata filius ſubſequutus eſt: Mnatam Vorcius, cui duo fuerunt filij, Vinſlaus & Vratiſlaus. Inter quos moriens partitus eſt terram. Vinſlao Praga & ducatus Bohemiæ ceſſit, Vratiſlao Lucenſis principatus, qui poſtea Zazenſis dictus eſt.

De Grezomiſlao, qui & Neclam dictus eſt, octauo Bohemorum duce. Et graui bello quod geſſit cum patruo ſuo Vratiſlao. *Caput X.*

EX Vinſlao natus eſt Grezomiſlaus, qui & Neclam dictus eſt, vnicum timoris & pauoris exemplum. Cuius ignauiam animo voluens patruus, optimum inſtrumentum ad ſubigendam ſibi Bohemiam ratus; arma mouens plura aduerſus eum bella feliciter geſſit. Quibus magnificatus & auctus, vrbem condidit inter duos montes Mednam & Pubecham; quam de de ſuo nomine Vratiſlauiam nuncupauit. Neque contentus prioribus victorijs, nouum nepoti bellum indicit, capitalem pœnam ſubditis ſuis interminans, qui gladij longitudinem æquantes in prælio deeſſent. Iubet quoque purpuratos ſuos falcones atque accipitres ſecum afferant, quos humana carne paſcere velit, non ad pugnam, ſed ad cædem iturus. Poſtremò ſe nulli ætat

par

parſurum dicit, ipſoſque lactentes pueros ab vbere matrum rapi atque confodi mandat, mammaſque mulierum pullis equorum ſugendas tradi. Inſolens ſanè ac ſuperbiſſimus, & fortaſſe crudelior quàm ſi viciſſet. Parte alia, Neclam vir muliere corruptior, trepidare atque pauere, nihil conſilij, nihil ſpei habere, vltimam vitæ ſuæ diem adueniſſe putare, non gladium intueri, non milites affari poſſe, alieno tamen ductus conſilio, ſe pugnæ interfuturum dicit: Et accerſito clàm Selercio nobili equite, figura corporis ſibi perquam ſimili: animi verò fortitudine & corporis robore diſſimilimo. Fuit enim manu promptiſſimus, & audaci animo, atq; in primis rei bellicæ peritiſſimus. Hunc ſuis armis indutum ac inſignibus principalibus honeſtatum, quàm pauciſſimis rem ſcientibus, obire ducis munia iubet. Multa interim vatum præſagia, fœminarum quoque ſpiritu, vt aiunt, pythonico imbutarum vaticinia exquiruntur. Ex quibus vna placandos deos humana hoſtia reſpondit, ſic enim victoriam repromitti. Cui Neclam, plus religioni quàm armis fidens, cæſo quem ſortes deſignauere iuuene, morem geſſit. In alia parte mulierem fuiſſe tradunt, quæ priuigno bellum petituro, Vratiſlaum in pugna caſurum, maiorumque populi partem cum eo interituram prædixerit: poſſe tamen euadere iuuenem, ſi ſibi crederet. Adoleſcenti ſe credere, atque imperata facturum reſpondenti, iuſſiſſe vt pergeret, quando remanere domi capitale eſſet, primumque qui obuius fieret occidere, atq; vtraſq; aures cadenti amputare, & in pera recondere. Exin gladio inter priores equi pedes ſignum crucis in terram facere, qua deoſculata, equum aſcendentem fugam maturare. Pugna in campo cui Thuſco nomen eſt committitur, concurrunt acies, magnis vtrinq; viribus ac clamoribus certatur. Stat belli fortuna diu anceps, multi hinc atque inde vulnerantur, proſternuntur, occiduntur. Ad vltimum Bohemi qui non pro gloria, aut ampliando imperio, ſed pro vita, pro focis, pro aris, pro vxoribus ac liberis in aciem veniſſent, deſperatione in virtutem verſa, audacibus animis, inuicto robore prœliantes, victoria potiuntur, non *Victoria ex deſperatione* ſine Selercij magna laude & ſumma gloria: cuius in hoc bello, tum ars, tum virtus plurimum valuit. Occiditur tamen inter prœliandum: & vt iuſſerat, in eo campo ſepultus eſt, vbi prœlium geſtum, ſuaq; morte vitam ducis, & patriæ liberationem redemit. Ex hoſtibus cæſo principe, quàm pauciſſimi euaſerunt. Aiunt adoleſcentem, qui nouercæ iuſſioni paruerat, domum redeuntem *Præſtigium* vxorem ſuam quam vnicè amauit, interemptam reperiſſe, ambabus carentem auribus, pectuſq; confoſſam, & quas hoſti amputauerat aures, coniugis ſuæ fuiſſe, ſtupentem triſtemque cognouiſſe. Tantum præſtigia poſſunt, aut veneficarum carmina mulierum.

De infidelitate Duringi, qui Vratiſlai filium ſibi commiſſum interfecit, pœnámque condignam dedit.
Caput XI.

BOhemi parta victoria, occiſo Vratiſlao, terram eius ferro atque igne deuaſtant: inuentumq; Vratiſlai filium impuberem, principi tradunt. Qui miſertus ætatis, patruelem educandum Duringo, ad Egram fluuium imperium poſſidenti, Vratiſlao gratiſſimo quondam comiti tradidit. Qui cæca cupidine captus tanquam initurus principis gratiam, puero ſupra Egram, qui tum glacie conſtrictus erat, perfracto gelu piſces quærenti, gladio caput abſtulit, ſecumque Pragam deferens, vbi ad Neclam introductus eſt, proferens cruentum caput, Solium, inquit, tuum hodie firmaui: aut perire hoc, aut te oportuit. Securus in vtramuis aurem poſt hac dormies, æmulo regni ſublato. Motus haud aliter quàm par erat princeps tam diro ſpectaculo: perfi-

diam,ait,nulla beneficia vincunt. Vt aleres puerum,non vt occideres,credidi. Te neque meum imperium,neque amici memoria,neque innocentis pupilli miſeratio retraxit ab ſcelere? At mihi quietem parare voluiſti. Tui ergo meriti hæc ſumito præmia. Ex tribus mortibus, quam malueris,optionem habeto: aut gladio teipſum confodito,aut laqueo perſtringito gurtur, aut ex Viſſegradenſi rupe præceps ruito. Duringus accepta ſententia,in alni arbore,quæ propinqua fuit ſeſe ſuſpendit: alnus poſtea quamdiu remanſit,arbor Duringa dicta eſt.

De Noſtirico nono, & Borſiuoio decimo Bohemorum ducibus. Qui & vltimus Paganorum ducum fuit,& tandem cum vxore ſua fidem Chriſti ſuſcipiens,baptizatus eſt.
Caput XII.

Aliàs Hoſtiuicum — NEclam verò moriens,* Noſtiricum maiorem natu filium hæredem inſtituit. Dipoldo prouinciam Surimenſem teſtamento dimiſit. Noſtirico Borſiuoius filius ſucceſſit, vltimus Paganorum ducum: qui tamen & ipſe imperante Arnulfo Cæſare à beato Methodio Morauorum archiepiſcopo, cum Ludmilla coniuge ad Baptiſmi gratiam perductus eſt DCCCCXCV. anno poſt Chriſti ſaluatoris noſtri ortum. Ludmilla ſancta mulier habita,etiam miraculis claruiſſe fertur.

De ſitu Morauiæ, & Suatocopio, penultimo Rege eiuſdem. Qui & primus Chriſtianus inter Reges Morauiæ fuit.
Caput XIII.

SVatocopius eo tempore Morauis imperabat Chriſtianæ religionis cultor,& dignus cuius memoriam ad poſteros referamus. Morauia trans Danubium iacet,cui ad Orientem Hungari Poloniq; regnum poſſident, Moraua diſiuncti amne, qui nomen regioni dedit: occidentem ſolem Bohemi excipiunt,Auſtriales,Meridianum:Septentrionale latus Sleſiæ occupant. Ager vini,frumentiq; ferax, gens rapinis aſſueta: nulli rutum iter niſi armato,potentioriq; præbet. Hic multos annos regnatum. Hungari, Bohemi,Ruſſani, Poloniq́ue,Morauorum principi paruerunt,princeps ipſe Romano imperio.

Aliàs Suatocupus — Caput regni ciuitas Volegradenſis.*Suatocopius regum penultimus,quum aliquandiu feliciter regnaſſet,tandem Arnulpho Imperatori tributum pendere recuſans,commiſſo prælio, quum ſuos cadere animaduertiſſet, clàm ſeſe pugnæ ſubtraxit:atque vt erat mutata veſte incognitus,ſalutem ſolus fuga quæſiuit. Quumq́ue ad montem veniſſet,cui Sambri nomen eſt,abiectis armis,equo dimiſſo pedibus iter fecit, & tanquam viator inops, vaſtiſſimam ingreſſus eremum, tam diu pomis arborum atq; herbarum radicibus vitam ſuſtentauit,donec treis eremi cultores obuios habuit:quibus ſeſe adiungens, vſq; ad extremum vitæ perſeuerauerit incognitus,patienter ac ſedato animo incommoda quæq; ferens. Vbi verò obitus affuit,accerſitis eremitis: nondũ, inquit,quis fuerim,nouiſtis? Rex ego Morauorum,prælio victus ad vos confugi,& regiam vitam & priuatã expertus morior. Nulla regni fortuna eſt tran-

Scite — quillitati eremi præferenda. Hic ſecurus ſomnus,dulces herbarũ radices atq; vndas efficit:ibi curę atq; pericula nullũ cibum,nullum potum non amarum reddunt. Quod vitæ mihi fata dederunt,apud vos felix peregi:in regno quicquid eius tranſactum eſt,mors verius quàm vita fuit. Sepelire me hîc poſtquã anima corpus reliquerit, Morauiamq́; deinde petentes, filio meo, ſi adhuc viuit, hæc nunciate. Atque his dictis vita exceſſit. Arnulfus interea victoria potitus,

potitus, regnum Morauiæ Suatocopij filio, quem de ſacro fonte leuauerat, poſſidendum reliquit. Is ab cremitis edoctus de fortuna patris, quem cecidiſſe in prælio exiſtimauerat, corpus eius ex eremo defoſſum, Volegradum retulit, atque in ſepulchris maiorum condidit. Fuit autem Suatocoprj filius, quanquam Chriſtianorum ſacris imbutus, minus tamen quàm decuit, ſacerdotes Dei veneratus. Qui venationem aliquando facturus, archiepiſcopo Methodio imperauit, ne ante ſuum reditum diuina perageret. Expectauit Methodius ad meridiem vſque, tandem negligi rem diuinam veritus, Deo ſacrificium cœpit offerre. Interea reuerſus princeps, vbi ſe neglectum animaduertit, ſacram ingreſſus ædem, multitudinem canum intromiſit, tubaſq; clangere iubens, ad altare vſque progreſſus, conuicia multa ingerens, vix manus à violatione ſacerdotis abſtinuit. Ob quam rem paucis poſt diebus Methodius in Bohemiam fugiens, regem extra eccleſiã fecit, regnoq; ſacris interdixit. Quo facto, non ſolùm archiepiſcopalis ſedes in Morauia defecit, ſed in ſeipſo quoq; regnum extinctum eſt. Mortuo namq; paulò pòſt excommunicato rege, imperij Morauorũ partem Theutones ac Bohemi, partẽ Poloni atque Hungari diripuerunt. Methodius in Bohemia aliquandiu moram traxit, deinde Romam ſe contulit, ibi fratrem ſuum Cyrillum comperit, qui baptizato quondam Suatocopio, Morauis Chriſtiana ſacra crediderat, multaſquè alias Sclauorum gentes ad fidem Chriſti conuerterat. Ferunt Cyrillum quum Romæ ageret, Romano pontifici ſupplicaſſe, vt Sclauorum lingua, eius gentis hominibus quam baptizauerat, rem diuinam faciens vti poſſet. De qua re dum in ſacro ſenatu diſceptaretur, eſſentque non pauci contradictores, auditam vocem tanquam de cœlo in hæc verba miſſam, Omnis ſpiritus laudet dominum, & omnis lingua confiteatur ei: Indeque datum Cyrillo indultum.

De Spitigneo vndecimo, ac Vradiſlao duodecimo Bohemorum ducibus.
Caput XIIII.

Borſiuoius autem, coniunxque Ludmilla, Chriſtianam veritatem amplexi, fidem catholicam inter Bohemos magnopere ampliarunt. Ludmilla filia fuit comitis Slamborij caſtelli Bizeniæ, quod poſtea Melnica dictum eſt. Ex qua tulit Borſiuoius duos filios, Spitigneum & Vradiſlaum. Primus patri ſucceſſit: ſed moriens ſine filijs, fratri principatum reliquit. Coniunx Vradiſlai * Drabonucia, mulier audax, & ad ſcelus prona, duos pariter filios viro peperit, Venceſlaum & Boleſlaum: priorem Ludmillæ tradidit educandum, alterum ipſa enutriuit. Alumni ex nutricibus mutuati mores, Venceſlaus pietatem colere, manſuetudinem præferre, Chriſtiana ſacra venerari, elargiri multa pauperibus, nulli noxius eſſe: Boleſlaus idolorum ſectari culturam, honores ambitioſè quærere, adulterari, rapere, occidere, in ſcelera cuncta prolabi. *Alias Drahomicia.*

De ſancto Venceſlao martyre, tertiodecimo, & fratre ſuo Boleſlao quartodecimo Bohemorum ducibus.
Caput XV.

Pater ſuprema ordinans, Ludmillæ, cuius integritatem prudentiamque optime noſſet, quouſque liberi adoleuiſſent, gubernationem prouinciæ dimiſerat. Id ægrè Drahomiciæ fuit, quæ Tymam & Simonem nefarios homines ſubmittens, ſocrum in caſtello Thetinu ſtrangulari iuſſit: ipſa deinde imperium accepit. In omnes crudelis, in Chriſtianos ſæuiſſima & intolerã

Venceslau

bilis, ac propterea Venceſlao etiam filio infeſta, cui præferre fratrem non dubitauit. De Venceſlao hæc referuntur. Potus cibiq́ue parciſſimum fuiſſe tradunt, corporis maieſtate decorum, virginitatem ad vltimum vitæ ſeruaſſe: diuina in templis officia, diurna nocturnaque nunquam neglexiſſe, & noctis quidem tempore nudis pedibus ſuper glaciem ac niuem iter agentem, vim frigoris minimè ſenſiſſe. Podium verò eius comitem, quum caligatus obriguiſſet, iuſſum veſtigia Venceſlai pedibus premere, concaluiſſe. Poſtera die cruenta ſancti viri veſtigia inuenta: iniſſe eum populo perurgente, adhuc viuente matre, principatum. Duci verò Curinenſi, nulla iniuria laceſſito, cum exercitu in Bohemiam ingreſſo, atque agros vaſtare conanti, armarum cum copijs occurriſſe, vocatoque in colloquium, ſingulare certamen obtuliſſe. Accepta ab aduerſario conditione, vbi manus conſeri debuit, angelos viſos, qui Venceſlaum protegentes arma miniſtrarent: territum ea nouitate Curinenſem, ex equo prolapſum veniam petiuiſſe. Bohemum libenter humiliato pepercíſſe, monuiſſeq́; ne deinceps aliena peteret. Similem angelorum comitatum vidiſſe aiunt Imperatorem, quum Venceſlaus adoleſcens in eius curia obuerſaretur, eamq́; ob cauſam brachium ſancti Viti dono ei dediſſe, in cuius honore cathedralis ædes in Praga conſtructa eſt. Ferunt tunc Bohemiam ſub epiſcopo Ratiſponenſi fuiſſe, ac propterea quum Venceſlaus Volgangum præſidem, qui poſtea inter ſanctos relatus eſt, ad conſecrationem eius baſilicæ ſummis precibus inuitaſſet, reſpondiſſe pontificem, coram Deo iam templum ſuum dedicatum eſſe, quod futuram metropoliticam cerneret, miſſurum ſe tamen, qui ſua vice Venceſlao ſatisfaceret. Creuerat iam Venceſlai nomen, miraq́; populi charitate atque admiratione celebrabatur. Sed quantò cæteris acceptior erat, tantò acrius in ſe odium fratris matriſq́ue concitabat, ac propterea licet dimittere ſeculum, & in monachum tonderi deſtinaſſet, non potuerunt infelices animæ ſancti viri propoſitum expectare, ſed impatientes moræ, piam principis intentionem ſcelere præueniunt.

Venceslai mors.

Fit conuiuium apud Boleſlaum matre iubente: vocatur Venceſlaus. Qui & ſi mortem inſtare prædixerat, facta tamen cum ſacerdote de peccatis ſuis ex more Chriſtiano confeſſione, fraternam domum ingreditur, ibiq́ue ſtatim Boleſlai manu percuſſus interijt. Dicat aliquis homicidam ſuſpſius Venceſlaum fuiſſe, negetq́ue cœlo dignum, qui certæ ſe morti obtulerit. Nos Gotthorum inſtante procella, plurimas Romæ fuiſſe puellas legimus, quæ pudicitiæ ſuæ vim inferri timentes, & ne in manus hoſtiles inciderent, in Tyberim ſeſe præcipitauerunt: quæ poſtea miraculis coruſcantes, ſanctorum honores meruere. Venceſlai ſanctitati qua die cæſus eſt Chriſtum Deum teſtimonium præſtitiſſe, memoriæ prodiderunt, qui regi Daciæ per viſum apparens, ſuo martyri ædem conſtrui mandauit. Ipſum autem Venceſlaum multis miraculis claruiſſe, atque inter ſanctos martyres ab Eccleſia receptum tradunt, Drahoniciam paucis poſt diebus fatis ſuis trahentibus, vltionemq́ue parricidij exigentibus, hiatu terræ apud arcem Pragenſem abſorptam, Boleſlaum multis ſceleribus nobilitatum, morbo abſumptum duos filios reliquiſſe, Boleſlaum paternum nomen referentem, & Stratiquatem.

De Boleſlao quintodecimo Bohemorum duce.
Caput XVI.

Milada

BOleſlaus imperio potitus, patrui magis quàm patris æmulator extitit. Religionem enim Chriſti extollens, viginti eccleſias erexit. Huic ſoror fuit Milada eximia ſpecie virgo, ſacris imbuta literis, & multa pollens eruditione. Quæ quum Romam orationis cauſa petiuiſſet, à Ioanne pontifice

maximo benignè excepta, ipſius authoritate monaſterium ſancti Georgij in arce Pragenſi conſtruxit, ibiq; ſacerdos conſecrata eſt. Eadem quoque ſancti Viti ædem à Venceſlao fundatam, in pontificalem eleuari obtinuit. Ditimarus natione Saxo, & opinione ſanctitatis inſignis, primus ibi epiſcopus conſecratus, cui Adelbertus ſucceſſit, nobili genere apud Bohemos natus. Stratiquas, Boleſlai frater, relicto ſeculo, apud Ratiſponam Baioariæ ciuitatem, in cœnobio ſancti Emerammi, monaſticam vitam elegerat: Quem Pragam forte aduenientem, aggreſſus Adelbertus, pontificalem ei cathedram offert: qui quum eſſet regis frater, ex rege natus, facilè populum ſub religione continere poſſet: nam ſibi non eſſe facultatem eius regendæ plebis, quæ rapinis & adulterijs aſſueta, ius faſque omne contemneret. Stratiquas mundanas dignitates quaſi malas peſtes effugiendas eſſe reſpondit, monaſterium ſibi & præſentem vitam ſuauem præſtare, & futuram promittere meliorem, in eo ſe viuere moriq́ue velle. Scribunt authores, Adelbertum his auditis, prophetico ſpiritu plenum Stratiquati dixiſſe, Poteras modo Pontificiali honore cum ſalute defungi: at quod nunc recuſas, in perniciem tuam vehementer experes. Abijſſe deinde Romam, ac cum fratre ſuo beatæ vitæ Gaudentio in monaſterio ſancti Alexij tamdiu delituiſſe, donec iuſſu pontificis maximi, ſuas oues repetere iuſſus eſt. Quibus quum eſſet prorſus ingratus, in Hungariam profectum, regem Stephanum baptizaſſe, quem inter ſanctos relatum aiunt. Exinde Poloniam ingreſſum, Gaudentium fratrem, in eccleſia Gneſnenſi prędicaturum Euangelium, pontificem ordinaſſe. Poſtremò Prutenos adijſſe, apud quos dum Chriſti legem prædicat, gladio cæſum, martyrio vitam finiſſe. Interea Stratiquatem mutato propoſito, Pragenſem eccleſiam popoſciſſe, neque repulſum, fraterno regioq́ue fauore adiutum. Sed dum apud Maguntinum archiepiſcopum agit, ſacris de more imbuendus, inter duos epiſcopos iacentem pronum, diabolico ſpiritu arreptum, tamdiu vexatum, donec animam exhalauit, Adeodato natione Teuthonico, eccleſiam commiſſam.

Ditimarus

Stratiquas

De Boleſlao ſextodecimo Bohemorum duce.
Caput XVII.

Boleſlaus duobus & triginta annis imperio potitus, ex vita deceſſit, relicto ſucceſſore filio ſui nominis Boleſlao tertio: Huic Meſcho Polonorum princeps Cracouiam per fraudem eripit. Bello deinde orto, vaſtatis agris, induciæ demum dictæ, ſtatutumq́ue vti ambo duces apud Crocouiam conuenirent: Boleſlaus accepta fide eò pergit, atque in conuiuio captus, luminibus priuatur, comites eiuſdem crudeliter necati, exceptis Vriſbuicenſibus inſidiarum conſcijs, ſcelerſq́ue participibus. Qui domum reuerſi, tanquam magno ex periculo euaſiſſent, publicam fidem atque iuſiurandum & iura hoſpitij à Polono violata queruntur. Vbi fides habita, Ianurem Boleſlai fratrem dolo necare conantur. Cocherem inter Vriſbuicenſes conſilio, opibus & authoritate maior, adoleſcentem ſub ſpecie venationis in ſyluam tractum, ad ſtipitem arboris alligatum, ſagittis cōfodi iuſſiſſe fama eſt: diuum Ioannē Baptiſtam ab eo precibus exoratū, hirſuto tegmine ſagittas excepiſſe, vxoremq; eiuſdem per viſum commonuiſſe, periclitanti viro opem ferret. Interea famulum principis Oueram nomine, ex periculo prolapſum, proditionem populo expoſuiſſe: illum tanta nouitate commotum, correptis mox armis in ſyluam procurriſſe, captiſq́ue proditoribus atque occiſis, ducem ſaluum reduxiſſe. In eo loco vbi hæc acta ſunt, monaſterium ordinis ſancti Benedicti, quod Veliſcam appellatur conſtructum, & aram maiorem ibi ſitam,

vbi arbor religatum Ianurem tenuit. Meſcho autem coacto exercitu, longè lateque Bohemorum populatus agros, Pragam denique obſidione cinxit, eamque biennio fame laborantem obtinuit, excepta arce Viſſegradenſi, quæ in fide Ianuris permanſit.

De Vdalrico, ſeptimodecimo Bohemorum duce. *Caput XVIII.*

FVerat & alter Boleſlao frater, Vdalricus nomine, quem pater Henrico imperatori nutriendum dederat. Is audita Meſchonis proditione, clàm ab imperatore dimiſſus, caſtellum Dieuizum natura & arte munitum ingreditur. Exin collecto raptim milite, colles occupat, qui Pragæ ſupereminent, tubaſque clangere iubet. Mox alta voce præconem Pragenſibus nunciare, victos prælio Polonos fugam cepiſſe, victorem principem cum exercitu adeſſe. Qua voce accepta Polonorum præſidium quod vrbem tenebat, metu perculſum exceſſit. Pragenſes aucti animo inſequuti, complures in fuga captos necauere. Meſcho cum paucis in Poloniam ſe recepit. Vdalricus Pragam ingreſſus, germano ſuo, ſiue proditoribus ſuggerentibus, ſiue quòd ætatis beneficio illum ſibi præferri videbatur, effodi oculos iuſſit. Multa huius facinora referuntur, partim reprehenſione, partim laude digna. Inter cætera & illud narratur, redeuntem ex venatione, puellam vidiſſe in villa quadam, iuxta puteum veſtimenta lauantem, nomine Bozenam, quod Beatricem interpretatur, eleganti forma, & moribus ſupra quàm par eſſet agreſti venuſtis: captum ſpecie & alloquio modeſto, quamuis amici aduerſarentur, coniugem accepiſſe: Bizetiſlaum ex ea natum. Is quum adoleuiſſet, Iutham Imperatoris Otthonis Rufi filiam, quæ apud Ratiſponam in monaſterio nutriebatur, quamuis nunquam vidiſſet, ſola fama commotus, vi rapuit, ſoluſque cum illa ad patrem perrexit, comitibus velocitatem eius inſequi nequeuntibus, ab imperatore ex fuga retractis atque occiſis. Non improbauit pater factum, ſed admiratus audaciam, tantum ſe filium genuiſſe gauiſus, matrimonium cum rapta in Morauia celebrari mandauit: tantò præſtantiorem filium ęſtimans, quantò nobilius eſt, Imperatoris quàm villici filiam amauiſſe. Imperator ea contumelia motus, iureiurando affirmat exercitum in Bohemiam ducturum, terram malis affecturum, ſibique ſedem in medio regni collocaturum. Statimque cum exercitu Bohemiam inſtar torrentis cuncta ſecum rapientis, ingreditur. Contrà Vdalricus filiuſque caſtra mouent. Iam duo exercitus ad iactum teli conuenerant, tum Iutha, cuius ex iniuria bellum ortum, crinibus ſparſis, ſciſſa vnguibus facie, victo periculorum magnitudine muliebri pauore, auſa telis ſeſe inferre volantibus, inter primas acies proſiliens, patris alloquium priuſquam furor ardeat amplior, expoſcit.

Iuthæ elegans oratio. Quo impetrato, Fateor, inquit, pater, iuſtum te bellum mouiſſe, cuius filia rapta eſt, illumque pœna dignum, qui te contempſit, niſi compuliſſet amor, cuius cæca conſilia ſæpe veniam meruere. Sed age obſecro, pone ante oculos quem armis inſequaris, gener tuus, mihi maritus, cui tantoperè iraſceris, & fortaſſe nepos tuus, eius filius, in ventre meo conceptus eſt. Parce oro filię, parce nepoti: patrem illi, mihi virum dimitte. Non eſt degener maritus, nec ſolui conſummatum matrimonium Romana eccleſia ſinit: nec tibi victoriæ poteſtas eſt: vtrique vires, vtrique belli artes ſuppetunt: Mars dubius caſum reſpicit. Ne obſecro pater, mei cauſa tantam militiam morti obijcito: parce, cui ego prior læſa, peperci. Illachrymatus pater, audita filia: facturumque ſe quod illa vellet, niſi obſtaret iuramentum. Tum Iutha, Et maritus, inquit, meus iureiurando adſtrictus eſt Theutoniam armis laceſſere: ſed

Grauiter.

vana

vana religio,quæ ſceleri locum facit. Vim criminibus ſacramenta non addunt.Et promiſſorem maleficij diuina maieſtas odit,factorem exterminat.Inueni tamen,ſi liber,viam,qua te ſimul promiſſo virumq; ſoluam.Veniet cum patre gener ad pedes tuos,veniam commiſſi petet:te regem,te dominum profitebitur:neque impedimento erit,quo minus ſedem in medio Bohemiæ colloces,ibique ius dicas. Poſtremò curiam tuam in Theutonia petens, villas aliquas quas iuſſeris inter equitandum maritus diripiet.Placuit Imperatori conſilium filiæ,atque in eius verba fœdus ictum, exercitus conſalutati,& in Boleſlauia, quæ vmbilicum tenere Bohemiæ creditur, ſedes Imperatoris lapidea erecta,perpetuum rei monumentum principibus terræ inſigne datum Imperialis aquilæ.Exin Biſetislaus Morauiam ex paterno indulto rexit, Polonosque, qui magnam eius partem occupauerant, bello deleuit, corúmque multa milia, ligatis poſt tergum manibus, in Hungariam venundandos miſit.

De Biſetislao decimo octauo Bohemorum Duce.
Caput XIX.

DVm hæc aguntur,anno poſt Christi ortum triceſimo ac milleſimo, Bolesiaus apud Cracouiam excæcatus interijt. Vdalricus quoq; frater eius vita functus eſt.Qua re cognita Ianur & ipſe cæcus,Pragam veniens,ducatum gentis ſuopte ingenio nepoti dimiſit.Biſetislaus ea re cognita,animò auctus, quamuis nulla iniuria laceſſitus, exercitum in Hungariam duxit, magnámque inde prædam retulit. Quinque ei ex Iutha fuerunt filij, Spitigneus, Vratislaus,Conradus,Iaronurus & Otho:quorum fiducia plenus,etiam Polonos vlturus,anum pulſare bello non timuit,Cracouiamque armis captam funditus euertit,Gneſenium quoq; metropoliticam vrbem diripuit, multorúmque martyrum ſacratiſſima inde corpora aſportauit, & crucem auream ccc. penſantem libras. Quod quum Imperator Henricus eius nominis ſecundus accepiſſet,indignatus iniuſſu ſuo Poloniam vaſtatam eſſe,Biſetislaum aut resarcire Polonis damna,aut bellum expectare iuſſit. Ille nihil ſe Imperatori niſi tributum debere reſpondit à maioribus inſtitutum. Pendebat autem Dux Bohemiæ Romano imperio quotannis centum & viginti boues, & argenti puri centum quinquaginta marcas:id ſe neq; neglexiſſe hactenus, neque neglecturum. Si quid amplius iuſſerit Imperator,à bono & æquo recedere,ſe libertati gentis nihil detracturum. Imperator his auditis,ex Ratiſpona in Bohemiam copias traducit: Othardo Saxonum Duce ex altera parte cum exercitu properare iuſſo. Ingreſſus ſyluam, qua Bohemiam cingi diximus, præciſis arboribus iter interceptum reperiens, milites viam ſecuribus aperire iubet. Magnus hic labor equiti:erant enim vaſtæ magnitudinis arbores, multaque robora incidenda, priuſquam iter pateret. Ob quam rem, qnum iam opere peracto ad interiora perueniſſent, nec hoſtis in conſpectu vſquam daretur, feſſi ac ſitibundi proiectis armis flumina petunt. Biſetislaus ex inſidijs prodiens,palantes atque inermes aggreſſus,ſtragem haud paruam effecit. Imperator repentino commotus malo multis ſuorum deſideratis,fuga ſalutem petit. Othardus verò iam fines Bohemiæ ingreſſus,Septentrionalem prouinciæ partem longè lateque populatus:his cognitis,cum præda domum reuertitur.Procopius comes Bicliensium, cum parte copiarum aduerſus eum miſſus,fortuna parum proſpera vſus,tanquam pecunia corruptus,effoſſis oculis, manibus, pedibusq; obtruncatis,in flumine Biclinæ demerſus eſt; nec tamen eo pacto quies Bohemiæ data. Nam ſequenti anno Henricus Imperator, & Othardus, maioribus collectis copijs redeuntes, tranſmiſſa ſylua ferro ac

Gneſna.

flamma cuncta vaſtarunt. Biſetislaum armis diffidentem intra Pragæ mœnia clauſum obſederunt. Seuerus tunc epiſcopatum vrbis gerebat, iureiurando Imperatori obnoxius, ex cuius indulto pontificali ſede præerat. Is noctu cum pluribus ad Henricum confugit, obtinendæque vrbis viam oſtendit. Quare fractus animo Biſetislaus, errati veniam petijt: dictæ ſunt pacis leges quas voluit Imperator, & trium annorum tributum penſum: Sleſia ſub annuo tributo, auri triginta, argenti cl. marcarum Bohemiæ principi tradita: ſecundo & quinquageſimo anno poſt milleſimum à Chriſti ſaluatoris aduentu. Pace cum Imperatore compoſita, Hungariam ſibi ſubigere Biſetislaus aggreditur: cuius populus ſuis vtens legibus, Romanorum imperium contemnebat. Sed ingreſſus hoſtilem prouinciam, mox ardenti febre correptus, vltimum inſtare diem intelligens, vocatis Bohemiæ primoribus, Spitigneum primogenitum ſucceſſorem ſuum deſignat, reliquos filios Morauia inter eos diuiſa, parêre fratri iubet. Atq; his demandatis, vita decedit quarto Cal. Maij. Corpus eius Pragam translatum apud parentes ſepultum.

De Spitigneo decimo nono Bohemorum Duce. Caput XX.

SPitigneus vt regnum primùm potitus, omnes Teutonici generis Bohemia excedere iubet, nec matri poteſtatem manendi facit. Exinde Morauiam Infeſtis petens armis, fratres bello aggreditur. Vratislaus audito germani aduentu, relicta in Olomucio coniuge, ad regem Andream in Hungariam confugit. Conradus & Otho fratri ſe dedunt. Vxor Vratislai capta, aliquandiu in vinculis habita. Poſtremò ſuadente Seuero Epiſcopo dimiſſa, dum virum in Hungaria petit, vicina partui in itinere decedit. Mœſtus ea re coniunx, ab Andrea rege conſolationem accepit, qui filiam ſuam Adilheidam nuptam ei tradit. Quod quum Spitigneus accepiſſet, veritus ne vires Hungaricas in ſe frater armaret, miſſa legatione, ſine cauſa illum ex Morauia abijſſe dicit, nihil hoſtile timendum fuiſſe. Nam cur frater fratrem oderit, ſecundo poſt ſe loco genitum? Seruaſſe ſe abeunti bona, non abſtuliſſe: redire eum ad ſuos debere, cuncta ei ſalua eſſe. Nec fruſtratus eſt fratrem, redeunti quæ armis abſtulerat, cuncta reſtituit. Iutha verò à filio deiecta, quum ſecundo nupſiſſet, breui mortua eſt: cuius corpus in Bohemiam translatum, in ſepulchris principum condidêre.

De Vratislao viceſimo Bohemorum Duce. Caput XXI.

SPitigneo vità defuncto, Vratislaus ſucceſſit. Qui Morauia rurſus inter fratres diuiſa, Iaronurum, quem patet eccleſiæ dedicatum exortem regni fecerat, in diaconum vel inuitum ordinari iuſſit. Is relicto Chriſti habitu, ad Poloniæ duces confugiens, militarem diſciplinam ſectatus eſt. Fuerunt Vratislao ex Adilheide tres liberi, Biſetislaus, & duæ fœminæ, Ludimilla, & Iuditha. Verùm Adilheide mortua, vxorem alterã ex Polonia duxit, nomine Suatanam, ex qua Boleslaum, Borziuislaum, Vladislaum, Sobeslaumque ſuſcepit. Inter hæc Seuerus Epiſcopus, qui Bohemiam Moraniamque ſacerdotio renuerat, Iohanne in Morauorum eccleſia ſibi ſubſtituto, iam grauis ſenio ex vita decedit. Ob quàm rem Conradus & Otho Vratislaum precibus onerant: Iaronuro fratri vt eccleſiam Bohemiæ ab Imperatore impetret. Annuit Vratislaus, neque Imperator aduerſatus eſt. Iaronurus ex Polonia reuocatus, relicta militia, epiſcopus ordinatur, ac mutato nomine* Gebardus appellatur

tur. Qui mox ſpiritu ſuperbiæ inflatus Morauiam non minus ſibi quàm ſuo anteceſſori debitam dicit, illum exterum, ſe ciuem: illum infimo loco natum, ſe regia ſtirpe ortum. Ingreſſus Morauiam, Iohannem epiſcopum, qui cedere nollet, contumelijs & verberibus afficit. Vratislaus, qui Ioannem amaret, ea re commotus, Romanum pontificem contumacia Gebardi vti corripiat, ſcriptis hortatur. Miſſus eſt in Bohemiam Rudolphus Cardinalis, qui cauſa cognita delictum puniat. Is vocatum Gebardum, quum minimè pareret, ſacerdotio abdicauit. Sed rogatus à clero, dignitatem ei reſtituit, iubens & ipſum & Iohannem intra annum coram ſummo ſacerdote ſe exhibere. Paruerunt ambo. Sacerdos maximus ambobus auditis, Gebardum amouere ſacerdotio ſtatuit: feciſſetque, niſi preces interueniſſent Mathildis virginis, filiæ Bonifacij ducis Lucani, quæ tum Romæ fuit, ex Bohemorum ſanguine nata. Hæc eſt illa Mathildis, fama inclyta, & apud hiſtoricos latè memorabilis, quæ à Radicofano Senenſis agri oppido vſque Ceperanum interiacentem terram donauit eccleſiæ: poſteri patrimonium S. Petri appellarunt. Huius ergo interuentu Romanus præſul vtrumque ſacerdotem ſua diocœſi contentum eſſe, ac remiſſis iniurijs in patriam reuerti iuſſit. *Mathildis.*

Vratislaus dux, Maguntiæ in regem creatur per Henricum Imp. quartum, regnoq; Bohemiæ Poloniam, Sleſiam, Luſatiam, Morauiamq; adiecit.
Caput XXII.

INter hæc Leopoldus Auſtriæ Marchio Morauiam latrocinijs magis quàm iuſto bello infeſtam reddit, nec Conradi aut Othonis, qui tunc prouinciæ præſidebant, preces audit. Illi fraterna ſolatia expetunt. Vratislaus collecto raptim exercitu, Auſtriam ingreſſus, inſtar horridæ tempeſtatis obuia quæq; proſternit: occurrentem Leopoldum prælio victum in fugam conuertit, ipſe onuſtus ſpolijs domum reuertitur. Poſt hæc anno ſexto & octuageſimo ſupra mille ab ortu ſaluatoris Chriſti, apud Maguntiam in concilio principum ab Imp. Henrico, eius nominis quarto, Vratislaus rex declaratur, Morauorum regno, quod ſupra extinctum diximus, in Bohemiam translato: Polonia, Sleſia, Luſacia, Morauia, Bohemorum imperio adiectæ. Gilbertus, Treuirorum Archiepiſcopus cum eo Pragam miſſus, qui coram prouincialibus regem inungat, regalibusq; adornet inſignibus. Id eodem anno factum acclamante populo, Vratislao regi ſalus, honor atque victoria. Suatana quoque regina cum eo coronata. Mortuus eſt per idem tempus Iohannes Morauorum epiſcopus, cuius eccleſia inſtante Gebardo Pragenſi vnita eſt. Quæ res illi maioris inſolentiæ fomentum fuit, adeò, vt præſente rege intereſſe diuinis minimè dignaretur. Ob quam cauſam Vratislaus, indulgente Alexandro Papa tertio, natione Senenſis, collegium Canonicorum regularium in arce Pragenſi erexit: in quo dum res agitur diuina, non præpoſitus tantùm, ſed decanus & ſacerdos, diaconusq; & ſubdiaconus rem diuinam facientes, epiſcopalibus ornamentis vtuntur. Et præpoſitus quidē cancellarius regni appellatus, principis honore defungitur. In fundatione autem eius eccleſiæ regem ſuis humeris duodecim cophinos lapidum geſtaſſe ferunt. Religioſum principem, dignumque qui primus inter Bohemos regio diademate vteretur. Gebardum verò indies magis atque magis inſoleſcentem, ac propterea à Morauorum plebe repulſum, dum per Hungariam ad Romanum pontificem queſtum iniurias proficiſcitur, apud Strigonium morbo correptum interijſſe, Coſmúmque illi ſuffectum. Fuerunt Vratislao & cum Saxonibus, & cum germano, qui Morauiam obtinebat, inimicitiæ. illos per filium vicit: germanum ipſe ex Morauia armis expulit, vrbemq; Olomucenſem poſſidendam filio tradidit. *Primus Bohemorum rex.*

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

De Conrado viceſimoprimo, Bizetislao viceſimoſecundo, ac Boleslao viceſimotertio, nec non Borziuislao viceſimoquarto Bohemorum Ducibus.

Caput XXIII.

Vita functus Vratiſlaus, non filium, ſicut optauerat, ſed Conradum fratrem habuit ſucceſſorem. qui ſeptimo menſe potitus imperio, morbo correptus, nepotibus ex fratre locum fecit. Quinque eos fuiſſe diximus, qui ſibi inuicem pro natiuitatis ordine ſucceſsêre. Duos ex his Vrbuicenſes, perpetui regum hoſtes, fraudibus interceptos necauêre.

De Vlatislao viceſimo quinto Bohemorum duce, & rege ſecundo.

Caput XXIIII.

Penultimus Vladislaus nomine, ex Biſetislao fratre nepotem ſui nominis, cum ccc. galeatis equitibus auxilio Henrici * ſexti Romanorum Imperatoris Romam miſit, qui plurimas inde reliquias ſanctorum reportauit. Inueni in hiſtoria Bohemorum, poſt Vratislaum primum regem pluribus annis interregnum fuiſſe. Nam Conradum fratrem eius, ac deinde Vratislai filios non regis nomine, ſed ducis tantùm vſos, tanquam regni decus homini, non prouinciæ datum fuiſſet. Vladislaum verò quarto loco Vratislao natum, à Friderico primo, ſibi & poſteris regiam dignitatem obtinuiſſe, & quum in expugnatione Mediolanenſi egregiam operam nauaſſet, Imperatori mirificè gratum, leonem rubeum bifurcatæ caudæ in clypeo albi coloris inſigne regium accepiſſe: candelabrum quoque Salomonis ex Mediolano aſportatum in eccleſia ſancti Viti Pragenſis recondidiſſe. Pontem ſuper Multauiam, quo vetus Praga minori iungeretur, magni operis ædificaſſe, quem Ratiſponenſi præferunt, in quatuor & viginti arcus, vt antea diximus, protenſum.

* *aliàs quinti.*

De Sobieslao vigeſimoſexto, & Friderico vigeſimo ſeptimo, nec non Conrado vigeſimooctauo, ac Bizetislao vigeſimonono, atque Venceslao triceſimo Bohemorum ducibus.

Caput XXV.

Poſt eum Sobieslaum quinque annis ducatu functum, à prouincialibus exactum, in exilio interijſſe. Exin Fridericum Vladislai filium ſucceſſiſſe, poſt Conradum, qui apud Apulos in Italiam ſequutus Imperatorem deceſſit. Conradum Bitetislaus ſequitur, qui & Henricus dictus eſt. Et quum eſſet Pragenſis epiſcopus, ſedecim annis pontificatum ſimul & principatum Bohemiæ tenuit. Poſt eum ducatum obtinuit Venceslaus frater eius. Hos quoque regis nomine abſtinuiſſe conſtat, ſiue quia magis vi quàm iure imperauerunt, ſiue quòd Imperaroris Romani indultum ſumendæ coronæ more maiorum obtinere non valuerunt.

De Primislao triceſimo Bohemorum duce & rege tertio.

Caput XXVI.

Venceslaum tribus menſibus ducali authoritate functum, Primislaus Vladislai ſecundi regis filius, armis deiecit, & à Philippo Rom. Imp. Friderici ſecundi fratre, quem Romana eccleſia non accepit, tertio loco inter Bohemos reges coronatus eſt.

De Venceslao Bohemorum rege quarto, & de Othocaro Bohemorum rege quinto,
Caput XXVII.

PRimiſlao duo fuerunt filij, Venceslaus & Othocarus: Venceslao regnum Bohemiæ ceſſit: Othocaro marchionatus Morauiæ. Fuit autem Venceslaus vnoculus, & ſine liberis decedens, regnum Othocaro reliquit: qui & alio nomine Primiſlaus appellatus eſt, inter Bohemiæ reges v. belli appetens, & magnorum operum effector, cui nec animus in rebus arduis, nec conſilium defuit. Imperium quod à fratre ſuſceperat, ex mari Balthico, quod falsò plerique Oceanum putauêre, (eſt enim mediterraneus ſinus) vſque ad Danubium protenſum, ad internum noſtrumque mare, quod Adriaticum dicimus, extendit. Nam quum obijſſet Fridericus dux Auſtriæ ſine liberis, ſoror eius Margarita hæreditatem accepit. Nupſerat hæc olim Henrico Imperatoris Friderici ſecundi filio, eoque ſine ſobole vita functo, in patriam redierat. Eadem iam anus Othocarum ſibi virum aſciuit, qui non tam coniugis ætatem, quàm dotem animo voluens, ſterile matrimonium contraxit, & principatum nobilem conſequutus, more humano, quanto plura poſſedit, tanto maiora concupiuit. Vlricus eo tempore Carinthiorum principatum tenebat: qui quum virili ſobole careret, accepta ex Othocaro pecunia, Carinthiam illi, Carniolam, Marchiam Sclauonicam, & portum Naonis tradidit. Veronenſes, exinde Feltrenſes, Taruiſini, & multi ex Foroiulij vltrò ſeſe ei ſubmiſerunt. Bellum Hungaris indixit, commiſſoque prælio, victor ingentem prædam reportauit, Stiriamque prouinciam illis ademit. In Pruſſia, quam veteres * Vlinrigiam vocauêre, ſuperatis Tartaris, vrbem condidit, quam Kunisbergium, id eſt, Montem regium vocant. Sed quantum aucta eius potentia eſt, tantum etiam inſolentia creuit. Qui viuente legitima vxore, & quæ ſibi tantum imperium adiecerat, alteram ſuperduxit Cunigundam regis * Maſchoriæ filiam. Vocatus per principes electores ad imperium, contempſit: palàm inter ſuos iactitans, pluris Bohemiæ regem, quàm Rom. Imperatorem eſſe. Rodolphus itaque Habſburgi comes, qui magiſter curiæ Othocari fuiſſet, non minus belli quàm domi clarus, Chriſtianæ Reipublicæ præfectus eſt. Is miſſis ad Othocarum legatis, Auſtriam & Carinthiam, cæteraſque vicinas Italiæ prouincias tanquam iuris imperij repetit, quando nec Auſtria muliebre feudum eſſet, nec Carinthiam iniuſſu Cæſaris Vlricus venundare potuiſſet. Renuit Othocarus & Imperatori, qui aliquando ſibi ſeruiuiſſet, impacato reſpondit animo. Sed interuenientibus amicis, ea lege reconciliati ſunt, vt Auſtria Imperatori cederet: exin datis acceptiſque filiabus, affinitas vtrinque iungeretur: prouinciæ de quibus lis eſſet, dotales fierent. Adeptus Auſtriam Rodolphus, Othocarum in verba ſua more maiorum expoſcit. Id ſuperbo regi grauius viſum, tanquam ex domino ſeruus fieret. Exoriuntur nouæ lites, exin bellum indicitur. Cumq; iam duo exercitus ad milia paſſus alter alteri proximus conueniſſent, veritus Othocarus Rodolphi potentiam, iniuſtamq;. belli cauſam animo voluens, legatos mittit, qui ſe iuraturum dicant, ſi modò intra tentorium imperiale honoris ſui cauſa fieri Rodolphus velit. Accipit conditionem Imperator potius, quàm belli fortunam experiatur. Suggeſtum in tentorio ſublime paratur, ibique aureum ſolium eminentiori loco erigitur. Rodolphus diademate & imperialibus inſignibus conſpicuus, conſidentibus electoribus imperij, cæteris baronibus circumſtantibus, aduenientem regem ſedens expectat. Ille cum paucis regni ſui optimatibus ingreſſus, conſcenſo ſuggeſto, ad pedes Imperatoris genua flectit: proinde ex veteri conſuetudine, admotis ſacroſanctis iureiurando ſe adegit. Interea tentorium erat arte compoſitum, à ſummo vſ-

* *alijs Vlmerigiam.*

* *Maſouiæ*

Rodolphus in Imp. electus.

que deorſum in quatuor profeiſſum partes, decidit,regemque, vt erat in alto loco ad Imperatoris genua ſupplex,videndum exercitibus præbuit. Stabant circum armatæ acies,rei exitum expectantes: ſed quàm læti Theutones glorioſum Imperatorem ſuum intuebantur, tàm mœſti triſtesque Bohemi regis ſui vecordiam atque ignauiam excipiebant, qui ſeruire Imperatori magis quàm prælıũ experiri voluiſſet. Stupefactus ea re Othocarus,quamuis dolo magis quàm caſu cecidiſſe tentorium non ignoraret,ſubiicendum tamen in præſentia cenſuit: petitaque ab Imperatore venia, plenus irarum domum redıjt. Quem, tametſi ſua ſponte ſatis fureret,magis tamen ac magis vxor incendit: quæ cognito rerum ſucceſſu; aduenientem regem hiſce verbis alloquuta fertur. Hæccine nobis ſpolia, hæc belli adorea domum refers? Dediti omnes hodie tua opera, veluti mancipia, veluti pecudes ſumus,Regina prouinciarum Bohemia tributaria facta. Quùm te olim ſuperaſſe Tartaros, exuiſſe caſtris Hungaros, Stiriam armis adeptum eſſe, Italiam cum exercitu penetraſſe audieram:felicem mē quæ tali nupſiſſem viro: patrem, qui me regi magnanimo tradidiſſet,ſapientem exiſtimabam,neque reginam eſſe vllam orbe toto,cui me cedere oporteret.Nunc falſa omnia experior:nam quæ mulier me infelicior? quis te virorum omnium ignauior? Auſtriam prouinciarum nobiliſſimam, tot vrbibus, tot proceribus inſignem, nulla neceſſitate coactus,è manibus tradidiſti: Stiriam, Carinthiam,& quas poſſidebas in Italia ciuitates,turpi metu reliquiſti, cum comite Habsburgenſi infimi generis affinitatem contraxiſti. Poſtremò ei qui ſatelles quondam tuus fuerat, iureiurando exhibito te ſubmiſiſti, & ſeruus ſerui factus, tu ſimul ac maiorum tuorum gloriam offuſcaſti. En virum,qui magnitudine animi tenuiſſe imperium videri vult. Laudarem, ſi te illi non ſubieciſſes. Agè,ſi tibi animus virilis deeſt, neque gladios exertos intueri potes, ſine me regem eſſe, experiar profectò,Bohemis an Theutonibus regnum debeatur? Sunt Poloni,ſunt Saxones ac Francones, qui noſtra ſigna ſequuntur: ſunt Sleſitæ, Morauique, & verebimur belli tentare fortunam? Vtinam aut tibi meus animus fuerit, aut mihi obedientia quam te habere animaduerto,ſentiret profectò Rodolphus, neque vires aduerſus dominos valere, neque dolos. Othocarus, qui vxoris charitate teneretur, eamque veram loquutam animaduerteret,ſimulque animi magnitudine irrogatam contumeliam ferre non poſſet, accerſitis regni primoribus, collectiſque nouis copijs, Rodolpho, qui dolo ſecum egiſſet, bellum indicit: neque ille certamen detrectat. Conueniunt ambo cum exercitibus in campis Auſtriæ, trans Danubium commiſſum eſt atrox prælium,diuque Marte dubio depugnatum, quum Bohemi multitudine ac robore,Sueui,quibus Rodolphus maximè fidebat, ordine ac arte ſuperiores eſſent. Cecidêre quamplurimi ex vtraque parte,maior tamen ſtrages Bohemorum edita. Ad extremum relictus à ſuis Othocarus, dum fortiter pugnat, inter conſertiſsimas hoſtium acies occiditur. Ferunt Stirienſes duos domi nobiles,quorum frater ab Othocaro per iniuriam extinctus fuiſſet, cum toto prælio quæſitum, quum certis indicijs cognouiſſent, in vltionem fraternæ cædis obtruncauiſſe. Corpus eius, permittente Rodolpho, in Bohemiam tranſlatum regio honore ſepultum. Prælium ipſa die B. Ruffi peractum, anno ab incarnatione verbi VIII. & LXX. poſt ducentos & mille. A populatione Bohemiæ Imperatorem abſtinuiſſe, quæ genero deberetur.

Vxoris ad Othocarũ oratio.

Othocari interitus.

De ſancto Venceslao Bohemorum rege ſexto. Caput XXVIII.

VEnceslaum Othocari filium ſeptem annos natum,ab Othone Marchione Brandeburgenſi in Franconia abductum, regnumq; tutorio nomine ab co-

ab eo quinque annis gubernatum,reuerſum puerum ſub imperio matris fuiſ-
ſe.Illam Zauiſium quendam ex baronibus potentem amaſſe,cuius nuptias a-
deptam,multas regni opes ad eum contuliſſe.Sed ipſa breui morbo extincta,
Zauiſium capium,neciq; traditum: regnnm deinde ex Venceslai arbitrio or-
dinatum. Quo regnante, eo ipſo anno quo Ptolemaida à Saracenis occupata,
in hanc vſque diem tenetur.Pragam fermè vniuerſam igne familiari exuſtam,
liberalitate regis,ciuiumq; diligentia atque impenſa ita inſtauratam, vt felix
incendium fuiſſe videretur.Rodolpho Albertus filius ſucceſſerat Imperator.
Huic non minores inimicitiæ cum Venceslao quàm inter parentes eorum
fuêre.Has Iutha Venceslai coniunx atque Alberti ſoror, mulier viro cautior,
magno labore diremit.Chariſsimus apud Venceslaum Alexius quidam,pon-
tificio iure conſultus habitus eſt.Qui multa de Rom.nobilitate cum eo locu-
tus, vſq; adeò animum regis illexit,vt Iutham filiam admodum paruulam, in
clara Vrſinorum familia gentili cuidam matrimonio ſpoponderit. Hinc ſe-
cuta inter Vrſinos & Bohemiæ reges amicitia, quæ apud Matthæum eiuſ-
dem familiæ Cardinalem plurimi fuit. Is enim rogatus à Venceslao, Gotium
Vrbeuetanum, vtroque iure cons.in Bohemiam miſit,quo regnum ſub leges
reduceret.Sed impediuêre principes,quib. incerta eſſe omnia, lucrum. Huius
Venceslai ſoror: nomine Agnes, Rodolpho nupſit Imperatoris Rodolphi fi-
lio.qui Pragæ moriens ibi ſepultns iacet. Ex ea natus eſt Ioan. qui Albertum
Cæſarem patruum ſuum circa flumen Rhenum nō longe ab oppido Schaff- *Albertus imp. occiſus.*
hauſen,dum ſimul amicè iter agerent,ſua manu inrerfecit. Deinde pœniten-
tia ductus,Clementem quintum Pontificem maximum,qui ſibi purgationē
indulgeret,apud Aueniònem adijt. Pontifex Imperatoris occiſorem ab Impe
ratore iudicandum ait. Venit igitur Piſas Ioannes,vbi tum Cæſar Henricus vij
eius nominis Imperator conſidebat, à quo iuſſus religionem ingredi Eremi-
tarum S.Auguſtini,in eaque perpetuò pœnitere,non recuſauit. Mortuus eſt
tandem in eadem vrbe, & in æde ſui ordinis ſepultus. Tnmulum eius nos eo
anno vidimus,quo iuſſi ab Imperatore Friderico tertio ſponſam eius Leono-
ram ex Portugallia venientem,ſorotis tuæ filiam, cum alijs collegis ducturi
Senas excepimus.Marer eius Iohannis cordata mulier fuit, & ingenio feroci.
Quæ cùm accepiſſet germanum ſuum conrentum regno Bohemiæ, delatum *Ferociter.*
imperium recuſaſſe.At ego,inqnit, ſi rerum potiar, glebaque vna mihi modò
deſit,aut quod reliqnum eſt ſubijciam, aut imperio excidam. Ferunt in coro-
natione Venceslai non minus nouem ducenta equitum millia apud Pragam
ex regia curia cibos accepiſſe;peditum verò infinitam multitudinem paſtam.
Subieciſſe & Polonos ſibi Venceslaum,à quibus inuitatus,in ciuitate Gneſno
diadema ſuſceperit.Filium quoque ſui nominis xiij. annos natum,petentibus
Hungaris regem dediſſe. Sed quum Bonifacius Pontifex maximus Carolum
adoleſcentem, Caroli regis Siciliæ filium eò miſiſſet, & Hungarorum ani-
mi nutrarent,filium ſuum Albæ coronatum, & ſacram ſimul coronam ad
ſe recepiſſe, nec diu poſtea tertio & triceſimo ætatis ſuæ anno ex tabe obijſſe.
Mortem eius Bohemos magno mœrore proſequutos. Fuerat enim manſue- *Venceslai laus.*
tus & clementiſſimus princeps, & admirandus opinione ſanctitatis, quæ po-
ſtea vel miraculis confirmata traditur:. Iohanni Brixinenſi epiſcopo, ſi vera
eſt fama,per quietem apparens, quum eum flentem triſtemque reperiſſet,
interrogauit,quæ nam eſſet cauſa mœſtitiæ? Dicenti ſe mortem eius æquo
animo ferre non poſſe,incredulitatem exprobrauit, qui ſacris eloquijs fidem
non adhiberet, in quibus hæc verba potuiſſet aliquando legiſſe. Quum te
conſumptum putaueris, orieris vt lucifer,& habebis fiduciam propoſita ti-
bi ſpe,& defoſſus ſecurus dormies. Requieſces, nec erit qui te exterreat,
& deprecabuntur faciem tuam plurimi, ſubiungensque paruam eſſe eius

fidem atque inanem, ſi mortem ſanctorum miſeram putaret: repentè diſparuit. Epiſcopus excitatus, verba quidem ſibi dicta memoriter tenuit, ſed vbi nam ſcripta eſſent in ſacro codice penitus ignorauit. Euoluto autem concordantiarum libro xj. apud Iob. capitulo, quod quærebat inuenit. Ad tumulum autem eius inſignis latro quum acceſſiſſet, exprobrans mortuo vitam, lapideæ ſtatuæ ſuper ſepulchrum iacenti colaphum incuſſit: nec mora, cæcitate percuſſus impietatis ſuæ pœnam dedit. Statua poſtmodum in ſacrario erecta eſt, & alia ænea loco eius repoſita, Iohannis Brabantini egregij ſtatuarij nobile opus.

De Venceslao Bohemorum rege ſeptimo.

Caput XXIX.

VEnceslao filius eius ſucceſſit, quamuis eodem nomine, moribus tamen longè diſpar. Qui quum ebrietati & turpiſſimæ parti corporis dies noctesq; indulgeret, & aliorum bona diriperet, aliorum vxoribus illuderet, apud Olomucium Morauiæ ciuitatē, dum ſolus in domo decani pontificalis ædis perambulat, tribus vulneribus confoſſus, duodeuiginti natus annos interijt. Ignotarus eſt necis author, quamuis Conradus eques Thuringus, cruentum geſtans pugionem, exire regiam viſus fuerit. Nam is prius obtruncatus eſt populari tumultu, quàm crimen confiteretur.

De Rodolpho Bohemorum rege octauo.

Caput XXX.

VEnerat fortè eo tempore Pragam dux Carinthiæ Henricus, cui altera ex ſororibus regis, nomine Anna, natu maior, iampridem nupſerat. Hunc Bohemi regem ſibi deligunt. Id ægrè fert Albertus Imperator, qui repentè coactis copijs, Bohemiam ingreſſus, Henricum regno deturbat, Rodolphumque filium ſuum regem conſtituit, Elizabeth ſenioris Venceslai relicta in matrimonium ei tradita, quò regnum eius ſolidius eſſet. Qui quum magna Bohemorum ſpe regnare cæpiſſet, ſubitaneo morbo correptus, primo regni ſui anno abſque liberis deceſſit.

De Henrico Bohemorum rege nono.

Caput XXXI.

POſt obitum Rodolphi diſſentientes inter ſe Bohemi, alij Fridericum Rodolphi fratrem, alij Henricum, quem deiecerant, petierunt. Vicit Henrici factio, trucidatis alterius partis authoribus. Et quamuis Albertus Imperator cum magnis copijs Bohemiam ingreſſus, regionem longè lateque afflixerit, Henricum tamen regno deijcere non potuit, prius à nepote, vt antè diximus, occiſus, quàm meditata in Bohemos exequeretur. Succeſſit Alberto Henricus vij. de quo paulò ante mentionem fecimus, comes Luzelburgenſis, conſilio & animo iuxtà potens. Hic Elizabeth alteram Venceslai ſororem, decem & octo annos natam, clam iuſſam ad ſe venire, apud Spiram Galliæ ciuitatem Ioanni filio ſuo quatuor annis minori matrimonio coniunxit. Eodem quoque tempore tribus comparatis exercitibus, vnum ipſe in Italiam duxit aduerſus Brixienſes, quos armis victos, imperata facere compulit, Lombardoſque omnes in poteſtatem accepit. Alterum aduerſus comites Vuirtenbergenſes direxit ſacro imperio rebelles, quibus ex octoginta caſtellis & muniriſſimis oppidis quæ obtinebant, duo & lxx. armis expugnata ademit. Tertium ex Fran-

Franconibus ac Baioariis comparatum; duce Petro Archiepiſcopo Maguntino,cum filio in Bohemiam miſit.Hic eſt ille Henricus,qui Romæ coronatus renitente Roberto rege Neapolitano Florentiam obſidione arctiſſima cinxit,Piſas, Senasq; In poteſtate habuit, & apud *Bohemicumconuentum in agro Senenſi hoſtili fraude veneno extinctus fertur:cuius corpus in vetuſto ac nobili Piſarum templo ſublimi loco poſt aram maiorem amici condiderunt. *Bonconuentū.
Pugnatum eſt in Bohemia pluribus locis, quum alij Bohemorum Ioannem regnare cuperent, alij Henrico ſtuderent, qui iam cum tribus Imperatorum filijs de regni poſſeſſione contendiſſet.Obſeſſa eſt denique Praga regni caput, diuq; oppugnata, quum Henricus & Marchio Miſnenſis haud pigrè mœnia tuerentur. Ad extremum tamen oppidanorum proditione Iohanni tradita, hoſtis in arcem ſeſe recepit: nec multis poſt diebus Henricus in Carinthiam profugit. Ex eo tempore vſque ad Imp. Sigiſmundum Bohemia in poteſtate Lutzenburgenſium fermè centum viginti ſex annis fuit.

De Iohanne Bohemorum rege decimo.
Caput XXXII.

IOannes potenti manu regnum gubernauit, & patre in Italia agente apud Germanos vicario nomine adminiſtrauit imperium. Patre verò defuncto, quum plurimæ Italiæ ciuitates ei ſeſe dediſſent, penetrauit Alpes cum exercitu,easq; non paucis annis tutatus eſt: tum Fridericus Auſtriæ,& Ludouicus Baioariæ principes,de Romanorum imperio inter ſe contendunt. Fuerunt ei & cum coniuge graues diſſenſiones, Baronibus regni reginam à rege ſubtrahentibus,tanquam Bohemorum inimico, qui Theutones in primis haberet acceptos. Ventum eſt ad arma,affectum magnis calamitatibus regnum. Vix tandem compoſitę lites.Poſt hæc Egra à Ioanne recepta eſt:Vratiſlauienſium ciuitas,quam Dux Sleſiæ occupauerat Henricus,Legnicium quoq; & quàmplures aliæ Sleſiæ ciuitates Ioanni ſubijciuntur.Geritur & aduerſus Auſtrales bellum, in quo victor Iohannes ſuos milites præda non modica ditat. Quum regnum Poloniæ quietè obtinere non poſſet, Caſimiro,acceptis xx.millibus marcarum argenti,ius ſuum cedit. Cracouiam tamen obſidione cingit: ſed deficientibus commeatibus abire compellitur. Cæcus effectus à rege Francorum aduerſus Anglicos in auxilium accerſitus, cum lectiſſima equitū manu conſanguineo ſolatium tulit,prælioq; memorabili & cruentiſſimo ſe immiſcuit,in quo cum multis millibus cęſus interijt:quum regnaſſet xxxv. annis. Bellum in celebritate S.Ruffi geſtum. Hinc ea dies apud Bohemos atra atque innominabilis habita,quæ duos reges hoſtili gladio abſtuliſſet.

De Carolo Bohemorum rege vndecimo,qui & poſtea Romanorum Imperator factus, Carolus quartus dictus eſt.
Caput XXXIII.

VNum & triginta annos agebat Carolus tum filius eius,ex Elizabetha coniuge natus.Is viuente patre aduerſus Tartaros feliciter dimicauit: ciuitates Lombardiæ à patre acceptas armis tutatus eſt. Pugnauit adoleſcens cum Veronenſibus, eosq; prælio fudit: in ea pugna bis equo deiectus,non dubitauit tertium conſcendere,facinoraq; fortiſſimi militis edere.Ferunt eum iuueniliter laſciuientem,quum Parmæ ageret,alienos thoros non paucos polluiſſe, neq; increpatū à patre abſtinuiſſe.Fuiſſe per idem tempus Delphino Franciæ cum principe Sabaudiæ bellum, cui cùm rogatus Ioannes auxilium ferre ſtatuiſſet,nocte,quæ decretum iter præceſſit, viſum eſſe in ſomnis Carolo,iuuenem forma conſpicuum, militari manu raptum,eminentiq; loco,vnde vi-

deri ab omnibus poſſet veſtimentis exutum, moxque virilia ei execta: quæſiuiſſe Carolum ex proximo adoleſcente qui ſpecie ſupra humanam venerabilis aſtabat, eaque ſic geri mandauerat, quiſnam hic iuuenis eſſet tam crudeliter acceptus, & cur eo ſupplicio afficeretur? interroganti reſponſum datum, Delphinum eſſe regis Franciæ primogenitum, qui talibus modis acciperetur: ſic plectendos eſſe, qui aliena matrimonia violarent. Experrectum Carolum ſummo mane patri ſomnium recitaſſe, rogaſſeque, ne fruſtra exercitum fatigaret, Delphinum enim non egere auxilio, quem interemptum eſſe non dubitaret. Contempſiſſe patrem verba filij, ſomnijsque nihil ineſſe ponderis reſpondiſſe, duorumq́; dierum itinere cum exercitu profectum, certum accepiſſe nunciũ, Delphinum in obſidione cuiuſdam caſtelli, ſagitta in incertum miſſa, confoſſo inguine expiraſſe, copias eius diſſipatas eſſe. Carolum in villa Terentij Parmentis agri, quo in loco viſum viderat, in honore beatæ Mariæ virginis collegiatam eccleſiam erexiſſe, magnificeq́; dotaſſe, quæ adhuc extat. Patronus eius eſt præcentor eccleſiæ Pragenſis, quemadmodum eiuſdem Caroli literæ atteſtantur, quas nos vidimus legimusque. Nomen huic Carolo in Baptiſmo Venceslaus fuit, quod in confirmatione à Carolo Francorum rege mutatum eſt, apud quem pueritiæ rudimenta peregit. Fuit autem hic Carolus vir magnorum operum, qui regnum Bohemiæ tum religionis cultu, tum legum ac bonorum morum diſciplina illuſtrauit. Nam ſchola liberalium artium ab eo in Praga erecta eſt, noua ciuitas mœnibus cincta, palatium regium magnificentiſſimè exædificatum, monaſteria multa fundata, arces conſtructæ admirabiles, pax toti regno reddita. Adeptus imperium, rurſus Italiam ingreſſus, Longobardos in poteſtatem accepit: Gibellinos, qui iam pridem Florentia exulauerant, eiectis Guelphis, in ſuum locum reſtituit: reliquis Hetruriæ partibus pro ſuo arbitrio leges dedit. Coronatus Romæ magnifico apparatu. Nouatores rerum, qui aduerſus eccleſiam ſentiebant, Romano Pontifici iudicandos tradidit. Iohanni fratri ſuo Morauiam poſſidendam conceſſit. Viſſegradum nonis muris ac propugnaculis communiuit: corpus S. Viti Pragam detulit. Pontem Multauiæ, qui exundationibus corruerat, in Praga reſtaurauit: eccleſiam Pragenſem ad metropoliticum decus erexit, cùm antea Maguntino pontifici ſubiecta eſſet. Clarus profectò Imperator, niſi Bohemici regni gloriam magis quàm Romani imperij quæſiuiſſet. Illud quoque nomini ſuo non paruam inuſſit maculam, quòd Venceslaum ex filijs ſuis natu maiorem in imperio ſibi ſucceſſorem adhuc viuens ordinare conatus eſt, idque pecunia. Nam cùm principes electores, haud facilè ad eam rem trahi poſſent, quod virtute obtinere non potuit, precio comparauit, promiſſis cuiq; electori centum millibus aureis. Quos cùm repræſentare non poſſet, publica illis Rom. Reipub. vectigalia obligauit, perpetuum imperij malum. Hinc Romana poteſtas ad nihilum redacta, nec poſthac attollere caput imperium potuit, cùm principes electores omnia ſibi retinerent: Imperatoremq́; iureiurando adegerunt, ne pignora reuocaret. Sigiſmundus alter Caroli filius à rege Hungariæ Ludouico in ſpem regni adoptatus eſt, ibique tandem coronam adeptus, pugnauit feliciter contra Turcas: xxxij Turcarum regulos ſecuri percuſſit. Tumultu populari captus, ac viduæ, cuius virum occiderat, in cuſtodiam traditus, beneficio linguæ libertatem adeptus, regnum armis recuperauit. In quo fortunam vtramque expertus, inter viros claros enituit.

De Venceslao Bohemorum rege xij. qui & rex Rom. extitit.
Caput XXVIII.

VEnceslaus ætatis ſuæ anno ſecundo, permittente patre, regni Bohemici ſceptrum aſſecutus: exin quindecimum agens annum, cum coniuge ſua

Iohanna

Iohanna apud Belgas ciuirate Aquenſi, Romani regni cotonam accepit. Quarto deinde anno peſtis ſæniſſima Bohemiam populara eſt. In Praga verò quatuor menſibus in vna tantùm ſancti Stephani parochia tria millia funerum & quinquaginra fuêre. Sexto deinde anno regina deceſſit: & altera ſuperducta eſt ex domo Baioaria, nomine Sophia, longè viro ſuo præſtanrior. Inter hæc Pragenſes populari tumultu excitati, atque in furorem acti, Iudæorum domus inuadunt, bona eorum diripiunt, domus incendunt, atque inter duas horas, non ſexui, non ætati parcentes, infelicem gentem gladio cædunt. Perijſſe aliquot milia feruntur, ſeruati complurimi infantes miſericotdia bonorum ciuium, baptiſmi gratiam acceperunt. Calamitoſum genus hominum Iudæi inter Chriſtianos agentes, qui vbi paululum abundare creduntur, mox tanquam Ieſu Chriſti Dei noſtri maieſtatem contempſerint, aut religioni illuſerint, non fortunas tantùm; ſed vitam quoque amittunt. Impune apud Pragenſes flagitinm fuit, tum quia populi haud facilè corriguntur ſcelera, tum quia Venceslaus deſidia corruprus, præſenri rerum ſtatu contentus, neque præterita corrigere, neque futura curauit præcauere. Fuit enim Venceſlaus longè patri abſimilis, voluptatum ſequax, ac laboris refugiens, vini prorſus quàm regni curioſior. Ob quam rem captus à baronibus, xvij. hebdomadas in cuſtodia habitus eſt. Iohannes dux Luſatiæ, & Procopius Marchio Morauiæ magno Reipublicæ malo eum libertari reddiderunt. Captus & ſecundò per Sigiſmundum Hungariæ regem fratrem ſnum, & Alberto Auſtriæ dnci in cuſtodiam datus. Cuſtodia eins egregijs in ædibus apnd Viennam habita, quibus exinde cognomen Praga datum, quòd eas rex Pragenſium incoluiſſet. Sed quum parum diligenter cuſtodiretnr, fugam arripuit, regnoque rurſus potitus eſt: neque tamen vitam mutauit, ſed priori conſuetudine vino cibóque marcens, lucemque dormiendo nocti coniungens, ab electoribus imperij, comprobante Romano Pontifice, imperio deiectus, domi torpens illaudatum egit æuum.

Iudæorum clades.

Venceslai ignauia.

De perfida ſecta Huſsitarum, & damnatis articulis profeßionis illius.
Caput XXXV.

SVb hoc rege, noſtra demum memoria, ætatis verò ſuæ anno circiter quinquageſimo, perfida Huſſitarnm inſania ortum habuit: cuius & originem, & progreſſum hoc loco proſequi animus eſt, quando ea peſtis omnem penè Germaniam conturbanit, neque adhuc extincta, regni Bohemici magnam partem occupat. Rexerant ſcholam Pragenſem vſque in ea tempora Thentones: id moleſtiſſimum Bohemis fuit, hominibus natnra ferocibus atque indomitis. Ex quibus vir quidam genere nobilis, ex domo qnam Putridi piſcis vocant, apud Oxoniam Angliæ ciuitarem literis ſtudens, quum Ioan. Vnicleui libtos offendiſſet, quibus De realibus vniuerſalibus titulus inſcribitur, magnopere illis oblectatus, exemplaria ſecum artulit. Inter qnæ de cinili, deq; iure diuino, de eccleſia, de diuerſis quęſtionib. contra clernm, pleraq; volnmina, veluti precioſum rheſaurum parriæ ſuæ intulit. Imbutus iam ipſe Vicleuitarum veneno, & ad nocendum paratus, tum quòd erat familiæ ſuæ cognomen, Putridum piſcem, id eſt, fœridum virus in ciues ſuos euomuit. Commodauit autem ſcripta quę artulerat his potiſſimè, qui Theutonicorum odio tenebantur: inter quos Ioannes eminuit, obſcuro loco natus, ex villa Hus, quod anſerem ſignificat, cognomentum mnratus. Hic cùm eſſet ingenio peracri, & lingua diſerta, multumq; dialecticis oblectarerur, & peregrinas opiniones amaret, auidè admodnm Vuicleuitarũ doctrinam arripuit, eaq; Theutonicos vexare magiſtros cœpit; ſperans eo modo confuſos Theutones ſcholam reli-

ros. Quod cùm ſuccederet,à Venceslao impetratum,vt Pragenſe gymnaſium
ritu Pariſienſis gubernaretur.Ea res magiſtratum ſcholæ Theutonibus abſtu-
lit. Quam ob cauſam commoti magiſtri ac diſcipuli Theutonici generis,iu-
reiurando adacti,vno die ſupra duo millia Pragam reliquêre.nec diu pòſt cir-
citer tria millia ſequuti, apud Lipſiam Miſnæ ciuitatem,trium dierum itine-
re à Praga diſtantem,vniuerſale ſtudium erexêre.Bohemis ſcholæ ſuæ guber-
natio liberè patuit,quorum princeps eſt habitus Ioannes Hus, lingua potens,
& mundioris vitæ opinione clarus. Qui vbi ſatis fidei comparatum ſibi exiſti-
mauit,venenum,quod iam pridem occultè conceperat, palàm euomuit.
Fundauerat opulentus quidam ciuis in vrbe Pragenſi ſub nomine Sancto-
rum Matthiæ & Matthæi haud ignobile templum, quod Bethlehem appella-
uit, reditibus additis, ex quibus duo prædicatores alerentur, qui feſtis pro-
feſtisque diebus verbum Dei Bohemico ſermone plebibus inſiuuarent. Ho-
rum alter Iohannes aſſumptus eſt. Qui quum ſe libenter audiri animaduer-
teret,mulra de libris Iohannis Vuicleui in medium attulit, aſſerens in eis o-
mnem veritatem contineri, adijciensque crebro inter prædicandum,ſe poſt-
quam ex hac luce migraret,in ea loca proficiſci cupere, ad quæ Vulcleui ani-
ma perueniſſet,quem virum fuiſſe bonum,ſanctum,cœloq; dignum non du-
Cautè bitaret.Sequebantur Ioannem clerici ferè omnes, ære alieno grauati, ſceleri-
bus ac ſeditionibus inſignes,qui rerum nouitate euadere pœnas arbitraban-
tur.His & nonnulli doctrina celebres iuncti erant, qui cùm in eccleſia conſe-
qui dignitatem non potuiſſent,iniquo animo ferebant, ſacerdotia maiorum
cenſuum his committi, qui quamuis nobilitate præirent, ſcientia tamen vi-
derentur inferiores. Excæcauit eos inuidia, vt qui viderant nõ viderent,& qui
intellexerant,nõ intelligerent.Proruperunt in blaſphemias, & cùm aliquibus
ignauis fortaſſe ac vitioſis maledicere poſſent,in omnes lattare ſacerdotes cœ
pêre:& ab eccleſia catholica recedentes, implam Valdenſium ſectam atq; in-
Huſſitarum ſaniam amplexi ſunt. Huius peſtiferæ ac iampridem damnatæ factionis dog-
dogmata. mata ſunt: Rom præſulem reliquis epiſcopis parem eſſe.Inter ſacerdotes nul-
lum diſcrimen, Presbyterum non dignitatem, ſed vitæ meritũ efficere potio-
rem. Animas è corporibus excedentes, aut in æternas eueſtigio pœnas mergi,
aut perpetua conſequi gaudia.Purgatorium ignem nullum inueniri. Vanum
eſſe orare pro mortuis,& auaritiæ ſacerdotalis inuentum. Dei & ſanctorum i-
magines delendas. Aquarum palmarumq; benedictiones irridendas. Mendi-
cantium religiones malos dæmones inueniſſe. Sacerdotes pauperes eſſe de-
bere, ſola contentos eleemoſyna.Liberam cuiq; prædicationẽ verbi Dei pate-
re. Nullum capitale peccatum,quantumuis maioris mali vitandi gratia tole-
randũ. Qui mortalis culpæ reus ſit, eum neq; ſeculari,neq; eccleſiaſtica digni-
tate potiri,neq; parendum ei. Confirmationem,quã chriſmate pontifices in-
ducunt,& extremam vnctionem inter eccleſiæ ſacramenta minimè contine-
ri. Auricularem confeſſionem nugacem eſſe: ſufficere ſua quemq; Deo in cu-
bili ſuo conqueri peccata. Baptiſma fluuialis vndæ, nulla interiecta ſacri olei
mixtura recipiendum. Cœmiteriorũ inanem vſum,quæſtus cauſa repertum:
quacunq; tegantur tellure humana corpora,nil diſtare. Templũ Dei latè pa-
tentis ipſum mundum eſſe:coarctare maieſtatem eius,qui eccleſias,monaſte-
ria,oratoriaq; conſtruunt, tanquam propitior in eis diuina bonitas inuenia-
tur.Sacerdotales veſtes,altariũ ornamenta,pallas,corporalla,calices, patenas,
vaſaq; huiuſmodi nil habere momenti. Sacerdotẽ quocunq; loco, quocunq;
tempore ſacrum Chriſti corpus conficere poſſe,petentibusq; miniſtrare:ſuffi
cere,ſi verba ſacramentalia tantùm dicat. Suffragia ſanctorum in cœlis cum
Chriſto regnantium fruſtra impetrari, quæ iuuare non poſſunt. In canonicis
horis cantandis dicendisq; fruſtra tempus teri. Nulla die ab opere ceſſandum,

nisi

niſi quæ dominica nunc appellatur. Celebritates ſanctorum prorſus reijciendas. Ieiunijs quoque ab eccleſia inſtitutis, nihil ineſſe meriti. Subinco, cognomine Lepus, claris parentibus apud Bohemos ortus, per idem tempus Pragenſem eccleſiam pontificio retinebat, conſilio & animo illuſtris. Qui orienti calamitati obuiam ire cupiens, priuſquam amplius debacharetur, libros Ioannis Vuiclei ad ſe ferri, omneſq; doctorum virorum conſilio adhibito publicè concremari iuſſit. Supra C C volumina fuiſſe traduntur, pulcherrimè conſcripta, bullis aureis tegumentiſq; precioſis ornata. Ioanni prædicatio interdicta, & adiectæ minæ, ſi quando priores in populum errores vulgare auderet. Ipſe Praga excedens, apud villam vnde ſibi origo fuit ac cognomen, permittente loci domino, qui eius inſaniæ fauebat, vocare plebes, ac docere non deſtitit: multa in Romanum præſulem, multa in reliquos eccleſiæ pontifices maledicta congerens. Vtq; populi animos ſibi magis ac magis conciliaret, decimas haud aliter quàm eleemoſynas ſacerdotibus debitas, liberum eſſe prædia poſſidentibus, ſi velint eas dare: ſi nolint, nullo iure cogi poſſe. Nondum error de ſacramento altaris irrepſerat, ſed attulit nouam peſtem Petrus Dreſdenſis (id oppidum Miſnæ ſuper Albim ſitum) qui cum alijs Theutonibus paulò ante Bohemiam reliquerat. Cognitus inter ſuos, quia Valdenſi lepra infectus eſſet, patria pulſus velut hæreticorum aſylum Pragam repetijt, puerorumq; docendorum curam accipit. Apud eccleſiam ſancti Michaelis per id temporis populum prædicando inſtruebat Iacobellus Miſnenſis, literarum doctrina & morum præſtantia iuxtà clarus. Petrus hunc aggreſſus, mirari ſe ait doctum & ſanctum virum, qui diuina eloquia plebibus exponeret, errorem illum non animaduertiſſe communionis eucharistiæ, qui iam pridem eccleſiam peſſundaſſet, in qua ſub vna tantùm ſpecie dominicum corpus populo miniſtraretur, quum apud Ioannem euangeliſtam & apoſtolum Chriſto dilectiſsimum, ſub duplici ſpecie, panis viniq; ſumi iubeatur, dicente apud eum ſaluatore: Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Commotus his Iacobellus, quum perquiſitis vetuſtis ſanctorum doctorum codicibus, Dionyſij præſertim & Cypriani, communionem calicis laudatam inueniſſet, prohibitus apud ſacellum archangeli Michaelis prædicare, in templo maiore ſancti Martini cathedram ſortitus, publicè cõmouere populum cœpit, ne deinceps communionem calicis, ſine qua ſaluari nemo poſſet, quoquo pacto negligerent. Huic omnes hæretici conſenſerunt, haud modica geſtientes lætitia, quòd articulum inueniſſent in euangelica lege fundatum, per quem Romanæ ſedis vel ignorantia, vel nequitia coargui poſſet. Odioſo quanuis hæc animo rex intelligeret, deſidia tamen corruptus, & inertia torpens, impunè debacchari ſinebat hæreticos. Subinco archiepiſcopus vbi nullum aduerſus tantum emergens malum in Venceſlao præſidium inuenit, ad Sigiſmundum Hungariæ regem confugit, obſecrans atque obteſtans, vt negligentiam fratris emendet, neque labefactari orthodoxę fidei ſacramenta permittat. Dat fidem Sigiſmundus, petiturum ſe breui Bohemiam, eccleſiæ catholicæ conſulturum. Sed quum dies die ducitur, Subinco apud * Poſtinium in Hungariam moritur, & Albicus ei ſufficitur, natione Bohemus, arte medicus, & Sigiſmundo propterea charus, vnicum extremæ auaritiæ barathrum. Qui claues cellæ vinariæ nulli alteri quàm ſibiipſi credidit, & animalia viuentia dono accepta mox vendidit. Et quia ſumptuoſos eſſe coquos didicerat, abiectam anum popinæ ſuæ præfecit. Interrogatus aliquando, ſonorum omnium quem moleſtius audiret: Maxillarum, inquit, oſſa frangentium. Idoneus profectò pontifex, qui ſurgenti fomentum hæreſi daret. Infeſtabat ea tempeſtate Romanam eccleſiam Ladiſlaus rex Neapolitanus aduerſus quem

Subinco

Petrus Dreſdenſis

Subinco

* Alias Poſonium

Albici ſordes

Ioannes papa tertius & viceſimus bellum decernens, plenariam peccatorum remiſſionem indulſit his,qui ad tuendam eccleſiam arma induerent. Recitabatur in eccleſia Pragenſi decretum pontificis. Quod quum quidam ſordidæ artis homines audiſſent,Ioannem papam antichriſtum eſſe magna voce clamauerunt,qui crucem contra Chriſtianos decerneret. Eos e veſtigio ſenatus in carcerem rapi iuſſit: populus verò ſuſceptis armis dimitti omnes periit.Sed placatus oratione ſenatus,tanquam vita captiuorum in tuto eſſet, ſuam quiſque domum rediere. de illis clam ſupplicium ſumptum. At quum ſanguis extra prætorij ianuam defluens iudicium necis feciſſet,iterum accurrens populus interemptorum corpora rapuit,& aureo circumuoluta panno per omnes vrbis eccleſias detulit, clamantibus eiuſdem ſectæ ſacerdotibus: Iſti ſunt ſancti,qui pro teſtamento Dei ſua corpora tradiderunt. Exin cadauera in ſacrario apud Bethleem repoſita, quaſi martyrum reliquiæ aromatibus condita.

De Ioanne Hus & Hieronymo hereſiarchis, in Conſtantienſi concilio igni traditis. *Caput XXXVI.*

DVm hæc aguntur, generale conſilium apud Conſtantiam Sueuorum vrbem cogitur. In quo de rebus Bohemicis ſermo habitus,patrum mentes ingenti cura confecit, voluentium animo, quónam modo ſanari prouincia poſſet. Placuitq; tandem, Sigiſmundo imperatore ſuadente,Ioannem & Hieronymum ad ſynodum euocari, qui tum cæteris eiuſdem regni doctiores,tum populi ductores, ac hæreſum principes habebantur. Venerunt ambo,non tam verecundè aliena diſcere,quàm ſua impudenter ingerere parati: docendi quippe quàm diſcendi cupidiores,& popularis amantes auræ. Auditi ſunt in conſeſſu patrum. Ioannes ætate & authoritate maior habitus,doctrina ac facundia ſuperior Hieronymus. Lecti ex omni natione patres,diuini atq; humani iuris doctores:ſæpe cum his colloquium habuêre:dogmata eorum à lege diuina aliena eſſe monſtrarunt, neq; bonis conducere moribus. Rogauerunt ne plus ſapere quàm eccleſia vellent, ſed ſaperent ad ſobrietatem:peregrinas opiniones relinquerent: ingenia ſua,quæ quidem eſſent nobiliſſima, Vuicleuitarum inſania ne fœdarent: eloquentiam qua præditi eſſent,in corroborandis eccleſiæ inſtitutis,non euertendis:in edocendis populis,non dedocendis exercerent: poſſe eos & in conſpectu Dei, & in eccleſia militante ſublimem conſequi locum,ſi reiectis nouitatibus patrum veſtigia ſequerentur,inuentionesq; ſuas vniuerſali concilio ſubmitterent. Stetere in propoſito pertinaces Bohemorum animi, neq; victi rationibus vinci voluere.Se veraces,ſe ſancti euangelij æmulatores, ſe Chriſti diſcipulos eſſe:Romanam eccleſiam,cæterasq; per orbem diſperſas, longè à traditionibus apoſtolorum abijſſe,quæ opes ac delitias ſectarentur,dominatum in populo,& primos in conuiuijs accubitus exquirerent, canes, equos alerent, eccleſiarum bona,quæ Chriſti pauperibus deberentur, per laſciuiam luxumq; conſumerent: aut neſcire prorſus diuina mandata, aut ſcientes contemnere. Primores magnæ ſynodi, vbi pertinaciam & immutabiles animos perditorum hominum animaduerterunt, membra eccleſiæ putrida, quæ ſanari non poterant,ne reliquum corpus inficerent,reſecanda cenſuerunt. Lata eſt in conſeſſu patrum aduerſus contumaces ſententia: Cremandos eſſe qui doctrinam eccleſiæ reſpuerent: Prior igitur Ioannes combuſtus eſt,Hieronymus diu poſtea in vinculis habitus, quum reſipiſcere nollet, pari ſupplicio affectus. Pertulerunt ambo conſtanti animo necem,& quaſi ad epulas inuitati

ad

ad incendium properarunt,nullam amittentes vocem quę miſeri animi poſſet facere indicium. Vbi ardere cœperunt,hymnum cecinêre,quem vix flamma & fragor ignis intercipere potuit. Nemo philoſophorum tam forti animo mortem pertuliſſe traditur, quàm iſti incendium. Pogius Florentinus,ætatis noſtræ nobilis ſcriptor,de morte Hieronymi ad Nicolaum Nicolai conciuem ſuum elegantem ſcripſit epiſtolam: quamuis paululum ſua conſuetudine in mores cleri inuectus videatur. Cineres exuſtorũ ne raperentur à Bohemis in lacum proiecti. Diſcipuli eorum ex eo ſolo terram abſtulêre in quo ignis fuit,eamq; veluti ſacram ſecum attulêre in patriam. Ioannes ac Hieronymus apud Bohemos martyrum honores meruêre, nec minores quàm Petrus & Paulus apud Romanos habiti. Nunciatis enim in Bohemia quæ Conſtantiæ geſta fuerunt de Ioanne ac Hieronymo, diſcipuli eorum ſequaceſq; omnes in vnum conuenientes,memoriam in primis defunctorũ conſecrant, celebrandamq; quotannis decernũt. Exin per amicos nonnullas ſibi eccleſias à rege tradi poſcentes extorquent, in queis ſuæ prędicari plebi,ſacramentaq; miniſtrare liberè poſſint. Neq; hoc modo contenti,apud*Sclauoniam nobile monaſterium fratrũ Prædicatorum extra mœnia oppidi ſitum,à fundamẽtis deijciunt:eaq; prima eccleſiarum ruina in Huſſitarum nouitate facta,decurriturin eccleſias monaſteriaq; paſſim: nobiliſſima ſuperis dicata templa ferro atq; igne vaſtantur. Nullum ego regnum ætate noſtra in tota Europa tam frequentibus, tam auguſtis,tam ornatis templis dicatum fuiſſe quàm Bohemicum reor. Templa in cœlum erecta,longitudine atq; amplitudine mirabili,fornicibus tegebantur lapideis, altaria in ſublimi poſita,auro & argento quo ſanctorum reliquiæ tegebantur onuſta, ſacerdotum veſtes margaritis textæ,ornatus omnis diues, precioſiſſima ſupellex:feneſtrę altæ atq; ampliſſimæ conſpicuo vitro & admirabili opere lucem præbebant. Neq; hæc tantùm in oppidis atq; vrbibus, ſed in villis quoq; admirari licebat. Fuit inter cætera monaſterium aulæ regiæ apud ripam Multauiæ, qua Moſa fluuius illi iungitur, ſitum,in quo regum corpora condebantur, ſingularis excellentiæ:nam præter ædem, magni & memorabilis operis amplum dormitorium, cæteraſq; monachorum officinas magnificè conſtructas:quadrata porticus fuit,quæ non paruum concluſit hortum,ambitum vocauêre. In huius lateribus vetus nouumq; teſtamentum ab initio Geneſis vſque ad Apocalypſim Ioannis literis maiuſculis in tabulis ſcriptum continebatur, notis quo altius iret paulatim creſcentibus,ita vt à ſummo vſq; deorſum facilis lectio præberetur. Sed hoc decus poſt Venceſlai mortem Huſſitarum rabies deleuit. Qui poſtquam eccleſias quamplurimas deiecerunt,monaſteria incenderunt, caſtellum petentes cui Bechingne nomen eſt, octauo ferè miliario ab oppido quod nunc Thabor appellant,triginta circiter milia hominum conuenêre,atq; ibi trecentas menſas in patentibus campis erexêre,ex quibus populo ſacramentum calicis miniſtrarunt. Terruit ea congregatio Venceſlaum,verentem ne tumultu facto in ſe arma conuerterent,regnumque ſibi ademerent. nec ſua res periculo caruit. Venceſlaus ei ſaluti fuit cognomento Coranda ſingulari facundia preſbyter,& in plebibus auditus. Qui dum populum de republica admoneret,inter cætera quæ loquutus eſt, Quanquam,inquit, viri fratres, ebrioſum atque inertem ſortiti regem ſumus, ſi tamen cæteros expẽdere principes pergimus,nemo eſt quem noſtro regi anteferamus,quem rectè omnium regum ſpecimen dixerim, quietum, benignum, noſtri amantem:nam quis eo regnante nos laceſſere audet? licet nobis ex voto viuere noſtro. Si non eſt eadem ſibi quæ nobis de religione ſententia, ritum noſtrum neq; ipſe perturbat,neq; alios perturbare ſinit. Quibus de rebus par eſſe arbitror preces pro eo ad Deum fundamus, vtq; ſinguli ei vitam rogemus,cuius

Aliâs Glatouiam

Coranda oratio.

deſidia, noſtra ſalus, noſtra quies eſt. Quòd quum ab exploratoribus rex cognouiſſet,quieto animo fuit, & factus ex tepido frigidus,Corandam inter amicos habuit. *Ioan. Præmonſtratenſis* Per idem fermè tempus ſurrexit & alius Pſeudoſacerdos apud Pragam,Ioannes quidam ex ordine Præmonſtratenſium impius monachus, & ad omne ſcelus audax: qui quum prædicaret apud ſanctum Stephanum in Piſcina, neq; bene ſapere videretur,inde amotus monaſterium Carmelitarum inuaſit. Hoc ſuaſère hæretici,vt ſuam potentiam oſtentarent. Singulis fermè diebus ſacram euchariſtiam per ſuas eccleſias circumuectabant: quas quum paucas eſſe dicerent, ductore Nicolao viro nobili eius loci domino, vnde Ioannes Hus originem trahere diximus, in regiam tumultuariè prorumpentes, Venceſlaum orauère, ſibi vt ampliores eccleſias elargiretur,qui iam populi maiorem partem obtinerent. Audiuit rex benignè Nicolaum pro multitudine loquentem,vtq; in poſterum diem redirent, iuſſit. Deinde miſſo populo,ad Nicolaum qui remanſerat conuerſus: Tu,inquit,qua me regno eijceres orditus es telam: at ego laqueum inde efficiam,quo te poſtea ſtrangulem. Ille è regis conſpectu abiens,populares magis ac magis incendit. Rex in arcem Viſſegradenſem vrbi vicinam, paruoq; tantùm fluuio diſiunctam, ſeſe recepit,& paulò poſt in caſtellum nouum quod ipſe conſtruxerat,quinto diſtans lapide, cum paucis abijt, miſſis ad fratrem oratoribus,qui eius auxilium implorarent. Conſulibus autem nouæ ciuitatis Pragenſis, ne vlterius ab hæreticis dominicum corpus in pompa deferri ſinerent,imperauit.

De morte Venceſlai regis. *Cap.* XXXVII.

AT hæretici pridie Cal. Iulij apud eccleſiam Carmelitarum conuenientes,ad ędem ſancti Stephani euchariſtiam per plurimas plateas atque eccleſias armati circumtulere, ibiq; domum ſacerdotis ſuis ineptijs non conſentientis diripuere: & ſublato clamore ingenti,furentes prætorium petiere. Conſules XI metu perculſi fuga ſaluati ſunt: ſeptem qui remanſerant, & cum his iudex vrbis ,atq; alij nonnulli ciues raptim intercepti, ex altiſſimis feneſtris in forum præcipitati, lanceis ac verubus irati populi excepti,dirum ſpectaculum dilaniati præbuère, ſtante in foro Ioanne monacho,& ſacrum Chriſti corpus ſanguinario populo oſtentante. Camerarius regni,qui cum trecentis equitibus ad ſedandum tumultum accurrerat, vbi furentem plebem animaduertit, de ſua vita ſolicitus, fuga ſibi conſuluit. Ea quum regi nunciarentur,cunctiq; circumſtantes attoniti facinus deteſtarentur: At ego, inquit pincerna,futura hæc præſcieram. Quem rex indignatus correptum repentè ante pedes ſuos proſtrauit,& arrepto pugione conatus eſt interficere. Sed impeditus à circumſtantibus, ægrè illi vitam dimiſit: nec mora, paralyſi correptus ægrotare cœpit,atq; infra XVIII. dies ſignatis nominibus hęreticorum, quos neci deſtinauerat,fratrem aſſiduè vocitans,& amicorum auxilia anxius expectans, *Venceſlai mors.* antè vita exceſſit quàm vocati principes adeſſent,quũ regnaſſet annis LV, vixiſſet duobus amplius. Conſueuerunt corpora regum apud Bohemos priuſquam ſepelirentur,octo diebus aromatibus condita per ſacraria vrbis circumferri,plangiq;,& ſequentibus amicis ac Baronibus conclamari. Hoc in Venceſlao neglectum, non audente regina nouam ingredi ciuitatem. Delatum eſt cadauer ad eccleſiam S. Viti in arce,& inde ad aulam regiam ,de qua paulò antè meminimus, ibiq; conditum in ſepulchro quod ipſe ſibi delegerat. Sed poſtea quum monaſterium ipſum ab hæreticis diriperetur,& ſepulchra regum effringerentur, cadaueraq; abijcerentur,piſciculos quiſpiam cognomine Muſca Venceſlao vendere ſolitus,regis quem amauerat corpus clàm collegit,& in loculo apud ſe domi condidit. Interiecto deinde

de

de tempore, rebus in meliorem formam redactis, quum Venceſlai corpus inquireretur, acceptis xx aureis illud reddidit, tumq; circumgeſtatio ex more facta, & iuſtum regi funus exhibitum.

De Ioanne Ziſca, hæreticorum Huſſitarum capitaneo, in armis ſtrenuiſſimo ac victorioſiſſimo.
Caput XXXVIII.

REcens obierat Venceſlaus, quum Ioannes Ziſca nobilis genere, ex loco cui Troſnouia nomen, cenſu tenui, in curia regis à puero enutritus, & bellis exercitatus, vno carens oculo, quem ſtrenuè pugnans iam pridem amiſerat, infectus Huſſitarum veneno, & rapinarum auidus, collecta perditorum hominum multitudine, in eccleſias quæ reſtabant, impetum fecit, ſimulachra ſanctorum & imagines magni Dei perfregit: monaſterium Carthuſienſium Pragæ vicinum inuaſit, & direptum incendit: monachos eius ordinis tanquam populo inutiles, qui veluti ſues in clauſtro ſaginarentur, migrare aliò iuſſit. Venêre per idem tempus ex montibus Pragam CCCC circiter viri cum mulieribus lepra Huſſitarum infecti, atque in foro ſedentes, cibum ex magiſtratibus petiêre. Conſulatus metu plebis, quæ aduenarum miſerabatur, cibaria eis publicitùs miniſtrauit. Ziſcha hos ſibi adiunxit, & arcem Viſſegradenſem, quæ negligenter cuſtodiebatur, inuadere cupiens, ad locum quem Cruces appellant, profectus eſt. Ibi ſupra quadraginta millia virorum ex hæreticis conuenere. Qui ſuam multitudinem conſpicati, animum ad omne facinus audacem ſumpſere. Multa ibi aduerſus Sigiſmundum Cæſarem, quem regni hæredem ſuis conatibus infenſum norant, excogitata atque decreta. Exin Ziſcha, duce Coranda, de quo ſuprà meminimus, Pelzinam, vbi complures eſſe ſuæ factionis amicos non ignorabat, raptim contendit, eamque vrbem in poteſtatem receptam valido præſidio munijt: qui apud Cruces remanſerant, arcem Viſſegradenſem inuaſêre. Sophia interim anxia quo ſe pacto tueretur, crebris nuncijs ac literis Sigiſmundum vocare, vicinorum auxilia petere, atq; in omnes partes mentem dirigere. Sigiſmundum malo vſum conſilio, in Turcas, qui ſe iam pridem caſtris exuerant, arma prius mouere, quàm Bohemiam petere libido inceſſit. Quod ſi mox exercitum Pragam duxiſſet, antequam vires hæreticorum concaluiſſent, nunquam ea incendia quæ poſtea vidimus, Germaniam exuſſiſſent. At dum ille Turcas laceſſere parat, Bohemiam amiſit, & Hungariam non defendit. Ea propter quum ſerum eſſet eius auxilium, regina cum Cenchone Vuartenbergenſi regnum gubernans, ex theſauro regio copias comparauit: arcem Pragenſem & minorem ciuitatem quæ arci adiacet, præſidio firmauit: ponti Multauiæ, ne tranſitus illàc eſſet hæreticis, ligneas turres ac ianuas adiecit. At illi paſſim per regnum conuentus agitare, ſollicitare populos, hos minis terrere, illos blandicijs allicere, implere nouam ciuitatem ſuis hominibus, dies noctesq́ue conſultare quibus modis ſummam ſibi rerum acquirerent. Cum quibus Petrus Sterembergius apud inſulam Benedicti confligens, æquò Marte prælium diremit. In Praga aucta hæreticorum colluuie, pro ponte pugnatum, multiſq́ue vtrinque cadentibus, pons denique in poteſtatem Huſſitarum factus, & pars decliuior Pragæ minoris: fideles in altiorem ſeſe partem receperunt, atque inde conuerſi acribus animis inſtaurauêre certamen. Pugnatum eſt die noctuq; continuis quinque diebus ſæuiſſimis ac crudelibus auſibus: multi vtrinque cæſi, magnificæ domus exuſtæ, prætorium infimo loco ſitum, incenſum atque deletum.

De Sigiſmundo Bohemorum rege xiij, & Roman. Imperatore.
Caput XXXIX.

QVum hic eſſet rerum ſtatus, legati Sigiſmundi ſuperuenêre, qui regni gubernationem accipientes, cum ciuitate Pragenſi ea lege inducias fecêre, vt arce Viſſegradenſi reddita, liceret ciuibus ad Sigiſmundum oratores mittere, deq; re ſua cum eo tranſigere. Ziſca Pelzinam, Pieſtam, & alia quæ occupauerat loca reſtitueret. Conditionibus acceptis atq; completis, externi heretici vrbem reliquêre: conſulatus ex priſco more gubernationem inijt, quietior reddita ciuitas: non tamen catholici qui exceſſerant, redire auſi. Expectabant enim Sigiſmundi aduentum, cuius præſentia ſeſe tutos fore arbitrabantur. Sed interruperunt ſpem omnem literæ ab eo miſſæ, in quibus ſcriptum erat, ipſum breui venturum, regnumq; eo modo gubernaturum, quo pater Carolus prouinciam gubernaſſet. Quibus ex verbis intellexerunt hæretici ſectam ſuam exciſum iri, quæ regnante Carolo nondum ortum habuiſſet: proinde magis ac magis indignari. Sigiſmundus autem ad feſtum natiuitatis dominicæ Brunnam, quod eſt Morauiæ oppidum petijt: ibiq; Pragenſibus veniam petentibus ea lege pepercit, vt catenas & repagula tota ex vrbe deponerent, ſuoſq; magiſtratus acciperent. Paruit attonita ciuitas, quũ primores regni eleuatis in cœlum manibus aduentum noui Regis gratulabundi expoſcerent, eiuſq; rectores ſine controuerſia reliquæ vrbes admitterent. Nec dubium videbatur quin tota Bohemia Huſſitatum labes exceſſiſſet, ſi ex Brunnâ Sigiſmundus rectâ ſe Pragam contuliſſet. Sed diuertit ille, vt fortaſſe in fatis erat, Vratiſlauiamq; Sleſiæ caput acceſſit. Quo in loco populus vrbanus non diu anteà conſulatum à Vencaſlao fratre ſuo conſtitutum per ſeditionem obtruncauerat, cuius ſceleris authores ſecuri percuſſit. Quod vbi Pragæ renunciatum eſt, diffiſi de venia ciues, exemplum Vratiſlauienſium veriti, manifeſtò deſciuerunt, & allecto præmijs Cenchone, qui arci Pragenſi præerat, in totum regnum literas dedere, ne quiſpiam Sigiſmundo aditum præberet, qui Dalmaticæ linguæ hoſtis eſſet, nec alia cura teneretur, quàm regni perdendi, qui * antiquam Prutenorum ciuitatem ordini iure pignotis obligaſſet, Brandenburgenſem autem à corona Bohemica alienaſſet, Ioannem ac Hieronymum in Conſtantienſi concilio cremari non ſolùm permiſiſſet, verumetiam procuraſſet: dogmata fidei quæ ipſi ſequerentur, totis conatibus impugnaret.

Alijs Marchiam nouam Prutenorum, &c.

De ciuitate Thabor & extructione eius, fratribusq; Thaboritis.
Caput XL.

ZIſcha dum hæc aguntur, relicta ex fœdere Pelzina, bis à fidelibus inuaſus, bis verſutijs vſus, ex penè victo victor euaſit. Erant aſpera loca, in quibus pugnare oportuit, hoſtes in equis, milites ſui omnes pedites: nec certamen committi niſi pedeſtre potuit. Vt ergo deſiliêre ab equis aduerſarij, mulieres quæ de more ſuum exercitum ſequebantur, proijcere pepla in terram iuſſit: quibus implicati per calcaria equites, prius extincti ſunt, quàm pedes expedire valerent. Ipſe deinde Auſcam petijt, oppidum ad Luſnitium amnem in ripa ſitum, ex quo Procopius & Vlricus fratres, veræ fidei cultores, eiuſq; loci domini, non paruam populi partem eiecerant cum hæreticis ſentientem. Id Ziſca prima quadrageſimæ nocte aggreſſus armis expugnauit, diripuit, incendit. Sed & Litium caſtellum, ab eo loco mille paſſuum diſtans, quò ſe Vlricus receperat, vi cepit: Vlricum familiamq; ſuam gladio occidit, vni tantùm vita retenta, qui reliquos obtruncaret. Quumq; ciuitatem quam

Stratagema.

inco-

Thabor

Incoleret, muro cinctam non haberet, locum natura munitum ad eundem amnem elegit, vix octo ſtadijs ab Auſcha ſeparatum. Hunc mœnibus cinxit, & vt quiſque tentoria fixerat, ita ædificare ſibi domos imperauit, ciuitati Thabor indidit nomen: nam & comites eius, fratres Thaboritæ appellabantur, tanquam cum tribus apoſtolis ſaluatoris Chriſti transfigurationem in monte vidiſſent, indeque ſuas opiniones mutuati eſſent, quas fidei Veritates appellant. Ciuitas quamuis altis defenſa rupibus, muro tamen & antemurali cincta eſt. Luſinitius amnis maiorem vrbis partem alluit: quod reliquum, torrens non modicus ambit. Qui quum recta in Luſinitium tenderet, ſaxeo colle impeditus quàm longa eſt ciuitas flectere ad dexteram iter coactus, in fine vrbis maiori fluuio miſcetur. Spatium quo per terram acceditur (nam peninſulam duo amnes efficiunt) vix pedes XXX protenditur. Hic foſſa profunda manu facta, & triplex murus ea craſſitudine, quæ nullis effringi machinis queat. Turres in mœnibus crebræ, & propugnacula, quæ ipſi Thaboritæ, expugnandarum vrbium magiſtri, excogitauerunt, locis opportunis conſtructa. Hic refugium omnium hæreticorum, arcemq; Ziſcha primus erexit: qui eum ſequuti ſunt: pro ſuo quiſque ingenio munimenta vrbis auxerunt. Nos qualem vidimus ciuitatem deſcripſimus. In amne Luſinicio auri grana reperiuntur, ciceris æquantia magnitudinem, quæ nullo egent purgamento. Nondum equites apud Thaboritas militauerant, quum eſſent omnes fermè infimæ plebis homines, & qui non tam nouam fidem ſequuti, quàm iudicia & carceres fugiſſe videbantur. Nicolaus magiſter monetæ, quem Sigiſmundus ad res curandas in Bohemiam miſerat, primus omnium equorum copiam Thaboritis fecit, qui cum mille equitibus in vico, cui Vogize nomen eſt, nouis Ziſchę motibus occurſurus conſederat. In hunc nocte ipſa Paraſceues Ziſcha ex improuiſo prorumpens, omnes illi equos ademit, arma ſurripuit, vicum incendit, milites ſuos equos aſcendere, ſaltare, currere, flectere in girum docuit: neque poſthac abſque alis equitum copias duxit. Nicolaus in arce ſaluatus eſt.

De Adamitis hæreticis. *Caput XLI.*

Piccardus

INter hæc & alia apud Bohemos nefanda & inaudita prius emerſit hæreſis. Piccardus quidam ex Gallia Belgica, tranſmiſſo Rheno per Germaniam in Bohemiam penetrauit, qui præſtigijs quibuſdam fidem ſibi concilians, breui tempore non paruam mulierum virorumque plebem ad ſe traxit; quos nudos incedere iubens, Adamitas vocauit: & occupata inſula quadam, amne Luſinicio cincta, filium Dei ſe dixit, & Adam vocari. Connubia eis promiſcua fuere: nefas tamen iniuſſu Adam mulierem cognoſcere. Sed vt quiſque libidine incenſus in aliquam exarſit, eam manu prehendit, & adiens principem: in hanc, inquit, ſpiritus meus concaluit. Cui princeps: Ite, reſpondit, creſcite & multiplicamini, & replete terram. Aiebat quoque cæteros homines ſeruos eſſe, ſe verò, & qui ex eis naſcerentur, liberos. Ex ijs quadraginta viri inſulam exiere: & intrantes vicinas villas, euaginatis gladijs ſuprà ducentos agreſtes interfecere, quos diaboli filios aſſerebant. Ziſca ijs auditis, quamuis ſceleratus, ſcelus tamen exhorruit: habet enim hoc natura hominum, vt aliena magis quàm ſua quiſque vitia perhorreſcat: neque ſumma mala diu inulta manent, vltoremque mali ſæpe malum cernere licet. Duxit igitur in eos exercitum, expugnataque inſula, Adamitas omnes gladio deleuit, duobus tantùm reſeruatis, ex quibus gentis ſuperſtitionem cognoſceret. Audiui ego ex Vlrico Roſenſi præſtanti regulo, quum agerem in Bohemia, fuiſſe apud ſe viros & mulieres eius ſectæ captiuos, & mulieres

quidem palàm dixiſſe, non eſſe liberos qui veſtibus, & præſertim femoralibus vterentur, eaſque in carcere apud ſe peperiſſe: quas quum anno elapſo ſimul cum viris igni tradidiſſet, ridentes cantanteſque flammarum incendia pertuliſſe.

Quomodo Sigiſmundus Bohemiam ingreſſus coronam regni acceperit, minúſque feliciter pugnauerit.
Caput XLII.

Sigiſmundus interea conuocatis Sleſiæ ducibus, ingreſſus Bohemiam, Grecium, exinde Cuthnam infeſto exercitu petit. Cenchonem vt arcem Pragenſem ſibi reddat magnis ſponſionibus allicit: equitum quatuor millia qui vrbem laceſſant ibidem collocat. Cencho bina proditione inſignis domum reuertitur. Pragenſes Ziſcham accerſunt, qui cum Thaboritis nihil moratus, vrbem accepit in poreſtatem. Duo tantùm ex Baronibus, Hileo Cruſſina Lituburgenſis, & Hileo Valdeſteinenſis, ac pauci nobiles, Pragenſium ſigna ſequebantur: reliqua multitudo ex plebe collecta. His primum ſtudium fuit arcem oppugnare, locus ipſe natura munitus, non aliter quàm fame vinci poſſe apparebat. Clauſi aditus, ne quid commeatus importaretur. Sigiſmundus ferro iter aperuit, obſeſſiſq; neceſſaria præbuit: nec diu poſtea ciuitatē ipſam, acceerſitis ex imperio auxilijs, obſidere decreuit. Fuerunt in caſtris eius Saxoniæ duces, Marchioneſq; Brandenburgenſes, & gener eius Albertus Auſtriæ princeps. Oppugnara eſt ciuitas ſex hebdomadibus. Ipſe verò Sigiſmundus in æde metropolitica, quæ in arce ſita eſt, regni coronam accepir. Conradns natione Vueſtualus archiepiſcopus, qui poſtea in hæreſim prolapſus eſt, ſacris ſolennibus ritê peractis, diadema ei impoſuit. Albicus enim iampridem dignitate ceſſerat, quum familiam edentem bibentemque ferre non poſſer, & minori contentus officio, auaritiæ ſeruiebat. Oppugnabatur ſummis viribus hęretica ciuitas. Medio tempore reguli Roſenſes, & Chrageri Thaboritæ caſtra renenres, à Nicolao Hus, quem Ziſcha cum parte copiarum cò miſerat, prælio victi caſtris exuuntur. Grecium quoque reginæ ab hæreticis expugnatum. Imminet vrbi Pragenſi ſublimis mons, quem Videchonis appellant, hunc ne hoſtes occuparent, Ziſcha præſidio munierat. Cum queis Marchio Miſnenſis congreſſus, magnam militum ſuorum partem amiſit. Miſnenſes enim quum iam montis cacumen occupaſſent, in partem coacti, quæ prærupta erat, acrius oppreſſi, vbi retinere impetum non valuere, alij cæſi ſunt, alij ex monte deturbati per abrupta dilapſi perierunt. Sigiſmundus obſidione dimiſſa Cuthnam ſe recepit. Per idem tempus vulgauerant hæretici, ipſa die Pentecoſtes ignem de cœlo caſurum, qui vrbes Bohemicas omnes exureret: ob quam rem magna ex parte ciuitatum mœnia relicta, populariter in agris erratum. Sed quum dicta die imbres tora fermè Bohemia vehementes fuiſſent, religio in riſum conuerſa, multum opinionis hæreticis detraxit: vicit ramen obſtinatio eorum, quos rapinarum cupido magis quàm fidei ſcelus pellexerar. Ziſcha apud Pragenſes degens, ex conſilio ſuorum ſacerdotum omnes baſilicas delere adorſus eſt, quæ ſanctorum nominibus dedicatæ fuerant: neque enim fas dicebant, alteri quàm ſoli Deo templa ſacrari. Hinc plurima monaſteria & nobiles eccleſiæ vno impetu in ciuitate diſiectæ. Id Pragenſibus ægrè fuit, quibus ſeruandum ædificiorum decus videbatur. Orta diſſenſione, iurgioq; ſenſim obrepente, Ziſcha cum ſuis abijt, & ad Thaboritas reuerſus multa fidelium loca expugnauit. Inter quæ Pragatini præpoſiti Viſſegradenſis oppidum diripuit, in quo viros ac mulieres cum pueris & infantibus cunctoſque loci ſacerdotes in eccleſia conclusos immiſſo igne combuſſit.

De

De Orebitis hereticis. *Caput* XLIII.

FVit & alia in Bohemia hæreticorum factio, fratrum Orebitarum appellata, quæ territorium Grecenſe vicinaſq; gentes Romanæ eccleſię cultum obſeruantes magnis affecit eladibus, peſtifera atq; immanis, neq; Thaboritarum crudelitate vlla ex parte inferior. Aduerſus quam Martinus V Pont. Max. nominatim crucem decreuit, neque tamen in plures annos extirpari potuit. Huius ſectæ homines quotiens ſacerdotes noſtros intercepere, aut igne cremauerunt, aut nudos rigenti hyeme ſuper glaciem colligatos dimiſere: quos parui momenti exiſtimarunt, defectis virilibus abire permiſerunt. A' Pragenſibus inter hæc ſummis viribus arx Viſſegradenſis oppugnatur. In qua quum cætera abeſſent, equinæ carnes aliquandiu pro cibo fuere. Ad extremum, niſi ad certum diem Sigiſmundus auxilium ferret, deditio promiſſa: verùm ea lex adiuncta, vt veniente Sigiſmundo Viſſegradenſes prorſus quieſcerent. Affuit inter diem dictum imperator, ignaruſq; conditionis locum ingreſſus arctum ſub arce, in quo facilè ab obſeſſis defendi poterat: quum illi datam fidem obſeruaſſent, inuaſus repentè à Pragenſibus, ingentem perpeſſus ſtragem, rebus infectis retrò abijt. Ceciderunt ex Morauis xiiij proceres, ex Hungaris cæteriſque gentibus quamplurimi, arx Pragenſibus dedita.

De multis prælijs & victorijs Ioannis Ziſchæ.
Caput XLIIII.

ZIſcha dum hæc fiunt, Booſlaum regulum, cui Cygneo cognomen fuit, qui multis antea cladibus hæreticos affecerat, in oppido ſuo munitiſſimo vi cepit, & in hæreſim ſuam pellexit. Qui ad Rhenum paucis poſt annis in Auſtria dum hæreticorum copias ducit, vulneratus interijt. Erant in territorio Pelzinenſi complura cœnobia, opibus & ſtructuris inſignia, ex quibus Ziſcha quinque combuſſit.. In monaſterio verò Claronenſi, quod munitius fuit, præſidium poſuit. Huc Sigiſmundus exercitum admouit. Ziſcha autem in eum copias ducenſ, turpi fuga receſſit, nec diu poſtea, Bohemiam quoque reliquit. Ziſcha ad Pelzinam duxit. Sed quum ciuitatem egregiè defenſam expugnare deſperaret, inde ſoluens Comitauiam petijt, non parui nominis oppidum. Quo vi capto, populares cum ſacerdotibus in ædibus ligneis recluſos fruſtrà veniam petentes exuſſit. Quum verò ante oppidum, cui Rabi nomen eſt, côuocatis fratribus Thaboritis & Orebitis caſtra teneret, obſeſſoſq; ſumma vi oppugnaret, oculum quo vno lumen cœli videbat, ſagitta confoſſus amiſit. Inde Pragam ad medicos vectus, quamuis ex vulnere curatus vitam retinuit: lucem tamen haudquaquam recuperauit. Nec propterea caſtrenſem laborem, aut rei militaris curam omiſit. Cæco populo cæcus placuit ductor: res apud poſteros plus admirationis habitura quàm fidei. Pragenſes autem Veronam, vbi magnum inerat Sigiſmundi præſidium, armis ceperunt: & paucis vita reſeruatis, puberes vtriuſque ſexus interemerunt. Expugnarunt & Brodam Teutonicam, interfecto præſidio: mox Cuthnam, pluresque alias ciuitates dedentibus oppidanis in poteſtatem acceperunt. Quum verò ad oppidum cui Pons nomen eſt, & à Miſnenſibus poſſideretur, copias ducerent, occurrentibus Saxonibus non audentes congredi redierunt. Poſt hæc Sigiſmundus principibus electoribus diem ſtatuit, vt in celebritate diui Bartholomęi ad Occidentalem plagam Bohemiam cum copijs ingrederentur, ipſe ad Orientale latus cum Hungarorum exercitu aggreſſurus. Venere Moguntinus archiepiſcopus, Comes Palatinus Rheni, Saxoniæ duces, Marchio Brandenburgenſis, & plurimi ex Alemania pon-

tifices,cæteri ſuos miſere.Caſtrametati ad oppidum Sozium munitiſſimum
locum expugnare non potuere. Vaſtatus eſt vndiq; per circuitum ager.con-
tinuata obſidio ad feſtum vſq; ſancti Galli: tumq; ſoluta quum Sigiſmundus
ad promiſſum diem non adeſſet.Ille autem collecto ex Hungaris,Auſtralibus
ac Morauis exercitu,circa ſolennia dominicæ natiuitatis Bohemiam intra-
uit,& aliquot oppida vi cepit,Cuthnenſes per deditionem accepit. Sed irru-
ente in ſe Ziſcha quamuis cæco, pauidus trepiduſq; multis ex ſuis interfectis
nobilibus, & amiſſis impedimentis effugit. Prius tamen Cuthnam exuſſit,
quam Thaborenſes propter argenti fodinas crumenam Antichriſti voca-
bant. Ziſcha itinere vnius diei imperatorem ſequutus,magna fugientiũ præ-
da ditatus eſt:& oppidum Brodam,quod Teutonicorum vocatur,vi captum
incendit,quod poſtea xiiij fermè annis ſine habitatore permanſit.Imperator
amnem Iglariam ponte tranſmiſit.Piſo Florentinus,qui equites in eam expe-
ditionem xv millia ex Hungaria duxerat, per glaciem iter habuit, quæ mul-
titudinis pondere diſſoluta multos mortales in profundum rapuit. Hac vi-
ctoria elatus Ziſcha magis ac magis in eccleſias deſæuit: nec iam amplius vl-
lam pati aut ſtatuam ſanctorum, aut picturam poterat,nec tolerandum eſſe
putabat,qui priſco more ſacerdotalibus indutus veſtibus,rem diuinam con-
ficeret. Ob quam rem maiores quàm prius inter eum & regni proceres ini-
Ioannes Præ- micitiæ obortæ. Conſules verò Pragenſes inſolentiam Ioannis apoſtatæ Prę̨-
monſtratenſis. monſtratenſis iniquo ferentes animo, cum in prætorium vocauêre, & no-
uem ſimul ſcelerum principes tanquam de republica cum his aliquid actu-
ri, intromiſſos ſtatim gladio percuſſere: & quaſi nihil actum eſſet pacatam
ciuitatem arbitrati, domos quiſq; ſuas petieruut. Sed miniſtri parum cauti,
dum atrium aqua proluunt,cruorem interemptorum per aquęductum in fo
rum tranſmiſere. Eo viſo non latuit populum res geſta. Tumultus e veſtigio
factus,expugnato armis prætorio, vndecim primarij ciues, qui rei authores
putabantur, occiſi: collegium Caroli direptum, & nobilis bibliotheca diſie-
cta. Mulieres,quæ Ioannem monachum veluti diuinum habebant, caput e-
ius intercipientes, pluribus diebus vlulantes, per vrbis eccleſias circumtule-
runt, beatum vociferantes, ſanctum & Deo plenum virum, qui pro veritate
& patrum traditionibus occubuiſſet.Contrà verò ſacrilegos,nepharios,Deo
atque hominibus odibiles, qui ſacro & optimo ſacerdoti manus inieciſſent:
poſtremò inter ſacras reliquias aromatibus conditum ſeruari Ioannis caput
Purgellinum. obtinuere. Per idem tempus caſtellum Purgellinum,in quo paruum Sigiſ-
mundi erat præſidium, & quò multi Pragenſes rectæ fidei cultores cum li-
beris & vxoribus confugerant,per incuriam arſit:qui ſuperfuerunt incendio,
Pelzinam ſe contulêre. His actis nonnulli Bohemorum reguli,& conſulatus
Pragenſis legatos ad Vitoldum Lituaniæ ducem miſêre, eumq; ſibi regem
aſciuerunt, aduerſante Ziſcha, eiuſque factione, qui liberis hominibus re-
gem habendum eſſe negabat, & cum potiſſimè qui gentium ritu viueret.
Vitoldus Sigiſmundum Coributum cum duobus millibus equitum in Bo-
hemiam miſit, qui apud Pragenſes magnis exceptus honoribus, ciuitatem
breui ad meliorem formam redegit: nobilibus & qui quietè viuere vellent,
blandus atque amicus: in inſidioſos atque facinoroſos aſperrimus vindex. In
huius aduentu munitiſſimum caſtellum in monte ſitum oppugnare placuit,
quod lapidem Caroli vocant. Hic Sigiſmundus quartus centurias militum
præſidio liquerat. Caſtra tribus locis poſita ſunt:obſidio ſex ducta menſibus,
neque die neque noctu omiſſa oppugnatio: quinque baliſtæ maiores ingen-
tia ſaxa per omnes horas intra mœnia iactauerunt: vaſa circiter duo mil-
Fœtor denti- lia cadaueribus, & humano excremento plena in hoſtes emiſſa, tantùm
bus inimicus. miſeris obſeſſis fœtorem attulere, vt omnibus infectis dentes aut deci-

derent

derent aut nutarent:tolerauerunt tamen forti animo,& in hyemem vſq; protraxerunt certamen, accepto clàm ex Praga medicamento, quo dentes contineri poſſent. Fons erat extra mœnia in medio præruptæ rupis, vnde aquam oppidani neceſſariam hauriebant: & turris deſuper vetuſta, qua tuerentur aquantes. Hanc Pragenſes diruere machinis conabantur. Fama eſt, In poteſtatem obſeſſorum primarium quendam inter Pragenſes ciuem, caſu factum; cumque in turris culmine deligatum, dato per irriſionem in manum flabello, quo lapides baliſtâ miſſos quaſi muſcas abigeret: paſſuros quippe conciui ſuo Pragenſes arbitrabantur. Illos nulla miſericordia flexos, ſaxa ingentia quamplurima proieciſſe: Hominem verò, quum diem integram intactus perſeueraſſet, hoſtium magis miſericordia, quàm ciuium ſuorum humanitate ſeruatum. Interea Fridericum ſeniorem, Brandenburgenſem principem, magnis copijs Bohemiam ingreſſum, longè lateque prædas agentem, Pragenſes ab obſidione diſcedere compuliſſe: Vitoldum verò rogatu Vladiſlai, Poloniæ Regis, qui cum Sigiſmundo Cæſare in finibus Hungariæ conuenerat, patruelem ſuum Coributum ex Bohemia reuocaſſe. Putauit ea re Sigiſmundus hæreticos externis auxilijs deſtitutos, mox imperata facturos, ſed longè deceptus eſt. Nam illi magis ac magis inſoleſcentes, ſubactis intra regni fines catholicæ fidei cultoribus, exercitum extra Bohemiam duxêre, vicinas latè gentes populari. Ferunt Ziſcham in Auſtriam profectum, quum agreſtes armenta quæque nauibus in inſulam Danubij transportaſſent, vitulos, ſueſq; nonnullos per negligentiam in villis dimiſſos, ad ripam fluminis tamdiu deuerberaſſe, donec pecus inſulam depaſcens, mugitum, grunnitumque audiens, deſiderio ſimilis animantis fluuium tranſnatauit, eoque modo magnam prædam abactam. Per idem tempus Sigiſmundus Imperator Alberto duci Auſtriæ genero ſuo Morauiam, ne defenſore careret, dono dedit: quamuis iam plerique illius prouinciæ proceres ad Huſſitarum inſaniam defeciſſent. Eo quoque tempore Ericius rex Daciæ, & infans Petrus regis Portugalliæ germanus, Iacobi Cardinalis ſancti Euſtachij excellentis & clariſsimi viri pater, Imperatorem accedentes, ambo rei militaris periti ſſimi, exercitum eius & copijs & auxilijs auxêre. Ob quam rem caſtra ad Lutembergam Morauiæ oppidum, Huſſitarum peſte infectum, ſtatim poſita: obſidio tribus menſibus eo loco ducta Eques apud Pragenſes cognomento Aqua, ſatis opulentus fuit, & inter ſuos ciues authoritate præditus. Is ſororis filium nomine Procopium quum ſobole careret in ſuum adoptauit, cumq; grandiuſculum, ad Galliam, Hiſpaniam, Italiam, demum Hieruſalem ſecum adduxit, reuerſus in preſbyterum ordinari curauit. Qui, ſurgente in patria Huſſitarum nouitate, Ziſchæ adhæſit, & quum eſſet robuſtus, & manu promptus, nulliuſque fugax laboris, magno loco apud eum habitus, primos ductauit ordines, malus malo aptiſſimus. Hic eſt ille Procopius, qui poſtea ob res fortiter geſtas Magni cognomen obtinuit. Huic prouincia Morauiæ commiſſa eſt, & Lutemburgenſium defenſio. Qui non parua militum manu accepta, inuitis obſidentibus, commeatum in obſeſſum oppidum importauit, irritamque Sigiſmundo fecit obſidionem. Dederat Imperator Marchionibus Miſnenſibus Pontem & Auſcam ſuper Albim fluuium, vt eas ciuitates præſidio tuerentur. Obſederunt Auſcam Ziſcha ſimul cum Pragenſibus: Fredericus Marchio Miſnenſis pater eorum, qui modo prouinciam regunt, & frater eius Lantgrauius Thuringiæ, collecto ex Saxonia, Thuringia, Miſnia, & vtraque Luſacia milite, obſeſſis auxilium ferre ſtatuerunt. Commiſſum eſt ante vrbem prælium: incerta diu victoria pependit, quùm fortiſſimi vtrinque caderent, & nunc illi, nunc iſti victi victoreſque viderentur. Ad extremum cæca cæcum ſequuta penes hæreticos fuit. Burggrauij

Stratagema

Procopius.

Alias Chiburgenſes. Miſnenſes & * Chirpogenſes, & comites Glichenſes, multique nobiles in eo prælio ceciderunt. Ex quibus plerique proiectis armis, flexis genibus fruſtrà vitam ſupplices petierunt. Nouem millia ea pugna ex fidelibus cæſa. Auſca capta, & funditùs deleta. Elatus ea victoria Ziſcha, inſolentius indies agere, eccleſias paſſim delere, ſi quæ reſtabant: ſacerdotes qui more maiorum ſacra peragerent, crudeliter perſequi: nobilibus infenſus eſſe, ciuitatibus grauia imperare tributa: Pragenſium qui detrectarant eius imperium vicos & villas incendere. Ob quas res Pragenſes Baronum auxilio freti, aduerſus eum copias eduxere. Ille cùm ſe armis imparem animaduerteret, ad Albim vſq; profugit, eratq; penè comprehenſus, niſi pater Georgij eius qui nunc regno potitur, per Poggiebracium oppidum tranſitum ſibi præbuiſſet. Nec ſic ſua res facta eſt. Patuerunt & hoſtibus alio loco pontes, per quos Albim tranſmiſerunt: ſed Pragenſes fugientes vltimum agmen inſectati, complures Thaboritas necauêre. Peruentum eſt denique ad montes, vbi Ziſcha vallem ingreſſus, quum loci anguſtias eas eſſe noſſet, in quibus explicare hoſtes ſuas acies minimè poſſent, ſtare ſigniferum iuſſit. Exin commilitones pro tempore hortatus, pugnæ copiam fecit. Certamen atrox commiſſum, victor Ziſcha tria millia Pragenſium cecidit, reliquos in fugam vertit. Nec moratus, Cuthnam à Pragenſibus inſtauratam iterum vi cepit, atque incendit, & qui Pragenſes inerant, eodem igne conſumpſit. Mox ſucceſſu rerum tumens, infeſtis ſignis Pragam petijt, & ad ſagittæ iactum caſtrametatus obſidere vrbem cœpit. Erant & in ciuitate & in exercitu plurimi, qui hoc diſſidium deteſtabantur, & alij Ziſcham, alij Pragenſes accuſabant. In caſtris quoque tumultuatum eſt, dicente milite, indignnm eſſe eam vrbem armis premi, quæ caput regni eſſet, neque de religione ſecum diſſentiret, caſuram breui Bohemorum potentiam, ſi ſic hoſtes diuiſos norint. Materiam belli ſatis magnam à Romano Imperatori præberi, ſtultum eſſe conſilium in ſe arma vertiſſe. Accepit Ziſcha quæ vulgò dicebantur, & aduocata in concionem multitu-

Ziſchæ oratio ad populum. dine, vas vinarium quod fortè aderat conſcendens: Nolite, inquit, amari ſuper me fieri fratres, & hominem accuſare, qui vobis ſalutem peperit. Recentes victoriæ ſunt, quas me duce conſequuti eſtis, nunquam ego vos in aliquem locum duxi, vnde victores non redieritis. Vos clari, vos diuites facti: ego veſtri cauſa lumen amiſi, & iam in tenebris ago, nil mihi ex tot bellis feliciter actis, niſi nomen inane ſupereſt. Vobis pugnaui, vobis vici: nec laborum pœnitet, nec mihi cæcitas dura, niſi quòd rei veſtræ priore ex more conſulere nequeo. Nec ego Pragenſes mei cauſa perſequor, ipſi veſtrum ſanguinem, non meum ſitiunt. Parum eis fuerit me iam ſenem & vtroque caſſum lumine perdidiſſe: veſtras illi manus timent, & feroces in periculis animos. Aut vos certè, aut illos perire oportet, qui dum mihi parant inſidias, veſtras animas expetunt. Domeſtica vobis arma timenda magis quàm externa, ciuiles auferre ſeditiones oportet. Pragam prius expugnabimus, ſeditioſoſq; ciues exterminare licebit, quàm Sigiſmundo diuiſionis noſtræ nuncius afferri poſſit. Cum paucis eiuſdem animi tutius imperatorem expectabimus, quàm ſi nobiſcum dubij Pragenſes in caſtris militent. Verùm ne me amplius accuſetis, liberam vobis conſulendi facio poteſtatem. Si libet Pragenſibus pacem dare, non abnuo, inſidiæ modò abſint. Si bellum decernitis, præſto aſſum. In vtramuis partem declinaueritis, Ziſcha veſtri conſilij adiutor erit. His dictis mutati militum animi, bellum decreuere, multitudo arma capere, feſtinare, muros adire, prouocare hoſtem, pro portis vrbis pugnam ciere, egredientes cines in vrbem repellere, Ziſca ad oppugnationem vrbis cuncta parare.

De Ioan-

De Iohanne Rochezana presbytero hæretico.

Caput XLV.

OPpidum eſt Pragenſis eccleſiæ, non longè à Pelzina, cui Rochezana eſt nomen. Ex hoc loco puer obſcuris parentibus, cenſuq; tenuiſſimo natus, Iohannes nomine, Pragam venit, mendicatuque victum quærens, grammaticam & dialecticam didicit. Quum adoleuiſſet, nobilis cuiuſdam pueri pædagogus factus eſt: & cùm valeret ingenio, linguaque promptus eſſet, in collegio pauperum receptus, auditor Iacobelli fuit. Poſtremò presbyter ordinatus, prædicare verbum Dei Pragenſibus cœpit, ex oppido vnde ortum habuit, Rochezanæ cognomen ducens. Etiam nomine & authoritate valebat, quum Ziſcha Pragam obſideret. Exijt ergo conſentientibus ciuibus, & in caſtra profectus, ciuitati Ziſcham conciliauit.

De morte Iohannis Ziſchæ

Caput XLVI.

SIgiſmundus autem vbi Ziſchæ cuncta ex ſententia cedere animaduertit, & iam illum eſſe vnum, ex quo res Bohemiæ penderent, clam ſibi eum conciliare tentauit, gubernationem ſibi totius regni, militiæ quoque ducatum, & ingens auri pondus quotannis promittens, ſi ſe regem nominaret, & in verba ſua ciuitates iurare cogeret. In magnam profectò regiæ maieſtatis ignominiam, & imperialis gloriæ dedecus, atque infamiam Reipublicæ Chriſtianæ ſempiternam. Sigiſmundum pluribus regnis præfectum, ex Imperatoribus natum, & ipſum Imperatorem, cuius nomen Italia, Gallia, Germania, & omnis Europa venerata eſt, quem barbaræ nationes timuerunt, ſupplicem vidit noſtra ætas homini ex parentibus haud admodum nobilibus nato, ſeni, cæco, hæretico, ſacrilego, & in omne ſcelus audaci, pecuniam & ſummos honores offerre, vt ſuarum eſſe partium dignaretur. Sed auertit diuina pietas eam peſtem, & tantum malum è medio Chriſtianorum eripuit. Nam Ziſcha conditionibus annuens, dum conuenta completurus Sigiſmundum petit, inter eundum apud Caſtellum Priſcouiam diuinitus, vt par eſt credere, peſte tactus, expirauit: monſtrum deteſtabile, crudele, horrendum, importunum: quod poſtquam manus humana conficere non valuit, digitus Dei extinxit. Ferunt illum quum ægrotaret interrogatum, quonam loco mortuus ſepeliri vellet: iuſſiſſe cadaueri ſuo pellem adimi, carnes volucribus ac feris obiectari, ex pelle tympanum fieri, eoq; duce bella geri: arrepturos fugam hoſtes, quàm primùm eius tympani ſonitum audiuerint. Thaborenſes, qui reliquas picturas abominantur, Ziſchæ tantummodò & angeli cuiuſpiam calicem manu tenentis effigiem ſupra portam vrbis pinxêre, eique ſacra quotannis agunt.

De Orphanis hæreticis, qui ſe poſt mortem Ziſchæ ſeparauerunt à Thaboritis.

Caput XLVII.

ZIſcha mortuo ingens mœror inuaſit exercitum, trepidare, lamentari milites, accuſare fortunam, quæ ducem inuictum, morti vincendum dederit. Nec mora, duæ factiones exortæ. Altera Procopium magnum, quem Raſum quoque vocauêre, cuiuſque ſupra meminimus, ſibi ducem præfecit. Altera nullum inueniri poſſe dictitans, qui iure Ziſchæ ſuccederet, ſelectis paucis, qui communi conſilio bellum adminiſtrarent, ſeſe Orphanos appellauê-

te inter quos potior habitus eſt Procopius, cognomento Minor. Atque ita Thaboritæ in duos exercitus diuiſi, alij vetus nomen retinuêre, alijs Orphanorum, vt diximus, ob mortem ducis, inditum nomen. Qui etſi aliquando inter ſe diſſentirent, vbi tamen extrinſecus vis ingruit, iunctis viribus in vnis caſtris ſeſe defenderunt. Muro circundatas vrbes niſi neceſſariorum emendorum gratia perrarò ingredi, cum liberis & vxoribus in caſtris vitam agere: carros quamplurimos habere, his pro vallo vti. Procedentes ad pugnam, duo ex his cornua facere, in medio peditatum claudere, alæ equitum extra munitiones prope adeſſe. Vbi congredi tempus viſum, aurigæ qui cornua ducerent, ad Imperatoris ſignum, comprehenſa ſenſim qua voluerunt hoſtium parte, ordines quadrigarum contrahere: intercepti hoſtes quibus ſui ſubuenire non poſſent, partim gladio à peditatu, partim miſſilibus ab his qui erant in carris, viris ac mulieribus necari. Equitatus extra munimenta depugnare, quem ſi fortè hoſtis oppreſſiſſet fugientem, mox aperti currus excipere, indeque velut ex ciuitate mœnibus cincta defendi, eoque modo victorias quamplurimas conſequi: cùm eam pugnandi peritiam vicinæ gentes ignorarent, & ager ille Septentrionalis latè patens, ad explicandos bigarum quadrigarumúe ordines peridoneus haberetur. Egrediebantur duo exercitus, alter Sleſiam, alter Morauiam populabatur, vicinásque regiones aſſiduis excurſionibus infeſtabant. Theutones per circuitum habitantes, alios Philiſteos, alios Idumæos, Moabitasq; vocabant. Bohemiam terram promiſſionis eſſe dicebant. Cùmq; in proximam prouinciam exiſſent, prius cum præda depopulatis agris reuertebantur, quàm hoſtis cognouiſſet aduentum. Erat & tertius exercitus, quem fratrum Orebitarum appellari diximus. Huic ductor fuit Bedricus presbiter Straſmicenſis, natione Morauus, qui bellis aſſiduis Sleſiam affectauit. Hic etiam hodie viuit, & vrbem Coloniam appellatam poſſidet. Qui ſpreta religione Chriſtiana, calcatoque pontificio iure, vxorem publicè duxit; & illa mortua, alteram ex Polonia ſuperduxit, ex qua filios ſuæ nequitiæ ſectatores ſuſtulit. Quum obſiderent Suetlam oppidum in Auſtria, Thaboritæ ſimul & Orphani duabus noctibus & vna die abſque intermiſſione mœnia oppugnauêre. Superueniente autem Alberto eius terræ principe cum exercitu, vt auxilium oppidanis afferret, pugnatum eſt quatuor fermè horis, nutante hinc atque illinc victoria. Ceciderunt ex vtraque parte primi bellatores. Poſtremò ita diſceſſum eſt, vt currus Thaboritæ ſuos amitterent: Albertus caſtris exutus abiret, quod negligentia Roberti Vallenſis factum credidêre, qui tum ductor exercitus fuit. Redijt tamen paulo pòſt Procopius Raſus, & oppidum Retium in Auſtria celebri obſidione cinxit. Pragenſes eius ſigna ſecuti, & Boheſlaus Cygneus, cuius ſuprà meminimus, qui eo loco ſagitta confoſſus interijt. Retium vi captum, direptum atque exuſtum, in quo multi mortales periêre, Burggrauius Magdeburgenſis, loci dominus, captus, & Pragam ductus, in carcere diem obijt. His geſtis, vocati ab Imperatore Bohemorum principes, ad eum vſque Poſonium profecti ſunt. Id oppidum Hungariæ, in finibus Auſtriæ atque in ripa Danubij ſitum. Neque ingreſſi mœnia, in tentorijs è regione vrbis manſere. Egreſſus ad eos Sigiſmundus, multa de iure ſuo locutus, paternum atque auitum regnum repetere, ſi qua eſſent, quæ prouincialium mentes ab ſeſe alienarent, ea ablaturum, Bohemis, ex quibus natus eſſet, pacificum, benignumq́ue regem futurum. illi ſe armis ab eo fine cauſa impetitos dicere, ciues ſuos in Conſtantia contra publicam fidem exuſtos inauditos, Bohemiæ primores tanquam hæreticos à Romana eccleſia damnatos, regnum ſacris contumelioſè interdictum: non eſſe tam exiguam Bohemorum potentiam, quæ ſuo nequeat honori conſulere. Reſponſum à Sigiſmundo benignè datum ad obiecta, oblatumq́ue generale concilium, in quo ſuam innocen-

nocentiam Bohemi oſtendere poſſent, ſi ſe vniuerſalis eccleſiæ Iudicio ſubmittere vellēt. Bohemos, qui armis vincere conſueſſet, verbis vinci non tulit, infectiſque rebus domum abijt.

De expeditione in Bohemiam contra hereticos & rebelles, per Martinum Papam quintum inſtituta: & de infelici pugna contra eoſdem.

Caput XLVIII.

AT Martinus pontifex maximus, vbi armatam hæreſim creſcere indies animaduertit, priuſquam peſtis amplius inualeſceret, Cardinalem Vintonienſem natione Anglicum, regia ſtirpe natum, in Germaniam proficiſci iuſſit, qui contra Bohemicam labem vicinas gentes in arma conciret: cui & Imperator adiumento fuit. Inſtituti ſunt tres exercitus. Saxoniæ duces, & quas vocant ſtagnales ciuitates in primo militauere: ſecundum ex Franconibus conſtitutum Marchio Brandenburgenſis duxit: tertio præfuit Otho Treuirenſis Archiepiſcopus, quem Rhenenſes ſequuti ſunt. Baioarij quoque & ciuitates Sueuorum imperiales. Ingreſſi Bohemiam tribus locis: poſtquam ſyluam penetrauere, iuncti ſimul, ante Miſnam caſtrametati ſunt. Hanc vrbem *Prichicho Elenotenſis, inter hæreticos quantum doctior ac facundior, tantum crudelitate ac perfidia nequior, præcedenti nocte ex fidelium manibus ſe eripuerat. Erat igitur conſilium exercitus, hanc vrbē prius recuperare, quàm vltra procederent. Sed quum hæretici collecto raptim milite, in eos properare nunciarentur, non viſum hoſtem fugerunt: Thacouiamque petentes, inſtrumenta bellica cum præda ibi dimiſerunt. Nondum Cardinalis in exercitu fuerat: ſed ad Thacouiam fugientibus occurrens, admiratus eſt tot ducum, tot fortium virorum pauidam fœdamq; fugam, magnis precibus vt redirent in hoſtem omni ex parte debiliorem hortatur. Quod cùm fruſtra niteretur, & ipſe turpis fugæ comes effectus. Vix ſyluam ingreſſi erant, cùm ſuperuenientes Bohemi poſtremum agmen laceſſere cœperunt. Facta eſt profuſior ac pauidior fuga, nec prius Theutones fugere, quàm Bohemi perſequi deſtiterunt. Hoſtes impedimentis direptis, Thacouiā expugnantes, machiniſq; bellicis potiti ſunt. Exin Miſnam populati, quum per Franconiam redirent, ne Bambergenſem agrum Norinbergenſemq; vaſtarent, pecunia placati, diuitem exercitum reduxere. Sigiſmundus his cognitis, Norinbergam profectus, noua principum auxilia comparat. Martinus quoq; Pontifex maximus Iulianum Cardinalem S. Angeli, literis ac moribus excellentem, cum ea legatione in Theutoniam mittit, vt Bohemis bellum inferat, & adueniente tempore in Baſilienſi concilio, quod propediem futurum erat, nomine apoſtolico præſideat. Is Germaniam ingreſſus, mox Norinbergam ad Sigiſmundum ſe confert: quo in loco frequentes Germanorum reguli conuenerant. Decreta eſt noua in Bohemos expeditio ad octauum Calendarum Iulij. Dux belli Fridericus Marchio Brandenburgenſis declaratus, qui Cardinalem ſequeretur. Ingreſſus eſt Bohemiam per viam quæ ducit ad Thopam. Inſtitutus Albertus Auſtriæ princeps, ſuas copias per Morauiam ducere iuſſus eſt. In ea expeditione Albertus & Chriſtophorus Baioariæ, & Fridericus Saxoniæ duces fuere. Iohannes & Albertus Brandenburgenſes principes cum patre, quem penes belli ſumma erat. Herbipolenſis, Bambergenſis, Eiſtetenſis epiſcopi, ſocietas Sueuorum, quam Sancti Georgij vocant, & imperialium ciuitatum magiſtratus, Maguntinus, Treuerenſis, & Colonienſis antiſtites auxilia miſerūt, & cum his prouinciarum ſuarum primores. Supra quadraginta milia equitum fuiſſe traduntur. Peditum minor erat numerus, Nam Germani

* *aliàs Prictacho Clenotenſis.*

patentibus freti campis, equeſtres plerunque pugnas agitant. Promiſerat & Renatus Lotharingiæ princeps in eam expeditionem ſeſe venturum. Sed domeſtico bello implicatus, dum comitem Videmontenſem oppugnare nititur: neque promiſſo ſatis fieri poteſt: neque comes Palatinus Rheni, qui Videmontenſi opem tulit, aduerſus Bohemos ire permittitur. Cardinalis dum eos opperitur, ad Calendas vſque Auguſti profectionem ſuſpendit. Albertus interea ex Auſtria ducens, cùm ad dictum diem adeſſe Cardinalem minimè intelligeret, impar Bohemicæ potentiæ retroceſſit. Ingreſſus deinde Cardinalis, numeroſum exercitum ductans, multas hæreticorum villas incendit, oppidáque diripuit, in quibus non auaritia tantùm, ſed crudelitas etiam militum graſſata eſt, qui mares cum fœminis obuios, ſenes, pueroſque paſſim necauêre. In extremis tamen regni partibus ea calamitas deſæuit, cùm duces copiarum interiora petere formidarent. Bohemi, qui iampridem hoſtem affuturum acceperant, expeditas in armis legiones coegerant, & vbi fidelium domicilia reperiebant, ea ferro atque igne vaſtabant. Inter quæ Stiltiuergium oppidum ab Orphanis expugnatum ac direptum, puberes ad vnum necati. Interea ſiue proditio in exercitu fidelium fuit, quod plurimi putauere, ſiue inanis ſua ſponte mentes hominum pauor inuaſit, totis caſtris trepidatum eſt. & priuſquam hoſtis vllus in conſpectu daretur, fœdiſſima cœpta fuga. Mirari Iulianus vnde hic timor, quæ ratio tantum exercitum fugere ſuaderet, ambire duces, hortari arma expedirent, aciem inſtituerent, forti animo hoſtem expectarent. Non de regni gloria, aut agrorum poſſeſſione certari: de vita, de religione, de Chriſti honore, de animarum ſalute bellum geri. Turpe Germanis eſſe, quorum nobilitatem virtutemque totus orbis celebraret, ex prælio fugere: mori ſatius, quàm hoſti nondum viſo cedere. Neque ſecuros intra mœnia habitare poſſe, qui campos hoſti relinquerent, arma viros non muros tegere. Niſi gladijs modò libertatem ſuam tueantur, aut caſuros breui hoſtili ferro, aut ſeruitutem morte miſeriorem laturos. Sed fruſtra apud eos cohortatio fuit, quorum pudorem metus euicerat. Ablata ſunt raptim ſigna, & tanquam nullus eſſet in exercitu ductor, tumultuosè quiſque non expectato imperio, non ſalutato comite, multi etiam proiectis armis, non aliter quàm ſi hoſtis à tergo inſtaret, rapido curſu fugam maturauêre. Quibus & Cardinalis inuitus ſeſe comitem dedit. Hoſtis paulò pòſt ex metu alieno factus audax affuit, impedimentiſque omnibus, quibus per ſyluam non erat facilis exitus, & ingenti præda potitus eſt. Albertus tamen quum accepiſſet intraſſe Bohemiam Cardinalem, & ipſe iterum raptim ex Auſtria coactis copijs, in hæreticos duxit, Przorouiamque munitum oppidum oppugnare adorſus eſt. Sed fugà Cardinalis cognita, ab incepto deſtitit, & per Morauiam, quæ nondum ei patebat, infeſta ſigna circumferens, ſuprà quingentas villas ferro atq; igne deleuit. Oppida multa vi cepit atque diripuit: mortalium maximam cædem fecit, adeoque gentem illam afflixit, vt iugum eius accipiens, parêre ſibi ea lege promiſerit, vt circa religionem id ſequi teneretur, quòd Baſilienſe concilium decerneret.

Iuliani ad fortitudinem oratio.

De inchoatione Baſilienſis Concilij, & de vocatione Bohemorum ad ipſum Concilium, vt fidei ſuæ rationem redderent.
Caput XLIX.

Exactus ex Bohemia legatus, Baſileam ſe contulit, ibique concilium celebrauit Sigiſmundus, qui per tempus expeditionis Norinbergæ ſe contulerat. Ad coronam imperij Romæ ſuſcipiendam iter ingreſſus, primoribus regni Bohemiæ literas dedit, in queis ſcriptum erat, ſe natione Bohemum nulli

nulli genti magis quàm ſuæ affectum, Romam non aliam ob cauſam petere, quàm coronæ ſuſcipiendæ gratia. Id decus Bohemorum genti accidere, cuius honeſtandæ ſibi maxima ſemper cura fuerit. Cœptum eſſe iam ſua opera Baſileæ concilium, hortari eos, qui ſe audiri de religione cuperent, eò proficiſci, nec plus ſapere vellent quàm mater eccleſia catholica: auditurum benignè conuentum rationes eorum, tantùm operam darent, vt cum ſynodo de religione conueniant, ſibique redeunti pacatum regnum reſeruent: neque enim ſe arbitrari Bohemos eius imperium fugere, cuius frater, pater, auus apud eos regnauerint: nec ſe alia lege regnaturum quàm cæteri Chriſtiani reges. Scripſit & ipſa Baſilienſis ſynodus Bohemis, vt legatos mitterent, qui fidei ſuæ rationem oſtenderent, ſecuritatem itineris & dicendi quæ vellent libertatem promittens. Fuerunt inter Bohemos duæ ſententiæ: Orphani & Thaboritæ & plebs fermè omnis, eundum eſſe negabant, Ioannis & Hieronymi exemplum in medium afferentes, qui Conſtantiam ad ſynodum profecti ſub fide Sigiſmundi, publicè combuſti fuiſſent. Nobilitas verò Mainardum ſequuta principem Nouæ domus, virum cordatum & ingenio dextro, petendum eſſe concilium prorſus aiebat, nec tolerandos videri, qui nouas peregrinaſúe de fide ſententias, nouumque ritum religionis inueniſſent, niſi dictorum factorumque rationem vniuerſali eccleſiæ redderent, & quæ vulgo inculcauerant, coram doctis defenderent. Vicit hæc ſententia. Legatio CCC equitum Baſileam miſſa, cuius principes fuêre Gulielmus Coſca, non tam equeſtri dignitate, quàm eccleſiarum direptione inſignis: Procopius cognomento Raſus, idemque magnus multis victorijs, magnisque ſceleribus nobilitatus: Iohannes Rochezana, pſeudo Pragenſium apoſtolus: Nicolaus Galecus Thaboritarum ſacerdos, & Petrus Anglicus patria profugus, ac ſolis elenchis in diſputatione confidens. Effuſus extra mœnia vrbanus populus, ex ſynodo quoque complures, aduentum fortiſſimæ & iam fama celebrariſſimæ gentis pro portis expectauêre. Alij frequentes in plateas quà tranſitus eſſet conuenere: matronæ, pueri, puellæ feneſtras atque tecta compleuere: alij hunc, alij illum digito deſignare: peregrinos habitus, non viſa prius veſtimenta mirati: horribiles hominum facies, truces notare oculos: non eſſe alienum dicere, ab ea hominum ſpecie facta, quæ fama prodiderat: in vnum tamen cuncti Procopium defigere lumina: illum eſſe qui toties fidelium fudiſſet exercitus, qui tot oppida ſubuertiſſet, tot hominum milia neci dediſſet, quem ſui pariter atque hoſtes mererent: inuictum ducem, audacem, intrepidum, neque labore neque timore ſuperandum.

Sigiſmundi literæ ad Bohemos.

Bohemorum legatio.

Procopius.

Oratio Iuliani Cardinalis ad Bohemorum legatos, reſponſiuaq; eorundem.
Caput L.

Exceptos Bohemorum legatos hoſpitaliter, poſtridie in concione acceerſitos Iulianus Cardinalis benignè alloquutus, & longa & luculenta oratione, quæ adhuc extat, ad ea quæ pacis & vnionis eſſent cohortatus eſt: eccleſiam Chriſti ſaluatoris ſponſam omnium fidelium matrem eſſe dictitans, claues ligandi atque ſoluendi habere, candidam ſine ruga, ſine macula, in his quæ neceſſaria ad æternam vitam eſſe creduntur, errare non poſſe: qui eam contempſerit, alienum, prophanum, & quaſi ethnicum publicanumque cenſendum: eam nuſquam melius quàm in generali concilio repræſentari. Statuta conciliorum eccleſiæ placita exiſtimari: concilijs non minus quàm euangelijs credi oportere, quorum authoritate & ipſa ſacrarum literarum eloquia recepta ſunt: Bohemos, qui ſe filios eccleſiæ dicerent, vocem matris audire

debere, quæ filiorum obliuiſci non poteſt: eos iampridem ſeorſim à matre vixiſſe: neque id nouum eſſe. Complures aliquando fuiſſe, qui matrem reliquere, rediſſe tamen qui ſalutem optauere: regnante diluuio, omnes periiſſe qui extra arcam remanſere: dominicum agnum in vnis ædibus comedendum: extra eccleſiam non inueniri ſalutem: hanc eſſe conclusum hortum, ſignatumque fontem, cuius aquam ſi quis biberit, non ſitiet in æternum. Ex re ſua feciſſe Bohemos, qui eius aquæ ſiticuli apud concilium requiſiuerint, matremque tandem audire ſtatuerint. Faceſſere iam odia debere, ponenda eſſe arma, omnemque belli materiam procul abiiciendam: audituros benignè patres quæcunque Bohemi pro ſua cauſa dicere velint: tantùm parati animo ſint, ne bene conſulta ſanctæ ſynodi conſilia reſpuant: quibus non Bohemos tantùm, ſed omnes Chriſti fideles conquieſcere oportet, ſi modò æternæ vitæ participes eſſe velint. Audita eſt Cardinalis oratio ſummo patrum conſenſu. Bohemi pauca reſpondere, quibus par facundia non eſſet: Se neque concilia neque eccleſiam contempſiſſe: aduerſus inauditos ſententiam Conſtantiæ latam: nihil de religione Chriſtiana detrahere: incorruptam apud ſe patrum authoritatem manere: quodcunque Bohemi afferant, ſacris literis atque euangelio confirmari: veniſſe vt innocentiam ſuam vniuerſali eccleſiæ patefaciant, petereque publicam audientiam, in qua laici quoque adſint. Neque id negatum. Interrogati quænam illa eſſent, in quibus à Romana eccleſia diſſentirent, quatuor articulos propoſuere. De communione diuinæ Eucharistiæ, quam ſub ſpecie panis & vini ſumendam his qui ſalui eſſe velint neceſſariò affirmabant. De ciuili dominio, quod clericis interdictum diuina lege dicebant. De prædicatione verbi Dei, quam liberam permiſſamque paſſim omnibus arbitrabantur. De publicis delictis, quæ nulla ratione toleranda putabant, etiam maioris mali vitandi gratia. Nam quamuis plurima ſint, quæ Huſſitarum perfidia aduerſus catholicæ fidei veritatem aſtruere ac prædicare non dubitat, coram concilio tamen doctorumque patrum cœtu, hæc tueri tantummodo poſſe arbitrati ſunt, eaque regni nomine dicta. Verùm quum legatus alia quoque de Bohemis accepiſſe ſe affirmaret, quæ Chriſtianas aures offenderent: inter quæ illud eſſet, quòd religiones Mendicantium inuentum eſſe diabolicum prædicarent: aſſurgens Procopius, Neque hoc falſum eſt, inquit: nam ſi neque Moyſes, neque ante eum patriarchæ, neque poſt eum prophetæ, neque in noua lege Chriſtus dominus, neque apoſtoli mendicantes inſtituêre, quis non intelligit diaboli tenebrarumque opus eſſe? Excepta eſt ingenti auditorum cachinno Procopii vox. Legatus verò vt erat manſuetiſſimus pater, argumentationem indocti hominis placidè diſſoluit: neque enim patriarcharum prophetarumque placita, & quæ Chriſtus inſtituit, quæ ſanxerunt apoſtoli duntaxat à Deo eſſe docuit, verùm eccleſiæ quoque decreta, quæ ſancto dirigente ſpiritu ducitur, opera Dei eſſe monſtrauit: quamuis & aliunde Mendicantium vita ex euangelio ſumpta videri poſſit. Selegerunt Bohemi quatuor magiſtros, qui ſuos articulos ex diuina lege ſumptos oſtenderent. Qui eos confutarent, ex cœtu patrum totidem aſſumpti viri præſtantes, & ad dicendum parati. Diſputatum eſt quinquaginta diebus: multa in vtramque partem adducta. Poſtremò quum victa Huſſitarum perfidia vinci nollet, ad tractatus ventum: tentatumque ſi fortaſſe amicè trahi poſſent.

Bohemorum reſponſio.

Miſſi & oratores ex concilio in Bohemiam viri doctiſſimi, & qui gentis verſutiam noſſent. Multa cum Bohemis agitata, nunc pacis ſpes facta, nunc belli metus.

Devi-

De victoria Bohemorum fidelium, & debellatione morteq́ Procopij, ac aliorum hæreticorum.
Caput L I.

DVm hæc aguntur, Thaboritæ & Orphani Mainardo cæteriſque nobili-
bus infenſi eſſe cœperunt, eorumq́; ſuſpectas actiones habere, tanquam
concilio auſcultarent. Neq; vana opinio. Conuenere namq; ſæpe inter ſe Ba-
rones, errorem ſuum recognoſcere, miſeros ſe dicere: qui quum regis impe-
rium abdicauerint, Procopij iugum ferant: illum dominum eſſe, illum pro ſua
libidine prouinciam regere, vectigalia exigere, tributa imponere, delectum ha
bere militum, exercitum quò velit ducere, rapere, ſpoliare, occidere, nullum
pati qui ſuis conſilijs aduerſetur, nòbiles iuxtà atq; ignobiles ei mancipia eſſe,
nullum hominum genus infelicius eſſe Bohemis, quos ſemper in caſtris ver-
ſari oportet: æſtates atq; hyemes ſub diuo agere, in duro iacere ſolo, arma in
omnes horas verſare, nunc ciuilibus bellis, nunc externis agitari, aut bellum
geri, aut belli metûm impendere. Excutiendum tandem crudelis tyranni iu-
gum, neq; ferendum, vt qui cæteras gentes armis vicerint, Procopio ſeruiant.
Placet accerſire publicè conuentum procerum & ciuitatum, in quò regni ſta-
tus reformetur. In eo Mainardus ei regno bene eſſe dicit, in quò neque per o- *Pulchre*
cium marceant homines, neq; per bellum atterantur. Bohemos hactenus ex-
pertes fuiſſe quietis, attritum aſſiduis calamitatibus regnum: periturum bre-
ui niſi occurratur: incultos iacere agros: homines atq; armenta ſenſim defice-
re: id accidere quòd omnia in poteſtate vnius ſita eſſent, qui ſine conſilio pro-
cerum ciuitatumq́; pro ſuo arbitrio rem gereret. Illi ſalubre bellum eſſe: nam
ſi paci locus ſit, imperium eius ſtatim caſurum. Deligendum vnum eſſe ex no-
bilitate ducem, cuius poteſtas annua ſit, nonnulloſque ei adiungendos, quo-
rum conſilio domi bellique rempublicam adminiſtret. Ne verò vſurpare ſibi
Barones imperium viderentur, ex media nobilitate aſſumendum ducem con-
ſuluit. Itum eſt fauente conuentu in ſententiam Mainardi, Alſciò Riſembur- *Alſcio.*
genſis antiquæ nobilitatis homo, ſed tenui cenſu, dux gentis declaratus, quem
Capitaneum vocauêre. Cæterùm maieſtatis inſignia penes eum fuere, autho-
ritas apud Mainardum extitit. Procopius his cognitis, Orphanos & Thabori-
tas in expeditionem ducens, ad vrbem Pelzinam, quam fideles incolebant, ca-
ſtra ponit, atq; vndecim continuis menſibus pertinaci obſidione, crebriſq́; op
pugnationibus vrget. Oppidani extrema omnia paſſi, ac iam fame pereuntes,
ad ſynodum Baſilienſem miſêre oratum, ne fidelem vrbem in manus hæreti-
corum peruenire ſinerent. Patres, quibus non eſſet publicum ærarium, ex pri-
uato argento ſymbolum dedere, auri octo milia numûm Mainardo mitten-
tes, qui collecto exercitu ſubueniret obſeſſis. Per idem tempus, ea pars Pragæ,
quę Noua ciuitas appellatur, ab Orphanis impoſito præſidio tenebatur: cuius
præfectus erat presbyter Lupus Rochezanæ infenſiſſimus: aduerſum quem
prædicando plebem incitabat. Ille in veteri ciuitate, apud ædem ſanctæ Mariæ
ante lætam curiam habitabat, Lupúmq́; ſuis & ipſe ſermonibus probroſiſq́;
maledictis lacerabat. Ob quam rem creſcentibus odijs, clauſerunt Orphani a-
ditus veteris ciuitatis in nouam: turreſque ligneas plurium tabularorum e-
rexêre, quibus oppidanos in aduerſa ciuitate miſſilibus infeſtarent. Ea occa-
ſione vſus Alſcio conuocata nobilitate, nihil eſſe imperium ſuum dicit, quòd
Thaboritæ Orphanique contemnant, regnum maturè periturum, niſi magi-
ſtratibus pareatur. Rogat proceres in medium conſulant. Placet omnibus
cum ea manu militum, quam Mainardus comparauerat, Pragam peti. Nec
morati, veterem ciuitatem ingrediuntur, ligneas turres amoueri, parereque
omnes Alſcioni iubent. Negant Orphani ducem eſſe, quem neq; ipſi, neque

Thaboritæ ſuſcepiſſent. Fit tumultus, committitur in vrbe prælium. Lupus vbi ſuos cedere animaduertit, pluresq; cadere, ſalutem pedibus petijt. Diſiectæ turres ciuitatis omnes, in poteſtatem Alſcionis factæ. Pelzinenſes re cognita, Procopio è muris illudere, hortari ſuis ciuibus opem ferat, alienos ne laceſſat. Stultum eſſe eum qui ſua tueri nequeat, infeſtare aliena: niſi ſuopte ingenio ab obſidione diſcedat, venturos breui proceres, qui nolentem cogant. Ficta ea Procopius credere, atq; oppidanis ad ferendam fortius obſidionem blandimenta oblata. At vbi certum nuncium de geſtis Pragenſibus accepit, ſoluta mox obſidione, plenus irarum, cũ omnibus copijs verſus Pragam iter dirigit. Properanti communes amici occurrunt, de pace inter eum & nobiles agunt: diuiſum inter eos regnum ſtare non poſſe, conſulendum communi quieti, neque concordiam ſine viribus, neq; vires ſine concordia ſufficere: ciuitatibus eius populi inexpugnabile munimentũ eſſe, qui concordib. animis arma tractaret: lites ex arbitrio ducis componi poſſe, delectis ex vtraq; parte pati numero viris, quorum conſilio leges pacis dicerentur. Procopius demum ita ſe pacem habiturum reſpondet, ſi noua Praga ſibi reſtituatur: ſi munitiones deiectæ reficiantur: ſi Pelzina eo in ſtatu reponatur, in quo fuerat ante diſſolutã obſidionem: nam commeatus iam eò importati fuerant. Nobiles vbi res factu difficilimas peti vident, Procopiumq; vincula, verbera, cædes minari, cùm alia via pax inueniri non poſſet, armis decertare conſtituunt. Relicta itaq; ciuitate, cuius nutare animos non ignorabant, obuiam hoſti pergunt. Ventum eſt ad locum inter Brodam Bohemicam & Burim, quatuor milibus & quingentis paſſibus à Praga diſtantem, in agris latè patentibus. Ibi currus contra currus incurrunt, & ſublato clamore, alteri alteros cõtumelioſè compellant. Decreuerat Procopius haudquaquam pugnæ copiam facere, niſi ex occaſione prærogatiua daretur. Erat ei animus recta via Pragam petere, vbi non dubitabat nouam ciuitatem ſibi portas aperturam. At equitatus nobilium munitiones eius prætergreſſus, dum fortè vltimam partem apertam videt, raptim ingreditur, cædemq; magnam facit. Hoſtes improniſo malo præuenti, quid agant neſciunt. Trepidatur totis caſtris: inſolita res terrorem auget. Neq; enim intra munitiones curruum intraſſe prius equites aliquando viderant. Cæduntur paſſim pedites, fit fuga aperta ex altera parte mole quadrigarum. Inſtant nobiles, ſternuntur vbiq; fugientes. Procopius vbi ſuos retinere non poteſt, nec audire hortamenta periculum metusq; ſinit, inter confertiſſimos hoſtes dilapſus, cum cohorte quam ſibi ex fortiſſimis magis quàm amiciſſimis delegerat, aliquandiu hoſtis impetum ſuſtinet: multisq; cæſis, victoriam penè hoſtibus eripuit. Sed circumuentus multitudine equitum, non tam victus quàm vincendo feſſus, telo in incertum miſſo transfoditur. Pari modo & alter Procopius, quem minorem appellari diximus, in eodem globo fortiter pugnans occumbit. Atq; is finis duobus illis pernicioſiſſimis ac deterrimis monſtris fuit. Sic Thaboritarũ & Orphanorum ſcelerati exercitus, inuicti prius, victi ac deleti ſunt. Procopiũ Raſum quis occiderit ignoratũ eſt, quamuis Coſcha de quo ſuprà meminimus, id facinus honeſtum dignumq; præmio ſuum dixerit, qui tum partes nobilium ſequebatur. Primus eius victoriæ author habitus eſt Mainardus, poſt eum Ptarſconis magna virtus viſa. Coapcho verò, qui Thaboritarum equitatum ductabat, rei militaris apprimè peritus, & qui multis aliquando damnis Prutenos affecerat, & à rege Poloniæ vocatus, vſque Gedanum & mare Baltheum, victorem exercitum duxerat, ex hoc prælio dilapſus, cum magna parte equitatus in Coloniam ſeſe recepit. Confecto bello cum multa milia captiuorum eſſent, Mainardus concilio procerum accerſito, perdere peſſimam plebem ſtatuit, quæ nutrita in armis, omnem ætatem in caſtris egerat, nec ſub legibus victura crederetur, rapinis & cædibus atq; adulterijs aſſueta.

Procopiorum interitus.

Qua

Qua ſtante,pacatum regnum ſtare non poſſet. Sed veritus ne ſimul innocentes interficeret,qui ex agris coacti ad pugnam venerant, voce præconis edici iubet,nondum bellum peractum eſſe,fugiſſe Coapchonem, Coloniam expugnari oportere,vicinasque per circuitum gentes quæ regnum popularentur, armis domandas. Ad eam rem neceſſarios, qui ſub Procopijs militaſſent,viros fortes,& in bello exercitatos: decretum eis ex publico ſtipendium,donec regnum pacaretur.Proinde omnes qui ſtipendia facere vellent,in horrea ſeſe proxima reciperent,cauerent,ne rudes inexpertosq; belli ſecum admitterent; illos ſua rura ſuosq; lares repetere poſſe. Introierunt horrea, quæ apud Bohemos in villis ex maceria culmo tecta, frequentia ſunt, pleraq; Thaboritarum & Orphanorum milia, homines nigri, ad ſolem & ventum indurati, aſpectu tetri atque horribiles,& qui circa fumum in caſtris vixiſſent, aquilinis oculis, impexo crine,promiſſa barba,corporibus proceris, membris hiſpidis, cute adeò dura,vt ferrum quaſi lorica repulſura videretur. Clauſa ſunt confeſtim oſtia,& ignis immiſſus horreis,quo fex illa & colluuies hominum,ignominioſum agmen,poſt multa quæ patrauerat ſcelera,exuſta,contemptæ demum religionis pœnas dedit.

Quomodo Sigiſmundus Romæ coronatus, poſt multas diſſenſiones & bella cum pace & gaudio à Bohemis ſuſcipitur.

Caput L I I.

Sigiſmundus interim ab Eugenio Pont. max. Romæ coronatus, Baſileam petierat,diſſidioque patrum quod tunc erat cum Eugenio ad tempus ſedato,Vlmam ſe contulerat. Ea eſt Sueuiæ ciuitas, ad vlteriorem Danubij ripam ſita. Licius amnis, qui Sueuos à Baioarijs diſterminat, eregione vrbis in maiori flumine exonerat. Hic audita Thaboritarum Orphanorumq; clade,legatos in Bohemiam mittit,regni proceres commendat,qui viros nocentes deleuerint.hortatur regni quietem procurēt,ſeq; regem ſuſcipiant,quem fratri ſucceſſorem ius gentium dederit. Illi magno numero apud Ratiſponam eum conueniunt,regemque ſalutant. Venerunt & ſeorſum Coapcho & Johannes Rochczana,de ſuis rebus acturi. Legati quoque Baſilienſes,qui Pragæ fuerant, & cum Bohemis certo modo conuenerant, eò ſe contulere. Sigiſmundus auditis quæ de religione in communione placuerant, conuenta probauit,eaque ſeruari mandauit. Exin poſcentibus Hungaris, nauibus per Danubium vectus,Budam petijt,vbi reformato rerum ſtatu, vocatis ad ſe Bohemorum principibus,in Alba regali ſexaginta milia numûm inter eos diſtribuit,pecorumque maximum numerum. Dicta die qua vellet Bohemiam ingredi,non moratus Iglauiam venit:vbi concilio cum Bohemis habito,conuenta legatorum ſynodalium iterum comprobauit firmauitque. Ea huiuſcemodi fuere. Bohemis ac Morauis eccleſiaſticam vnitatem , pacemque complectentibus, ſeq; in cæteris, omnibus præterquàm in vſu communionis vtriuſque ſpeciei vniuerſalis eccleſiæ fidei ac ritui confirmantibus,authoritate domini noſtri Ieſu Chriſti & eccleſiæ ſponſæ ſuæ, ſub duplici ſpecie panis ſcilicet ac vini,his qui conſueuiſſēt,diuinæ euchariſtiæ communicare licebit.An verò ex præcepto Dei id fieri debeat,generale concilium in Baſilea congregatum diffiniet,& quod vtilitati fidelium ſalutiq; congruat, lege in perpetuum valitura conſtituet. Quo facto ſi perſeuerauerint Bohemi in eiuſmodi communionis deſiderio,idque miſſa legatione petierint, facet conuentus Bohemiæ ac Morauiæ ſacerdotibus communicandi ſub vtraque ſpecie perſonas ſibi ſubiectas,& in annis diſcretionis conſtitutas, & quæ id reuerenter poſtula-

uerint, libertatem impartietur: ea conditione adiecta, vt inter communicandum plebem publicè inſtruant, non ſub ſpecie panis carnem Chriſti tantùm, nec ſub ſpecie vini ſolùm ſanguinem, ſed ſub qualibet ſpecie totum & integrum contineri Chriſtum. Breuis concordiæ notula, verùm tot ſententiæ, quot verba, quibus peregrinæ de fide ſententiæ, diuerſiq; de religione ritus eliminari iubentur: & quod eccleſia vniuerſalis credit, quod ſeruat, genti Bohemorum credendum ſeruandumq; præcipitur: circa communionem tantùm permiſſa nouitas. Cæterùm inter Bohemos & Imperatorem aliæ pactiones interuenere, quibus eccleſiarum prædia occupatoribus iure pignorum relicta ſunt, donec certa pecunia redimerentur. Religioſis vtriuſque ſexus, quibus adempta monaſteria eſſent: exulibus quoque ſpes reditus interdicta, Rochezanæ Pragenſis eccleſiæ præſulatus promiſſus, de diſponendo eccleſiarum Bohemicarum regimine, ſummo pontifici facultas oblata. His ſic conſtitutis, Rochezana cum alijs quatuor presbyteris, nomine totius cleri ſibi adhærentis, ſedente Sigiſmundo pro tribunali in foro ciuitatis erecto, aſſiſtente Alberto genero, magnaq; procerum & oratorum circumſtante corona, obedientiam Romanæ eccleſiæ ſeſe præſtare profeſſus eſt. Sequenti verò die haud abſimili ſolennitate abſoluti ſunt ab anathemate, cæterisque cenſuris hæretici, & in eccleſiam per concilij legatos introducti. Vbi quum diuina celebrarentur, Rochezana perfidiæ ſuæ non immemor, altare accedens, diuina re peracta, vni quem iuſſerat ex laicis adeſſe, ſecramentum ex calice dedit. Et quamuis Ioannes Polomor, alter ex concilio legatus in aliena eccleſia id ſibi non licere aſſereret, eumque prohiberet, in propoſito perſtitit. Ob quam rem penè in irritum conuenta ceciderunt. Compoſita tamen lis eſt, ex eo conuentionis capite, quo ſancitum erat, ne paucis pacta violantibus, communis concordia rumperetur. His compoſitis, Sigiſmundus vj. Cal. Septem. anno vj & xxx. ſupra milleſimum & quadringenteſimum ab ortu ſaluatoris domini, Pragam venit: vbi, qui paulò antè Bohemorum hoſtis euaſerat, ex adulterio natus, antichriſti filius, ſacrilegus, publicis hominum votis perdendus cenſebatur, extremis honoribus exceptus eſt. Barones ac ciuitates in eius verba iurauerunt, & magiſtratus ſuos quos ipſe cōſtituit acceperunt, certantes inter ſe, quis alter alteri ſuo regi obſequentior videretur, vt eſt humanum ingenium vtranq; in partem immodicum, ſiue perſequi, ſiuè obſequi malit. Philibertus epiſcopus Conſtantienſis, natione gallicus, & collegæ ſui ex Baſilea miſſi, eccleſiaſticos introducere ritus, ſacerdotes inſtituere, ex miſſarum ſolennib. vulgaria verba, cantilenasq; detrahere, ſanctorum imagines reducere, aquam benedictam in ædibus ſacris reponere, baptiſmatis fontes ſacrare, altaria ornare, ſpurcitias omnes abolere. Paruere complurimi, quib. mens ſanior fuit. Rochezanæ complices reſiſtere, obloqui, blaſphemare, plebem modis omnib. auertere. Ipſe quoq; incentor malorum ex parochia S. Mariæ ante lætam curiam, quā propria temeritate inuaſerat, amoueri minimè potuit: neq; laniare ſermonib. ſuis inter prædicandum Romanam curiam prætermiſit, legatisq; ſæpe necem per inſidias machinatus eſt. Sigiſmundus aūt cùm eccleſias pollutas intrare nollet, templum S. Iacobi, quod fratrum minorum fuerat, & in quo machinæ bellicæ tum ſeruabantur, reſtitui ſibi popoſcit. Annuit ciuitas, & aliquot monachi introducti ſunt, qui verbum Dei prædicarent. Id olim ne Ziſcha ſubuerteret, armati carnifices defendēre, ſepulchris maiorum conſulentes. Redierunt & alij mendicantes, tum Celeſtini, Sclaui, Serui ſanctæ Mariæ, Theutones, Hieroſolymitani, & nonnullorum monaſteriorum abbates. Sacerdos quoque ſancti Georgij in arce Pragenſi, quæ principis honore defungitur, & paſtorali baculo vtitur, ſacris præfecta virginibus, ab exilio remeauit. Hæc ex veteri more quotannis in celebritate ſancti Viti nouellum regi panem offerre tenetur.

Reſtituti ſunt & cathedralis eccleſiæ canonici, ac vicarij & manſionarij, ornamenta altaribus reddita, diuinum officium inſtauratum: Legati Baſileam miſſi, qui declarationem ſuper articulo communionis expeterent: quumque nulli eſſent eccleſiæ redditus, ex quibus ali templorum miniſtri poſſent, iuſſit Imperator ex fiſco regio per ſingula canonicorum capita hebdomadatim aureum nummum diſtribui, minoribus clericis dimidium dari. Ea res annuè aureorum ſex millia apud eccleſiam cathedralem abſumpſit. In alia quoq; templa donaria collata. Noua iam facies vrbis, nouus populus, vetus rediſſe religionis cultus apparebat. Quibus ex rebus liquet, Imperatorem, quæ fœdera cum hæreticis percuſſit, neceſſitate magis admiſiſſe quàm voluntate: voluiſſe illum paternam hæreditatem quoquo modo intrare, ſenſimque regni poſſeſſione accepta, more maiorum ſub veram Chriſti religionem prouinciam reducere. Iam reges ei populique Chriſtiani de regno recuperato congratulabantur, eiusq; nomen in omni eccleſia magnum erat. Eugenius quoq; Pontifex maximus auream roſam Indicem ſuæ lætitiæ ad eum miſit. Thaboritæ qui ſuperioribus cladibus ſuperfuerant in oppido conſeruati, ea lege in gratiam recepti, vt quinquennio toto ſuis moribus viuerent, religionis cultum mutare non cogerentur, iura ciuitatis haberent, ſignum ferrent, in ſigillis rubra cera vterentur, tributi nomine ſingulis annis ſexagenas decem penderent. Sed cùm nefandas eorum conſuetudines Sigiſmundus accepiſſet, quibus illi circa rem diuinam vterentur, quinquennium haudquaquam expectaturum ſe dicere, correpturum propediem ſceleratæ ciuitatis inſaniam, Rochezanam hortari, Romanæ eccleſiæ ſe ſubijceret, ſic poſſe pontificatum ei committi: ſuperbienti, & aliena de fide ſapienti aſcenſum deſperandum eſſe, quin vel conſecratus epiſcopus eijci deberet. Ille mente ſuperba, & opinione ſua inflatus, dietim peior, dietim venenoſior effici, monachorum reditum ægerrimè ferre, quorum ſermones non minus quàm ſuos acceptum iri verebatur. Ob quam rem occurrente inter prædicandum ſermone de monachis, Veniunt, inquit, noui dietim ad nos dæmones, quos monachos vocant: his ſtudium eſt eijcere nos de veritate: at ſi viri fuerimus, prius ſanguinem effuderimus. Id Sigiſmundus vbi accepit, Imò nos, inquit, Rochezanæ ſanguinem non inuiti ante aras libabimus. Non latuit Rochezanam Sigiſmundi ſermo, qui ex amicis commonitus clàm aufugit. Eius eccleſia Rapulconi bono & docto viro commiſſa, quem nos poſtea exulem, perturbatis iterum rebus, in noua domo vidimus. Priuſquam Bohemiam intraſſet Sigiſmundus, Iohannes Rohacius, nobili loco natus, ingenio malo, mente peſſima, non longè à montibus Cuthnis, intra ſyluas in edito colle caſtellum exædificauit, vocauitque montem Sion, aſſerens ex eo loco veritatem aliquando exituram, quæ gentem Bohemicam libertate donet. Euntibus ad Iglauiam cæteris nobilibus Imperatorem ſuſcepturis, ipſe domi manens, vicinis infeſtus prædas agitat, inſtigantibus nonnullis baronibus, quibus pax noxia, bellum ſalubre videbatur. Sigiſmundum quoque laceſſit, armenta boum & * ouium, quæ illi aduehebantur ex Hungaria rapit. Itinera quoq; inſecura infeſtaq; reddit, neque à purpuratis regibus abſtinet. Sigiſmundus Henricum Ptarſconem qui hominè corripiat cum exercitu mittit: obſidio quatuor ducta menſibus, caſtellum ſumma vi occupatum. Sed in cacumine montis ſitũ, vallo, foſſa, muriſq; opportune munitum, difficile ſuperatu erat. Eriguntur turres, quæ munitiones muroſq; ſuperent, tela intra iaciuntur, multi vtrinq; cadunt, obſidentium plures, in quos tela haud fruſtra cadebant. Acceſſum ad muros altior foſſa prohibebat, quæ licet aqua caruit, laborioſum tamen periculoſumq; militi erat, ſagittis vndiq; cadentibus in eam deſcendere, atq; inde rurſum vallum quo muri præcingebantur aſcendere. Cuniculis igitur aditus in foſſam paratur, relicto terræ ali-

Rohacius.

* *aliàs vina.*

quanto,ne fraus intelligi poſſet inſtar oſtij ante foſſam. Expectatur ventus qui ex caſtris in caſtellū ſpiret. Is vbi vehemens datus eſt, armati aditum ingrediuntur, tormenta ænea quàmplurima ſimul incenduntur, ventus fumum in caſtellum rapit, milites aperto cuniculorum repagulo in foſſam proſiliunt, & admotis ſcalis vallum aſcendere nituntur. Prandebat tum forte Rohacius: pauci qui pro muris excubabant, clamorem attollunt. Fit tumultus, concurritur vndiq; ad defendendum vallum. Rohacius quoq; relicto cibo, ſumptis armis auxilio ſuis ex arce aduolat: pugnatur eodem tempore pluribus locis acerrimè. Vbi Rohacius adeſt, hoſtis ex alia parte vallum ſuperat, ſtragemq; latè faciens caſtellum ingreditur. Rohacius dum redire in arcem feſtinat, præcluſo itinere capitur, arx quoq; vi rumpitur, latronibus qui eò confugerant interceptis, ſacerdotiq; Huſſitarum veſaniæ participi, qui ſacramenta miniſtrabat hæreticis, indita vincula: ducti omnes Pragam ſuſpendio vitam finiêre. Furcarum, quibus damnati pœnas dedere, triplex differentia fuit: è ſublimiori Rohacius pependit, imam tenuere latrones circiter nonaginta: media ſacerdotem arripuit nomine Medium: atque ita Medius in medio furcarum damnatam animam deuotamq; Satanæ reddidit.

Rohacij interitus.

De morte Sigiſmundi Imp. & quem reliquerit in teſtamento hæredem.
Caput LIII.

Aegrotare interea Sigiſmundus cœpit, exaugente morbum ſenectutis incommodo. Barbara imperatrix de retinendo imperio ſolicita, Henricum, Ptarſconem, Sterenbergium, Georgium Poggiebracium, & alios pleroſq; barones, quorum authoritas apud Bohemos potior, clanculum ad ſe vocat, Sigiſmundum breui moriturum aſſerit, futuras in regno turbas, niſi rei ſuæ quàm celerrimè conſulant: quietis vnicam viam eſſe, ſi ſe viduam rex Poloniæ ducat vxorem. Id ei ſuaſu facile. Nam quis matrimonium renuat, quod dotalia duo regna ſequantur, eaque maxima & opulentiſſima? Suo nomine & in Hungaria & in Bohemia oppida munitiſſima cuſtodiri, cōmites Ciliç alterum fratrem, alterum nepotem auxilia prębituros, multoſq; in Hungària proceres ſuas partes complexuros. Placet Bohemis imperatricis conſilium, datiſq; dextris fœdus ineunt. Mulier iam anus, nouum coniugium mente complexa, filiam, quç in ſpem regni creuerat, & Alberto duci Auſtriæ nupſerat, ex animo dimouet, nec aliud, quàm noui concubitus gaudia meditatur. Inexhauſtam fœminæ libidinem, quæ tumulo quo propior eſt, eo genitalis thori, nuptialiſq; facis cupidior & curioſior redditur. Non latuerunt Imperatorem furentis fœminæ excogitatus. Qui poſtquam referentibus medicis moriendum ſibi eſſe cognouit, ex Bohemia cuius ſibi dubia fides erat, in Morauiam ſe vehi iuſſit, viſurus filiam priuſquam vita excederet. Illa cum viro ad eum in ciuitatem venit, quam Snoima vocant. Ibi mox Barbara virum ſequuta, cuſtodiæ traditur. Vlricus Ciliæ comes præmonitus, fugam arripuit. Imperator vocatis in cubiculum Hungariæ ac Bohemiæ primoribus, aduentaſſe reſolutionem ſui corporis, nec iam amplius ſe viuere poſſe affirmat, iturum ſe patrum viam. Cæterùm priuſquam oculos claudat, de ſalubri ſtatu regnorum ſuorum velle cum eis agere. Albertum Auſtriæ ducem, generū ſuum eſſe, & virtute præſtantem, & generis nobilitate ſublimem, eum ſe non minus amare quàm filium, ſucceſſorem itaq; ſuum nominare, rogare ſupremam voluntatem ſuam exequantur, beatum id regnū futurum, cui Albertus imperauerit. Exin legatos nominat, qui ſe mortuo Bohemiam petentes, in cōuentu procerum teſtamentū ſuum patefaciant. Inter quos Gaſpar * Slik princeps fuit, matre Italica ex comitibus Collisalti agri Taruiſini, patre Theutonico natus, ex familia Lazana prouin-

Barbara.

In anilem libidinem.

dicts Silichius

prouincię Franconiæ, ingenio dextro, facundia ſuaui, doctrinę cultor, ad omnia genitus quæcunque ageret. Quem vſqueadeò fortuna & virtus extulit, vt quod erat prius inauditum, trium Cæſarum ſucceſſiuè regnantium cancellariæ præfuerit, vnus ex ducibus Sleſiæ filiam ſibi in matrimonium tradi non recuſauerit. Sigiſmundus illi Egram & Cubitum, & alia in Franconibus oppida dono dedit: Albertus in Hungaria Caleſium, & Albam eccleſiam: Fredericus in Auſtria Grecium. Verſatile profectò ingenium, & naturæ bonitas ſingularis, quæ inter tot Imperatores, moribus prorſus diſpates, pari gratia viuere potuit. Nos huius amicitia in curia Frederici Cæſaris vſi, ſi quid profecimus, quod ſcimus quàm tenue eſt, adiumento eius ſequuti ſumus: epiſcopatum certè Tergeſtinum, vnde reliquæ dignitates prouenêre, ipſe nobis primus committi curauit. Mortuus eſt Viennæ ex apoplexia, & apud Carmelitas cum coniuge ſepultus. Sigiſmundus ſupremis ſuis ordinatis, inter amicorum manus defecit.

De ſepultura Sigiſmundi Imperatoris. Caput LIIII.

ALbertum barones qui aderant ex Hungaria & Bohemia, concordibus animis regem ſalutauêre. Ipſe miſſis in Bohemiam ſuis à Sigiſmundo delegatis, verſus Poſonium iter flexit. Miſerabile ſpectaculum, & humanarum rerum ſingulare documentum, Imperatrix captiua, & Imperatoris cadauer vnà vehitur. Occurrunt lugubres Hungari, nec tenere lachrymas in tanta rerum nouitate poſſunt. Hic defuncti Regis corpus fletum elicit: inde reginæ vincula commiſerationem excitant. Solatur tamen miſeros noui Regis electio, cuius virtutis multa extabanr documenta. Duo inter ſe pugnantes curæ occurrebant, altera ſepeliendi regis, plena mœroris: altera coronandi, lęta iocundaq́ꝫ. Iuſta p̄tius defuncto regi perſoluta, corpus eius in Varadino, vt in vltima voluntate placuerat, ſepultum. Albertus in Alba regali, cum coniuge ſua Elizabeth, kalen. Ianuarij ſummo conſenſu & applauſu populi coronatus eſt.

De Alberto Bohemorum Rege quartodecimo, & etiam Romanoum rege. Caput LV.

LEgati in Bohemiam profecti, vulgato Sigiſmundi teſtamento, Albertum vicinum, potentem, nobilem, virtute præſtantem, Bohemis amicum, regem aſſumi petunt. Ioannis, Caroli, Venceſlai, & ipſius Sigiſmundi erga regnum merita commemorant. Natam ex earum ſanguine Elizabeth, non eſſe paterna hæreditate priuandam. Inter Bohemiæ reges & Auſtriæ principes fœdus extare, procerum conſenſu & imperiali authoritate firmatum: vt deficientibus in altera domo maſculis hæredibus, altera regnum accipiat. Defeciſſe maſculos in Bohemia regiæ ſtirpis, ſucceſſorem ex Auſtria vocandum. Neque alium regno idoneum viderunt, quàm Albertum, qui & vxoris, & ſuo iure, & ſoceri iudicio præferendus ſit. Futurum eum regem, quem Bohemi ex cœlo miſſum putent. Hungari quem cupidè regem acceperinr, Bohemis haud aſpernandum. Flectitur his Bohemorum conuentus. Albertus pridie nonas Maias rex deſignatur. Verùm proceres qui cum Barbara conſpirauerant, non alio pacto in Albertum conſentiunt, quàm ſi poſtulatis ſuis mos geratur. Alſcio Sternenbergius eorum nomine Albertum adijt: ſed fruſtra eius preces fuêre. Albertus ea fermè Bohemis, quæ ſocer, affirmauit. Interea Barbara, dimiſſis quæ poſſidebat in Hungaria inexpugnabilib. caſtellis, libera

tati reddita eſt, duodecim millia aurea nummûm, locis patentibus, quoad viueret ei ſingulis annis conſtitura. Ptarſco de voluntate Alberti ab Alſcione certior factus, accerſitis ex factione ſua primoribus, quorum pars potior hæretica fuit, Huſſitarum ſequax erroris, Caſimirum regis Poloniæ germanum, tredecim annos natum, regem appellat, miſſiſq; oratoribus auxilia petit, quibus nobile regnum ei conſeruari poſſit. Inter hæc & electores imperij apud Francfordiam conuenientes, rem Romanam Alberto commendant. At illi acceptare imperium iniuſſu baronum Hungariæ haudquaqnam licebat. Id enim eis promiſerat, quum ſe regem accepête. Vocati primores regni, negabant ex vſu eſſe Hungariæ regi, Theutonicis cæteriſq; gentibus imperare: dum Sigiſmundus Romanæ rei conſulturus, Italiam, Germaniam, cæteraſque prouincias peragraret, Hungariam Turcarum direptionl patuiſſe. Multa in vtramque partem dicta, poſtremò victi precibus Frederici ducis Auſtriæ tunc adoleſcentis, aſſenſum dedere: imperium ſumma Germanorum congratulatione ab Alberto ſuſceptum. Nec mota, legati ad regem Poloniæ, nomine gentis Bohemicæ miſſi, Ioannes Rabenſteinus, & Henricus Placius, oratum ne fratrem turbare Bohemiæ regnum patiatur, meminerit inter Bohemos ac Polonos veteris amicitiæ: Albertum ex Sigiſmundi teſtamento, & prouincialium decreto, regem eſſe, non potuiſſe paucos qui Caſimirum vocauêre, ius regni in alterum transferre. Si pergat alienum regnum fratri parare, caueat ne de ſuo certare cogatur. Polonus ad ea, Bohemos ſibi amicos eſſe fatetur, cupere beneuolentiam perpetuò ſtare: at fratri quem primarij barones regem vocauerint, ius auferre non poſſe: Polonis ac Bohemis vnam eſſe linguam, & vnam vtriq; genti originem: cum Theutonicis nihil Bohemis eſſe commune: nihil prouincialibus incommodius, quàm ſui regis vocem non intelligere, atq; in omni colloquio interpretis egere. Regnum ſibi ſuum ſatis tutum fidumq; eſſe, neq; ſe externam vim vllam timere. Proinde orare, vt fratrem potius ipſi recipiant, quàm ipſi ab eo recipiantur: donatóſque precioſis pellibus, vt eſt mos gentis, oratores dimiſit. Legatis autem alterius partis, miſſurum ſe propediem auxilia pollicitus. Albertus medio tempore Iglauiam petit, quo in loco ab Vlrico Roſenſi, Mainardo, plurimiſq; Bohemiæ proceribus percupidè expectabatur. Ptarſco verò per nuncios enm rogat, ne prius regnum ingrediatur, quàm ſibi factioniq; ſuæ faciat ſatis. Neque enim paſſurum ſe regem eſſe, quem ipſe non elegiſſet. Albertus quod maior pars regni ſtatuiſſet, id ratum eſſe debere reſpondit: hortari ne regni quietem interturbet. Inuenturum benignum regem, ſi paci conſulat: ſin pergat res innouare, plus belli reperturum quàm velit. Exin motis caſtris Cuthnam occupat, quam Ptarſco ſine præſidio reliquerat. Petenti Pragam frequens populus occurrit, atq; vt hoſtium victori congratulantur. Et quamuis iterum Ptarſconis factio conuentum peteret, prius quàm rex coronaretur, reiectis precibus, tertio kalendas Iulij ſolenni pompa coronam accepit. Ptarſco verò Coloniam, & alias ſuæ factionis ciuitates impigrè muniuit. Quumq; duo millia equitum ex Polonis ad eum veniſſent, populari eorum agros cœpit, qui regem introduxerant: & tanquam diu Bohemia quieuiſſet, nouo exultans bello, adeò gloriabundus in campos exijt, vt captiuos nobiles quos fortè interceperat, ea conditione iuratos dimitteret, vt ſe non prius repreſentarent, quàm caſtra muris Pragenſibus admonerentur. Albertus & ſi auxilia ex Auſtria Hungariaq; arceſſuerat, illis tamen non expectatis, hoſti copiam pugnandi fecit. Quam Poloni detrectantes, per montes Cuthnæ, & Sobeſlauiam, ad Thaboritas ſe contulere, amicam ſibi ciuitatem, caſtriſq; ante vrbem poſitis, Albertum expectauêre. Ipſe cum copijs egreſſus, per Beneſcauiam ad eos feſtinans, legatos præmiſit, qui Polonis dicerent, inter Caſimirum.

Albertus Imperator factus

rum,cuius cauſam agerent, ſeq; belli præmium Bohemiam eſſe, cauerent ne incendia agitarent. Experirentur prælio,cuius prouincia eſſet:cultam potius quàm deſertam mallent: ſeſe moram minimè facturum, quin pugna litem regni definiat. Poloni ad hæc huiuſcemodi reſponſum dedere. Aequo ſe ferre animo Alberti arrogantiam pugnam petentis: nam ſuperos ſuperbis infenſos eſſe. Venturum,non defuturum prælium, Polonos faciem hoſti,non terga oſtentare ſolitos. Lætus eo nuncio Albertus,quadrato agmine in conſpectum hoſtis aduolat. Quo intra caſtra ſe continente,& ipſa caſtra ſua è regione Thabor ad iactum lapidis tormentalis metatus eſt. Pugnatum ſingulis diebus in campo, qui medius inter bina caſtra iacebat:nunquam totis viribus in fortunam belli ventum, Polono non tam facilè egregia manu facinora ædente, quàm verba magnifica ore iactante. Erant in caſtris Alberti, Chriſtophorus Baioariæ princeps,qui poſtea regno Daciæ potitus eſt,Fredericus Saxoniæ dux,& Albertus Marchio Brandenburgenſis, cuius nomen ab eo tempore cultum, magnumq; fuit. Triginta millia militum Alberto parebant:Polonis quatuordecim millia,quorum caſtris iuncta ciuitas,magno adiumento erat. Tormenta quoq; ænea in vtriſq; caſtris plurima,maiora apud Albertum fuere.Ex quibus vni quod erat maximum,ignem admoueri iuſſit, cuius lapis emiſſus miræ magnitudinis,quum præter opinionem in caſtra hoſtium cecidiſſet,multos mortales interemit. Vidiſſes paſſim corpora ſine capite iacentia,capita quoq; , pedes,membraq; ſine corpore in cruore fluitare, iumenta humi procumbere mortua.Neq; enim primo ictu duntaxat,ſed multiplici ſaltu pluribus in locis decidens ſaxum ſtragem fecit. Quare conſternati Poloni,relictis caſtris intra vrbem ſe recepêre. Georgius Poggiebracius per idem tempus quum Thaboritas peteret: nam & ipſe Piarſconi iunctus erat, in alam quandam Alberti equitum fortè incidens, commiſſo prælio hoſtem proſtrauit,atque hinc primum homini nomen datum. Albertus verò quum expugnari Thaboritæ aliter quàm fame nequirent,ſoluta obſidione,Pragam rediit:Poloni exhauſti argento , amiſſis equis, pedibus in patriam abiêre. Fredericus Saxonum princeps,dimiſſo rege domum rediens,in hoſtium inſidias incidit. Sed nihil improuiſa re motus,ordinata raptim acie,ea conſtantia eaq; fortitudine pugnam iniit, vt penè victus captusq; vicerit,cæſiſq; quampluribus,captos abduxerit. Rex Poloniæ nondum cognitis, quæ in Bohemia ſuis acciderant, cum duobus magnis exercitibus Sleſiam ingreſſus, in Bohemiam properabat. Sed intellecta ſuorum fortuna, populatis hoſtium agris domum rediit: Albertus autem relicto qui regnum gubernaret Vlrico comite Ciliæ per Sleſiam Gorlicium venit. Vratiſlauienſibus verò (ea eſt ciuitas nobilis ac præpotens,& Sleſitarum caput) Albertum marchionem Brandenburgenſem petentibus belli ducem dedit, qui Poloniam ſæpe infeſto exercitu petens,longè lateq; prędas egit. Non multis poſt diebus actum de concordia. Rudericus Burgenſis epiſcopus, natione Hiſpanus, doctrina ac virtute præſtans,arbiter litis ex Baſilienſi concilio miſſus, Albertum conuenit. Diſceptatum eſt inter legatos partium: non conuenientibus,induciæ belli dictę, conuentus in aliam diem apud Vratiſlauiam ſtatutus. Eò veniens Albertus, ex gradu fortè prolapſus, grauiter læſus, pluribus diebus ægrotus decubuit. Exin claudus effectus,infecta pace,per Morauiam in Auſtriam rediit. Interea comes Vlricus, qui Bohemiæ præerat, inter barones de vendicando ſibi regno agere cœpit. Albertus cognito eius ſtudio, properatim ſtipendia ſubtraxit,gubernationem dimiſit. Ille materia adempta,qua Bohemorũ animos ſibi conciliabat,ex prouincia diſceſſit:nec vltra remiſſus eſt.regni cura Mainardo & Vlrico Roſenſi commiſſa. Per idem tempus Deſpotus Seruiæ,quam Raſciam vocant,cum ſacerdotibus & nobilibus in Hungariam profugerat, Tur-

carum impetum veritus, vno tamen relicto filio, qui caſtellum Sinderouiam in ripa Danubij ſitum, & à Turcis obſeſſum tueretur. Albertus ab Hungaris inuitatus, obſeſſis opem laturus, Budam petijt. Interea Georgius Palotius, Strigonienſium pontifex, diem obijt, qui coronam regni, diuitemq; regum ſupellectilem in arce ſeruauerat. Qua re cognita, Albertus eò ſe confert: arx reginæ deditur. Quæ dum theſaurum regni coram baronibus ad eam rem ſelectis recognoſcit, coronam beati Stephani regis, quam ſacroſanctam putant, clam ſurripuit, anuique cuſtodiendam tradit; cætera obſignatis occludit arcis.

De morte Alberti inclyti Regis.
Caput L V I.

ALbertus Budam reuerſus, non expectatis auxilijs, aduerſus Turcas exercitum ducit: caſtra inter Titiam amnem ac Danubium collocat. Interea Turcarum Imperatore victo caſtello, excæcatoq; Deſpoti filio, cuius ſororem in matrimonium duxerat, domum abijt: crudelis, qui neque coniugij affectum ſenſit. Verùm Turcis matrimonij neceſſitudo leuis, apud quos ſinguli pro opibus plures vxores habent: regibus eo amplius nubere licet. Ita animus multitudine diſtractus, nullam pro ſocia, pariter omnes viliter habet. Albertus vbi expugnatam Sinderouiam, Turcas abijſſe cognouit, dimiſſo exercitu, Budam redijt. Sed inſolito feruentis Auguſti calore vexatus, dum peponibus nimium oblectatur, in ventris ſolutionem incidit, ſentienſq; periculum, moriturus in patria, Viennam repetere ſtatuit. Iter ingreſſus, quum iam Strigonium præterijſſet, in villa quæ Longa dicitur, condito teſtamento vi. kal. Nouembris deceſſit, princeps liberalitate ac fortitudine clarus, & qui cæteris rebus longè religionis ſtudium antepoſuit.

Quomodo Bohemi poſt mortem Alberti eligunt in regem Albertum Bauoraiæ ducem, ſed electioni conſentire noluit.
Caput L V I I.

BOhemi qui Alberti regis cauſa inter ſe diſſidebant, cognita morte, apud Pragam conuenientes, vnum totius regni corpus efficiunt; atque ad eligendum nouum regem ad viij. kalendas Maias diem ſtatuunt. Rochezana qui dudum apud Grecium exulauerat, domum reuertitur, ſuoque more inſaniens, Romanam eccleſiam, cardinaleſq;, patriarchas, cæteroſq; per orbem epiſcopos blaſphemans, apud ſolos Bohemos incorruptæ veritatis inueniri ſacramenta dicit: precioſiſſimum Chriſti ſanguinem paruulis ac dementibus præbet. Sacerdotes ſuæ temeritati aduerſantes, domo pellit: popularibus communionem ſub ſpecie vini recuſantibus, eccleſiaſticam ſepulturam interdicit. Redeunt damnata tempora, ſuumq; placitum, ſuumq; quiſq; ingenium recepit. Regina Elizabeth iam filium ex Alberto pepererat viij. kalend. Martij, Ladiſlaum nomine, atq; Hungarorum ei coronam impoſuerat. Mittuntur ad eam legati, qui dicant, ad eligendum regem diem ſtatutam: ſi quid iuris in regno Bohemię ad ſe ſpectare confidat, oratores mittat, qui rem ſuam agant. Regina natum ex Alberto filium in cunabulis oſtendit, rogat ne paterna hæreditate pupillum exuant. Tempus mittendi legatos arctum eſſe, neque enim amplius quàm dies quindecim ſupererant. Si prorogetur terminus, miſſuram qui pueri iura ediſſerant. Erat inter legatos Procopius Rabenſteinus nobilis eques, doctrina ac morum lenitate præſtabilis, cuius nos amicitia pluribus annis oblectauit. Is quum Alberto ſeruiſſet, habiturum ſe curæ

curæ ait,quæ regina mandaret.Reuerſus in Bohemiam,eos primùm adijt,qui partes Alberti fouerant. Exponit reginæ deſiderium, ſuadet conuentum. Res digna exauditione videtur. Verùm Ptarſeo,& qui Alberti recuſarant Imperium,quum iam Pragæ conueniſſent,regno conſulendum quantocyus eſſe dixêre. Reginam ſpernere,inſtare,properare,vocare abſentes:Illi diē ex die conſulto proferre,moræ cauſas nectere. Interea legati ab regina veniunt,fit frequens conuentus. Intromiſſi oratores proceres rogant,Sigiſmundi & Alberti ſuorum regum meminerint, nepotem filiumq; ne reſpuant: contra ius gentium paternam hæreditatem puero ne adimant: fœdera cum Auſtralibus percuſſa ne violent:pupilli atque orphani miſereantur. Sunt non pauci qui læto fauore legatorum poſtulata ſuſcipiunt. At qui Albertum oderant,filium regem negare, cuius patri tanquam regi non paruiſſent. Infantem regno inutilem eſſe,regem à regendo dictum: qui regendus ſit, regem vocari non poſſe. Antequam Ladiſlaus adoleſcat,longum tempus effluxurum,poſſe interim regem aſſumi,qui per ſe regat. Satis eſſe Ladiſlao,ſi poſt quatuor & viginti annos ad regnum vocetur: medio tempore locum alteri faciat. Reges regno dari, non regna regibus. Fredericum Auſtriæ ducem, iam Romanorum regem electum, Bohemis indulſiſſe, vti quem vellent regem ſibi aſciſcerent. Vicit hæc ſententia. Albertus itaque Baioariæ dux,maiore procerum voto rex declaratur, qui apud Venceſlaum quondam nutritus, Bohemicæ linguæ non ignarus erat. Mittuntur ad eum primores regni,inter quos Vlricus Roſenſis,homo ſemper ſe tempori accommodans,princeps fuit: qui licet Alberti partes olim defenderit, huius tamen ſententiæ ſuaſor extiterat. Quibus ea res indigna videretur,hi Procopium ad Fridericum Cæſarem clàm ire iubent,rogantes nobile regnum ne pupillo negligat,cuius tutelam ſuſceperit. Iam enim Elizabeth Hungarorum inconſtantiam verita,qui ad Poloniæ regem defecerant,Ladiſlaum ad eum miſerat educandum. Fredericus audito Procopio, miſſis ad Albertum Baioariorum nuncijs, hortatur ne regnum ſibi alienum vſurpare præſumat: quod quum difficile, tum ignominioſum fuerit Bohemis, quibus defuncti regis hæres eſſet,non licuiſſe alium eligere, neque ſe poteſtatem eam dediſſe, quemadmodum in Bohemorum conuentu nonnulli ementiti fuerant. Procopium verò in Bohemiam remittit,qui ius Ladiſlai haudquaquam ſe neglecturum aſſerat. Albertus ea virtute atq; animi moderatione vſus eſt, quæ poſtquam reges eſſe cœpere, rariſſima ſemper fuit. Nam venientibus ad ſe Bohemorum legatis,amplum & nobile regnum offerentibus gratias egit,qui ſe vnum ex omnibus elegiſſent, cui parêre vellent, dignumq; tanto imperio iudicaſſent. Multa ſe idcirco debere Bohemis, neque id vnquam beneficij obliuioni daturum. At quum regis Alberti ſoboles extet, indecorū eſſe cum alterius iniuria regnum quærere, paternam hæreditatem nulli auferendam: qui pupillos ſuo iure diſpolient, dijs atq; hominibus inuiſos pœnas aliquando patrati ſceleris dare:cognouiſſe ſe non vano rumore fœdus antiquum inter Bohemos & Auſtrales extare,deficiente maſcula ſobole principem ne foris aſſumant: fidem ſeruare pulchrum,ne cui temerè noceatur cauendum. Sceleſtam execrabilemque vocem illorum, qui regnandi cauſa ius violandum aſtruunt. Atque ita maiorem ſe ſpreto regno monſtrauit, & ſi verum fateri licet, clariſſimum egit regem. Nam regnum apud eos eſt qui ſpernunt,non qui cupiunt.

Alberti modeſtia.

De Ladiſlao infante Bohemorum Rege.
Caput LVIII.

BOhemi ab Alberto repulſi, iterum conuenientes, legatos ad Cæſarem mittunt,petentes tutorio nomine vti regnum accipiat.Is in Belgicum ſe

iturum dicit, coronæ ſuſcipiendæ gratia, quum redierit, de reipſa tranſacturum. Reuerſum potentiſſimi ex Bohemia proceres adeunt, inter quos Ptarſco quum eſſet Alberti filio infenſus, ſeorſum Fridericum alloquitur, regem vt ſeipſum faciat hortatur, facilè id futurum, ſi tutelam pupilli reijciat. Nam quum cæteri deſint. Bohemos ſuopte ingenio regnum ſibi oblaturos, cui ex fœdere tanquam ſeniori Auſtriæ principi debeatur. Negauit Fridericus orphani, cuius tutelam gereret, hæreditatem ſe quoquo pacto inuaſurum. Nec tamen Bohemiam tutorio nomine adminiſtrare voluit, quam ſine profuſione magna pecuniarũ retinere non poterat. Nam Bohemi niſi ex regibus quotidiana munera accipiant, ab officio recedunt. Neq; regnum eſt cuius fiſcus abundat: regiæ poſſeſſiones in priuatas manus peruenêre, argentifodinæ vnde opes regiæ in immenſum creuêre, maiore ex parte perierunt. Diſtracti cenſus, vectigalia prorſus extincta: niſi populares in ſumptus regios pecuniam conferant, quam vocant Bernam, aut rapere vnde viuat regem oporret, aut precariò regentem mendicare. Suaſit igitur imperator ipſi per ſe prouinciam regerent, donec pupillus adoleſceret, donatosq; oratores à ſe dimiſit. Domum reuerſis gubernatores eligere placuit, inter quos Ptarſco & Mainardus priores habiti. Stetit aliquandiu concordia diſcors. Nam licet Mainardo Ptarſconiq; factionum capitibus parum conueniret: & alter conuenta cum concilio habita ſeruanda eſſe diceret catholicarum tutor partium, alter ſperneret Rochezanæ amicus: ab armis tamen abſtinuêre, mediumq; quoddam temperamentum inuentum eſt, quo partium cuique ſuo voto liceret viuere. Verùm Ptarſcone vi morbi repentè extincto, Mainardi poteſtas aucta eſt, cui quum Pragenſes, tum potiores regni ciuitates paruêre. Id ægrè fuit aduerſæ parti, quæ Ptarſcone defuncto ad Georgium Poggiebracium ſe contulerat, eumq; ſibi ducem elegerat, iam tum rei militatis peritia, rebusq; ſtrenuè geſtis inſignem. Orare igitur ne iacere ſuas partes ſinat; Mainardum indies creſcere, Pragam in poteſtate habere regni Metropolim, ſacerdotes qui Romanum ritum introducant magnificare, qui veritates patrum ſequerentur perſequi. Occurrendum temeritati hominis, qui peregrinos mores patriæ anteponat, Pragam ei auferendam, neq; id eſſe difficile: ciuibus non placere Mainardi regimen, Rochezanam multos habere amicos, qui excitato tumultu arma capeſſant: audendum eſſe fortibus viris, fortunam ipſam aperire victoriam. Georgius ipſe qui ſuapte natura magna cuperet, collaudatis ſuaſoribus nonnullos in vrbem ire iubet, qui pertentatis ciuium animis quæcunq; inuenerint ad ſe referant. Poſtquam multi aures adhibent, coniuratione facta, inuadendæ vrbis dies conſtituitur. Coniurati incendium in parte vrbis admodum remota excitant, concurritur ad reſtinguendum ignem. Interea Georgius ex aduerſa parte cum copijs muros inuadit: nec mora, proditores in id inſtanti portas aperiunt: extollitur clamor vt in capta vrbe ſolet. Hinc tremor ſuprema timentium, inde exultatio victorum exaudiri. Trucidantur paſſim reſiſtentes. Mainardus in eo tumultu captus in arcem coniectus, ibique tandem obijt, ſiue tædio diutini carceris, ſiue vt pleriq; putauerunt, exhauſto veneno. Ex illo tempore Praga ſine controuerſia in poteſtate Georgij fuit, neque poſthac aduerſati palàm voluntati eius ex baronibus quiſquam præſumſit, quibus poteſtas ſuſpecta viſa: durum imperium, in concionibus laudare hominem, probare regimen, blandiri, vnum eum eſſe dicere, qui tandem regni calamitatibus modum imponat. Id nulla via rectius fieri poſſe, quàm ſi rex in regnum veniat, precari, numen obteſtari, id patriæ non deneget, legatos ad Cæſarem mittat, inſtet, vrgeat, facturum tutorem denique quòd in pupilli rem ſit: ſi pergat aduerſari, nihil Bohemis imputandum alium regem quærentibus. Sententia quamuis ingrata Georgio, accepta in auribus populi

Berna

Praga per proditionem capta.

Mainardi mors.

puli refelli non potuit. Miſſi ad Cęſarem oratores nihil impetrauêre: pupllaris ætas excuſationem prębuit, quaquam ſæpius idem tentaretur Venêre plurimi ex Bohemis ad Fredericum viſendi Regis gratia. Inter quos Georgius cognomine Giſcra, armorũ gloria clarus, qui partes eius vnus fermè defēderat in Hungaria, quum Rex Poloniæ regnum inuaſiſſet, * prædones ſæpe acie fuderat: Ioannem Huniadem bis caſtris exuerat: rebellantes Hungaros magnis cladibus affecerat. Is vbi ad conſpectum Regis intromiſſus eſt apud Nouam ciuitatem, quo in loco tunc aderamus, aſtantibus pluribus illachrymans, Ladiſlai manum exoſculatus, in hunc modum verba fecit: Video te tandem teneoq; mi Rex, ſi ſcires quę pericula propter te adiui, quibus mè laboribus implicui, quot aduerſo corpore vulnera accepi. En cicatrices teſtimonio ſunt, patri ego tuo tibiq; vitam deuoui. Nulla vis eſt, nulla fortuna, quæ alienare animum à te meum poſſit, officia mea ſola tibi auferet mors. Sed tu hæc per ætatem non intelligis. Et ſubridens: Quod ergo, inquit, mihi præmium fidei ac laboris erit? & quod das mihi tuo ſtipendium? Sextum tunc annum agebat Ladiſlaus: qui poſtquàm Giſcra finem dicendi fecit, oculos huc atq; illuc circumuoluens; loculos Ioannis magiſtri cameræ ſuſpiciens ex phylacterio pendentes, qua ille numos more Theutonico pauperibus erogandos aſſeruabat: hanc tacitus arripuit, æraq; ſex tantùm, neq; enim plura inuenit, illinc deprompta Giſcræ dono dedit. Admirati omnes pueri factum, & prouidum & liberalem futurum iudicauêre. Giſcra innexos poſtmodum auro numos è collo ſuſpendit, regię gratitudinis monumentum. Hungari qui mortuo Alberto Regem Vladiſlaũ ex Polonia vocauerant, diu imperium Ladiſlai obtrectauêre, bellumq; aduerſus Turcas infeliciter geſsêre, in quo Vladiſlaus fortiter pugnans obtruncatus eſt. In conuentu deinde ciuitatum procerumq; Ladiſlaus Rex appellatus: miſſa legatio ad Fredericum Cęſarem in qua regni primores fuêre, decretum electionis expoſuit, Ladiſlaũ in Hungariam mitti coronandũ poſtulauit. Reſponſum eſt, rectè Hungaros egiſſe, qui Regem tandem ſuum recognouerint, electione tamen haudquaquam opus fuiſſe in eo, quem natura Regem dediſſet, neq; coronandum eſſe, qui ſemel coronatus ſit. Puerum adhuc egere tutore. nullius tutelam ſalubriorem eſſe, quàm Frederici Imperatoris & proximi conſanguinei: Expectarent ętatem regno idoneam; interea per ſe regnum adminiſtrarent. Diu inter Hungaros & Imperatorem ob negatum Regem inimicitiæ fuêre, & armis quoq; tentata res eſt. Ioannes Huniades infeſtis copijs Auſtriam ingreſſus, quamuis ferro atque igne agros vaſtauerit, Regem tamen coronamq;, & quæ repetebat in Hungaria caſtella; obtinere non potuit. Pugnauit iterum contra Turcas, à quibus magno prælio victus, humilior factus Cæſaris beneuolentiam & petijt & impetrauit. Ob quam rem quàmuis ſæpe & ab Hungaris & à Bohemis Ladiſlaus peteretur: res tamen ad duodecimum eius annum protracta eſt. At quum Fredericus imperialis coronæ ſuſcipiendæ gratia Italiam petere ſtatuiſſet, rurſus Bohemi, Hungari, & Auſtrales, legationibus ſeorſum miſſis, Imperatorem fatigauere, Ladiſlaũm repoſcentes: poſtulatá omnibus negata ſunt. Ad Bohemos, qui ea de re conuentum Pragæ habituri erant, ac ferocius agere videbantur, Regem alium electuri, niſi mos eis gereretur, legatos mittere placuit, quibus & nos additi ſumus, Prouinciales, quibus apud Pragam dies ſtatuta fuerat, graſſante illhc peſte, in Beneſchauia conuenêre; quos in frequenti conuentu, præſidente Georgio Poggiebracio, in hunc modum alloquuti ſumus, Petiuiſtis ex Cæſare viri Bohemi, Ladiſlaum Regis quondam veſtri filium ad vos mitti: idem Hungari, idem Auſtrales importunis precibus exigunt. Si vobis mos geritur, illos offendere neceſſe eſt: ſi preces aliorum audiantur, contemnere veſtras oportet: ſi neceſſarium ſit alterum ex duobus, veſtram ami-

Giſcra.

Alias Polonos.

Legat. imperatoris oratio.

citiam præferet Imperator. Vetus enim maiorum ſuorum cum Bohemica gente fœdus, & acceptorum vltrò citroque beneficiorum memoria recens. Sin virtus claritasq; penſitanda eſt, quis Bohemico nomini non inuideat, cuius victorias tempeſtate noſtra plures numerare licet, quàm reliquæ gentes omnibus ſeculis comparare potuerint? Verùm Cæſari hoc tempore in hanc electionem deſcendere haudquaquam neceſſarium videtur, quando ea pueri ætas eſt, quæ neq; vobis neq; Hungaris vſui eſſe poteſt. Eſto, veniat in Bohemiam Ladiſlaus, quod inde regno emolumentum cedet? Ille ne ius litigantibus dicet? ſtatum Reipublicæ reformabit? aduerſus hoſtes copias ducet? belli, pacisue munia obibit? Nihil horum præſtare poteſt, cui rectè tutela opus eſt. Illud in primis eius aduentus faciet, Regis pompa ducenda eſt, ornanda regia, adhibendi miniſtri, curia more progenitorum apparanda. Ad hæc grandi pecunia opus. Vobis nullum ærarium eſſe audio, nullos cenſus, nulla vectigalia publica. Ad veſtras igitur opes recurrendum, vos præſtare ſumptus, vos Regem alere, vos inexplebilem curiam & inſatiabiles miniſtros explere oportebit. Video præterea inter vos non paucos eſſe proceres, conſilio, authoritate, atque opibus benè pares. Cura Regis vni committenda erit, non omnibus: ille dominus, ille Rex veſter iudicabitur, qui Regis corpus in poteſtate habebit. Et quis veſtrûm eſt, qui non eum honorem ſibi quàm alteri malit? Semina inter vos diſcordiarum petitis, niſi prius in vnum conueneritis, qui Regis curæ præſit. Vos his incommodis Fredericus liberat, qui ſuo ſumptu pupillum regni gubernans, diſſenſionum vobis fomitem aufert. Nec vos latet, quandoquidem tenera Regis ætas eſt, corpus eius in poteſtate Cæſaris rectius eſſe quàm in alterius cuiuſpiam. Ille enim conſanguineus eſt, ex eadem familia natus, & Imperator. Et quis pupillo Regi conuenientior tutor detur, quàm princeps principum? Si ſit inter vos & Hungaros contentio coram extraneo iudice, de cuſtodia corporis Regis, par cauſa veſtra atq; illorum iudicabitur. Vtriq; Regem petitis, vtriq; fidelitatis documenta præſtatis. Verùm in hoc illi ſuperiores erunt, quia natum apud ſe Regem coronatumq; dicent. Apud Cęſarem veſtra cauſa longè iuſtior eſt, quàm Hungarorum: ſeipſum tamē in cura patruelis vobis pręfert. Curate regnum, pupillum ſibi dimittite, quem poſtquam pubes fuerit, vobis in primis credet. Quòd verò oratores veſtri dixêre, alium Regem accerſendum à vobis eſſe, id magis terroris incutiendi cauſa dictum Imperator exiſtimat, quàm quòd animo veſtro ea ſententia ſedeat. Neque enim veſtra fides incorrupta prius, hoc repromittit, neq; progenitorum Ladiſlai in vos collata beneficia hoc exigunt, nec innocens eius ætas quicquam demeruit. Cæterùm voluite animo prius vt ſapientes decet, quémnam Ladiſlao præferre poſſitis? cuius ſanguinem, ſi matris originem memoria tenetis, quatuor Romanorū Imperatores produxêre. Si paternam proſapiam exquiritis, quinquies imperatoria dignitas in Auſtrali domo reſedit. Obſcuritatem quęrat neceſſe eſt, cui tanta claritas non ſatis facit. Addite potentiam, amicitias, clientelas. Auſtriam vobis vicinā poſſidet, Morauia, Sleſia illi parent, Hungari, & ſi res nouas moliri videantur, ab officio tamen non recedent. Imperator à quo regnum veſtrum dependet, ſanguini ſuo non deerit, nec ius familiæ ſuę negliget. Boioarię Saxonięq; duces, Marchiones quoq; Brandenburgenſes, & omnes fermè Germanię principes, Ladiſlaū propinqua neceſſitudine attingunt. Non poteſt hic pupillus offendi, niſi & tota Germania lædatur. Hæc ſuperfluè vobis commemorari non ambigo, verùm ita iuſſit Imperator. Ille in Italiam pupillum ſecum adducet: reductum, puberemq; factum, ſi perſtiteritis in fide, ad vos primùm mittet. Vos interea pro grauitate integritateq; veſtra, quòd in rem Bohemici regni, pupilliq; ſit, conſulere admonet. Veriſimilis oratio viſa, neq; ſine fauore

excepta eſt:acceptioremq; Procopius noſter collega reddidit,qui patrio ſermone latinæ linguæ ignaris verba noſtra interpretatus eſt. Iuſſi ſumus ex conuentu paululum abire, mox reuocatis reſponſum datum. Redditæ Imperatori gratiæ, qui eam legationem miſiſſet, atq; in dimittendo rege, Bohemos prætferret cæteris. Accipere ſe bene conſulta conſilia, miſſurus ex nobilitate ſua primarios iuuenes, qui Cæſarem Italiam petentem ſequantur, eiq; miniſtrent. Expectaturos quietè reditum, quem felicem fauſtumq; ſuperûm benignitate futurum exoptent.

De morte Barbaræ imperatricis vxoris Sigiſmundi.
Caput L I X.

APud Grecium Barbara imperatrix ea tempeſtate decedit, inexhauſtæ libidinis mulier, quæ inter concubinos illaudatum æuum publicè agitans, ſæpius viros petijt quàm peteretur, neq; Chriſtianæ neq; alteri cuipiam religioni aſtricta, quippe quæ ſuperos inferoſq; vllos eſſe negabat. Ferunt eam ancillas ſuas ſæpe orantes ieiunanreſue increpaſſe, quæ corpus ſuum fruſtra macerarent, fictumq; cœli numen placari verbis crederent. Viuendum ſuauiter dum vita ſuppetit, fruendumq; voluptatibus. Id tantùm homini datum, cuius anima eum corpore ſimul extinguitur: ſomniare, qui alteram vitā ſibi promittunt. Congrua moribus ſententia Nam qui relicto animi cultu, voluptati corporis ſe dedere, grauati vitiorum ſarcina, non quibus explicent, vitamq; corrigant, ſed quæ cœptum iter approbant, ea dogmata facilè imbuunt. Neq; inquinatis mentibus ſolamen vllum valentius, quàm ſi totum extingui morte hominem opinentur. Vna ſalus deſperanti cœlum, inferos non timere. Corpus Barbaræ quamuis infidelis fœminę, Bohemi Pragam tulêre, peractoq; funere, in ſepulchris regum condidêre. Nec defuêre ſacerdotes, qui prophanum cadauer eccleſiaſtico ritu ſepelirent. Non ſunt regibus ſcriptæ leges, nec in Bohemia quicquam non permiſſum. Fredericus poſtquam quieturos Bohemos intellexit, quorum motus in primis verebatur, reclamantibus Hungaris & Auſtralibus, aſſumpto ſecum Ladiſlao rege, Italiam ingreſſus, Auſtralem coronam à Nicolao quinto Pont. Max. Romę accepit. Exin viſitato apud Neapolim Rege Alphonſo, cuius rum opes florentiſſimæ fuerunt, cuiusq; neptem in matrimonium duxerat, Leonoram Regis Portugalliæ * filiam, moribus ac forma præſtantem, domum rediit. In eo itinere Ladiſlaus ſæpe fugam molitus eſt, conſilio pædagogi fretus, cum quo poſtea captus, vſque in hunc diem cuſtoditur in vinculis.

Barbaræ impietas.

Aliàs ſororem

Quomodo Auſtrales Ladiſlaum regem ab Imperatore petentes, non exauditi bellum mouent, Nouamq; ciuitatem obſident.
Caput L X.

AVſtrales interea, ſuaſore Vlrico Fizingero, ſumptis armis præſides prouinciæ à Friderico inſtitutos vi pellunt, gubernatores ex ſeipſis duodecim eligunt, ſummam rerum Eizingero committunt. Incentorem quoq; nouiratum, alterum Vlricum Ciliæ Comitem in ſocietatem accipiunt, auxilia ex vicinis gentibus accerſunt, reuerſum Imperatorem miſſis legatis, aut Regem Ladiſlaum tradere, aut bellum expectare iubent. Poſtulatis non tam reiectis quàm ſuſpenſis, impatientes magis morę quàm belli, infeſtis ſignis Nouam ciuitatem petunt. Cōmittitur primo aduentu atrox pro portis prælium: nullus ſagittis modus, cadunt ſine numero tela. Bombardæ ſtragem hoſtium horrendam edunt. Miſerabile viſu, diſiecta paſſim membra equorū atq; ho-

minum cernere,ctuorem latè fluentem aſpicere. Quà denſiſſima fuit,vnus
perfregit aciem lapis emiſſus, idem alius atq; alius fecit. proſtratis quicunq;
occurrêre,inermibus atq; armatis:nec tamen intermiſſa pugna. Conglobati
hoſtes,magis ac magis inſtitere. Vbi re gladio geri cœpit,ac vir viru[illegible] manu
prehendit,equus equum impulit,pugnatum eſt aliquandiu æquo marte. Po-
ſtremò Cæſarianorum acies non tam virtute quàm multitudine ſuperata,
Paumkircher. terga dedit,atq; in vrbem trepidè ſe recepit, vnius militis Andreæ Poumkir-
cher,poſtea à Cæſare ad Baronatum ſuffecti audacia ciuitatem tutata eſt. Qui
ne victores cum victis vno agmine irrumperent, tamdiu pro porta ſolus im-
petum tenuit,donec conuerſi fugientes, globo facto ex loco difficili hoſte re-
pulſo ianuam clauſere. Firmata eſt deinde obſidio, & oppugnata machinis
mœnia. Ex Bohemis ſolus Henricus Roſenſis cum ducentis equitibus,pedi-
tibus fermè octingentis in caſtris fuit. Hungari nondum venêre. Neq; enim
per inducias bellum inferre Cæſari licebat. Auſtrales circiter duodecim mil-
lia milites expeditos in armis habuêre.Georgius Poggiebracius Cæſari cuius
Aliàs xi. erat amicus,opem laturus, * ſedecim millia militum congregauerat: ſed au-
dita concordia, in agrum regulorum Roſenſium exercitum duxit,villasq; la-
tè populatus eſt.Imperator enim interuentu Caroli marchionis Badenſis,Si-
giſmundique Saltzburgenſis archiepiſcopi,Ladiſlaum è manu ſua dedit,Au-
ſtralibus multa promittentibus, quæ poſtea barbara fide negauerunt. Inter
Aliàs Kal. cætera conuenium erat ad tertium * idus Nouembris conuentum Viennæ
habere,in quo vocati vtriuſq; partis conſanguinei, Bohemi quoq; atq; Hun-
Ladislai inauguratio. gari, de tutela Regis nondum puberis iudicarent: Ladiſlaum interea in po-
teſtate Comitis Ciliæ extra Viennam degere, nihil prius adminiſtrare quàm
conſilij decretum fieret. Verùm puer poſtridie in vrbem ductus,ſummis no-
uiſque honoribus exceptus, eueſtigiò magiſtratus in ciuitate creauit: præfe-
ctutas tota prouincia inſtituit: ſacerdotia donauit:regio more curiam erexit.
Hungari ad eum venêre, inter quos Ioannes Huniades fuit, qui tum Comi-
tatum Hiſtricenſem regia beneficentia conſequutus, haud aliter quàm prin-
cipes conſueuêre, nouæ dignitatis inſignia ſuſcepit. Acceſſiunt & Regem
ſuum Bohemi cum Georgio Poggiebracio,quibus non minora Ladiſlaus pol
licitus, quàm pater atq; auus promiſerant. Poſtquam dies affuit cum Impe-
ratore conſtituta, Ludouicus Baioariæ, & Gulielmus Saxoniæ duces,Alber-
tus quoq; Marchio Brandenburgenſis, Carolus Badenſis, & multi ex Germa-
nia prælati ac principes aduenêre. Frequens conuentus habitus. In quo præ-
ſidente Ladiſlao, oratores Imperatoris, inter quos & ipſi fuimus, ita auditi
ſunt,vt victi apud victorem. Fruſtra æquitas,fruſtra honeſtas in medium de-
ducta. Cuncta ex arbitrio Comitis gerebantur. Ipſe pro Rege verbum facere
ac reſpondere,qui neq; leges neq; pacta victorem obligare poſſe aiebat. Fre-
dericum & iure ſimul & bello excidiſſe, armatis ac fortibus iura cauere. Po-
ſtremò infectis rebus conuentus diſſolutus. Nicolaus cardinalis ſancti Pe-
tri,doctrina & vitæ integritate conſpicuus, ad componendam pacem apo-
ſtolico imperio miſſus, ab Auſtralibus reiectus eſt. Ladiſlaus quamuis Rex
Triumuiratus. appellaretur, alieno tamen arbitrio ductus, in regnis ſuis triumuiratum de-
duxit. Ioannes Huniades Hungariam rexit, Poggiebracius Bohemiam,Vlri-
cus Auſtriam.Penes hunc maior authoritas, qui Regem in poteſtate habens,
illis quoq; imperare poſſe videbatur. Promiſerat Vlricus & Hungaris & Bo-
hemis Regem ad eos propediem venturum. Hungaris primùm ſatisfacere
ſtatuit,diem illis apud Pozonium conſtituit,eoq; Regem ducit. Conueniunt
frequentes Hungari, res ibi pro voluntate Huniadis ordinantur. Potentiori
omnia parent. Vlterius regnũ ingredi neq; Regi neq; Comiti viſum. Fit rediins
in Viennam Bohemis dies ſtatuitur,qua Regem coronandũ Pragę ſuſcipiant.

Erat inter Bohemos Ioannes Smiricheus, homo nobilis, & facundiæ gratia inter primos conſtitutus. Is poſtquam regem Bohemiam ingreſſurum cognouit, literas huiuſcemodi ad eum dedit, Ioannes Smiricheus Ladiſlao regi ſalutem. Venturum te quamprimùm in regnum tuum probo, ſi modò imperaturus veneris, non pariturus. Inermem impotentemq́; intrare non laudo, niſi bicipitem mater peperit, vt ex duobus capitibus vnum Viennæ apud amicos dimittas, alterum Bohemorum dubiæ credas fidei. Vale. Epiſtola comiti reddita eſt, qui cognito tenore Georgio eam remiſit. Ille accerſito procerum concilio, inter quos Ioannes non in poſtremis erat, literarum ſenſum ſuppreſſo ſcribentis nomine recitat, quid mereatur ſcriptor percunctatur. Dignum morte primi iudicant: nec Ioannes ſuo locô ſententiam dicere iuſſus, aduerſari audet: proditorem & ipſe patriæ, afficiendumq́; ſummo ſupplicio cenſet, qui ea ſcripſit. Profertur mox epiſtola eius manu conſcripta & impreſſum annuli ſignum recognoſcitur. Damnatus ore ſuo, comprehenditur: duarum horarum tempus datur, in quo, ſi velit, & animæ ſuæ ſaluti, & domeſticis rebus conſulat. Nec diutius vitæ dimiſſus, gladio percutitur. Sic vir magis eloquens quàm cautus, dum alienam ſeruare vitam ſtudet, perdidit ſuam. *Smiricheni fortuna.*

De eiectione Comitis Ciliæ, & priuatione adminiſtrationis ſuæ. Caput LXI.

COmes interea, vt quàm ſplendidè regem in Bohemiam duceret, haud ignauè operam dabat: ad eam rem non parum auri neceſſarium erat. Publicum ærarium exhauſtum: qui eam ſummam crederent, neq; negociatores, neq; proceres inueniri. Mos eſt Auſtralibus, quoties repentina principi neceſſitas ingruit, ex ſubditis pro modo facultatum pecuniam exigere, quam vocant Steuram. Id tamen iniuſſu prouincialium haud permiſſum. Huc ergo recurritur. Conuocantur apud nouum Triticiburgum pro veteri conſuetudine quatuor ordines, ſacerdotes, barones, nobiles, ciuitates. Ibi Comes præſente Rege conuocationis cauſam edicit. Iter in Bohemiam Regi neceſſarium oſtendit, qua pecunia ſit opus exponit, principi ſuo vt ſubueniant hortatur, neq; inopem mendicantiq; ſimilem ad coronam ſuſcipiendam ire permittant. Conuentus deliberandi copiam petit. Ibi Eizingerus, qui iam pridem à Comite ſpretus, extra Regis gratiam eiectus, occaſionem qua ſe vindicaret expectabat; idoneum nactus tempus, vocatis ſeorſum primoribus, quos ſibi fidos, Comiti infenſos credit, ita locutus fertur: Quid agimus viri Auſtrales, ſempérne Cilienſis mancipia erimus? Imperatoris iugum excuſſimus, vt Comiti ſeruiremus? Moderatius certè illius regnum fuit, tolerabilior dominatio: Ille in Auſtria natus, noſtrorum principum ſanguis erat: & ſi verum fateri libet, noſtri domini dominus. Quia tamen ex re ſua magis quàm principis noſtri prouinciam rexerit, arma ſumpſimus, præfectos eius eiecimus, regem noſtrum vindicauimus. Hic alienigena noſtra demum ætate principatus honore donatus, nos omnes pro ſeruis habet. Cui noſtrum de Republica conſilium creditur? Iniuſſu noſtro rex in Hungariam ductus eſt, ſuperis gratia qui remiſerunt incolumem. Nunc neſcientibus nobis promiſſus Bohemis, Hungarica Bohemicaq́; negocia ſolus Comes pro libidine ſua ducit. Neque contentus duorum regnorum gubernatores vectigales ſibi feciſſe, Auſtriam ſolus exhaurit. Nam quota portio eſt, quam regius ſumptus accipit? Quicquid reliqui eſt, Comiti cedit. Maior ei quàm Regi familia ſeruit. Taceo concubinam inſtar reginæ cultam, cuius virum conciuem noſtrû ô Vienenſes interfecit. Plena prædonibus & meretricibus domus eius: inter hos regias opes effundit. Magiſtratus, præfecturas, ſacerdotia vendit: vbi non ſufficiunt

Steura. *Eizingeri oratio.* *Tyrannidis imago.*

publica furta,ad priuatas facultates manus admouet. Quicquid olim pecca uēre opulenti,hodie plectitur: nulla vetuſtas impunitatem criminis habet. Neq; tuta innocentia eſt.inconuicta puniuntur ſcelera.Et offendiſſe maieſtatem conuincitur,quiſquis diues habetur.Nemo ſuæ ſubſtantiæ certus dominus.Equi,ſerui,liberi,cōiuges veſtræ,pro libidine Comitis auferuntur.omnia ei licent,neq; pauciora vult quàm poteſt.Nunc ſumptus regij petuntur,quibus in Bohemiam pergat.Fateor non iniqua poſtulatio eſt,ſi fraus abſit.Cautiorem me Comitis artes ac verſutię reddunt.Sibi hęc pecunia,nō regi quæritur:nouum aliquod bellum,nouum argētum pariet. Noſtris alitur malis,ſua quies,pax eius,noſtrum bellum eſt.Inſecurum facit noſtra ſecuritas.Pudet me patientiæ noſtræ,qui ſi viri eſſemus,facilè opprobrium hoc è noſtris oculis eijceremus. Sed fuit hactenus prohibita conuentio: nunc ſimul congregatis Reipublicæ licet conſulere. Reſumite alacres ſpiritus,amicos quiſq; veſtros communitos reddite,ad imperium præſto cum armis adſint. Accingimini mecum,aut vobis libertatem,aut mihi mortem parabo. Illud in primis mihi ex vſu videtur,multitudo ne regi poſtulata deneget,paucos ex primoribus eligat,qui regem adeuntes,ſemotis arbitris prouinciæ neceſſitates exponant. Non dubium quin vobis mihiq; id muneris demandetur. Ego,ſi regis alloquendi facultas detur,excluſurum me Comitem nequaquam ambigo. Placet Eizingeri conſilium,dant inuicem dextras,iureiurando ſe aſtringunt,alterum alteri non defuturum,donec Comes eijciatur. In conuentu prouincialium,quæ volunt ex ſententia ordinant. Nec morati,regem adeuntes,daturos argentum prouinciales offerunt: eſſe tamen quæ ſoli ſibi mandata perferant,Rempublicam Auſtriæ concernentia. Iuſſis exire cæteris,ſoli apud regem manent. Ibi Eizingerus regem Auſtrali ſanguine natum dicit, nullos ſibi fideliores Auſtralibus eſſe. Imperium eius illis naturale,cæteris violentum. Conſilium ab his recipi oportere qui amant. Moleſtè ferre Auſtrales,principis ſui negocia non bene adminiſtrari, expilari prouinciam,vexari ſubditos,vicinorum odia prouocari. Comitem ditare ſuos,regem ad inopiam redigere: Ladiſlaum regem vocari,Comitem regnare. bellum ab eo cum Imperatore nutriri. Gubernatorem autem Hungariæ annua quatuor & viginti millia nummûm regi pendere,comiti duodecim millia. Id ipſum reliquos prouinciarum præſides facere,omnes Comiti vectigales eſſe. Nihil dubium quin ea mens hominis ad regnum quoq; aſpiret:amouendum cum priuſquam meditata perficiat. In atrocibus delictis etiam cogitationes plectendas eſſe.Poſſe haud difficile Comitem eijci.verùm taciturnitate opus. Aperto conſilio poſtquam regi cuncta placent, intromiſſo Comite deliberatio conuentus exponitur: promiſſa pecunia dicitur. Viennam tamen dum exigitur eſſe petendam,ordinandam ciuitatem,ne quid in abſentia regis turbarum exoriatur. Ficta pro veris pleriq; referunt. Commendat deliberata Comes.Eizingerus Viennam præcurrit,ſenatum de mente regis edocet,cuius reditus ciuitati iucundiſſimus fuit. Nihil prima die actum. Poſtera ſummo mane Eizingerus regiam adit, collocatis in proximo diui Auguſtini templo mille armatis, qui præſto ad ſignum erumpant, alios tectis armis intrare palatium iubet. Conueniunt frequentes conſiliarij,regem in cubiculo ſalutant,proceres exiturum in aulam expectant. Ex familia Comitis nemo intromittitur.Vltimus omnium adeſt ipſe Comes,qui apud concubinam dormierat:nec tam citò veniſſet,niſi vocatus ab amicis, & nouas res in palatio parari accepiſſet. Pulſanti fores non patuere,donec furens calcibus inſultauit. Vbi ad regem ventum eſt,ſilentium aliquandiu ſeruatum. Deinde Eizingerum innuente rege,ita loquutū accepimus.Ab hac hora Comes regiam tibi cu riam interdictā ſcito, abi quò libet gentiū.Neq; poſthac gubernatoris nomen

Eizingeri accuſatio.

neque

neque conſiliarij, neque regij familiaris vſurpes. Hęc me tibi dicere Rex iuſſit. Ad ea Comes, nihil mutato vultu, forti & conſtanti animo, indignum ſe cui talia dicerentur reſpondit. Aemulorum ſuorum ea eſſe, non regis: ſolere principes qui de ſe benemeriti eſſent, his meliora referre: ſe patri Alberto, ſe matri Elizabeth, ſe ipſi Ladislao ſumma fide ſeruiuiſſe, pro eo prius fudiſſe ſanguinem quàm naſceretur. Bella eius cauſa difficilima confeciſſe: fuiſſe in carceribus, patrimonium profudiſſe, Imperatoris odium incidiſſe, vt regnum ei conſeruaret: ſcire ſe benignum regem habere, & accepti beneficij memorem. Quæ dicta eſſent verba, moribus ſuis non conuenire. Einzigerum ea excogitaſſe, qui iam pridem ſibi fuiſſet infenſus, quoniam pro ſua libidine expilare regis bona non potuiſſet. Orare ne plus inimicorum odia quàm ſua merita valerent: ne bonitatem regiam aduerſariorum malignitas vinceret. Fit ſilentium loquuto Comite: non ſatis certo ſenatu, an rex in ſententia perſiſteret, & mutatum eius animum ratione Comitis verebantur, inclinarunt quò ille ſe verteret, ex cuius nutu pendere victoriam norant. Eizingerus de ſtatu ſuo ſolicitus, nihil cunctandum ratus, priuſquam rex Comiti reſponderet, ita inquit; Ego mandante rege verba feci, nihil de meo loquutus ſum: ipſe adeſt, ipſe me iudicet. Dabo merito pœnas, ſi meam tibi Comes, non regis voluntatem expoſui. Effare tandem rex optime, nec nos vltra ſuſpenſos teneto. Tum rex placidè, vt conſueuit, Ex mea, inquit, intentione ac voluntate loquutus eſt Eizingerus: atque his dictis ſubticuit. Vidiſſes erectas Auſtralium mentes, & iam Comiti tanquam victo eiectoque inſultantes. Ille ad proceres exiens, quos in aula congregatos diximus, eiectionis ſuæ contumeliam expoſuit, conſilium atque auxilium expetens. Quibus in voluntate regis omnia ſita reſpondentibus, ad ſororem regiam ſe contulit: ab ea præter lacrymas & muliebrem eiulatum nihil extorquet. Et iam vndique per palatium ire armatos animaduertit. Cedendum itaque potenti inuidiæ cenſuit; neque parum putauit, ex inimica ciuitate ſaluum corpus educere. Clientes eius audita rei nouitate, ſibi quiſque fuga conſuluerant. Tacitus igitur & confuſo ſimilis cum quatuor tantùm comitibus ex aula diſcedens, in patriam ſuam conceſſit. Albertus Marchio Brandenburgenſis, ne populares ſaxa in eum iacerent, ad portam vſque tutum iter fugienti præbuit. Verùm queis prohibitæ manus fuêre, linguæ libertate vſi probroſa in abeuntem maledicta omnis generis congeſſere: inconſtantis fortunæ ſingulare documentum. Nam qui paulò antè tutor regis & ſecundum in Auſtria caput erat, in quem omnium oculi reſpiciebant, qui belli paciſq; munia ſolus agebat, vnico regis verbo poteſtate priuatus, inops conſilij, & animo confuſus abijt.

De coronatione regis Ladislai.
Caput L X I I.

REx paulò pòſt magnificentiſſimis apparatibus Bohemiam petijt, atque in Praga ſummos conſequutus honores, regni coronam accepit, Bohemi in eius ſumptus ſuorum quiſque cenſuum tertiam partem contulere. Ex ea pecunia coronationis ſolennia peracta ſunt, ſupportata curiæ onera, & nonnulla coronæ caſtra redempta, quæ vel Georgio Poggiebracio, vel amicis eius commiſere. Manſit ibi non paruo tempore Ladislaus, nec vnquam hæreticorum eccleſias quamuis ſæpe rogatus intrauit, neque ſacris eorum interfuit. Presbyter quidam ex factione Rochezanæ, in ſacello arcis rem diuinam facturus, ſacerdotali veſte ornatus ad altare conſcenderat. Rex eo in loco ſacra quibus intereſſet, celebrare iuſſerat. At vbi hæreticum id muneris occupaſſe, nec velle alteri locum facere didicit, miſſo magiſtrato militum, prophanum ſa-

cerdotem niſi abiret,rapi extra ſacellum, & de proxima rupe præcipitari iuſſit. Illi charior vita quàm contumacia fuit. Rochezanam in celebritate corporis Chriſti ſacram euchariſtiam per vrbem deferentem ex feneſtra conſpicatus, nullum reuerentiæ ſignum præbuit. Percunctantibus amicis, vt quid ſacramentum inhoneſtaſſet? Non me latet, inquit, diuiniſſimum Chriſti corpus dignius eſſe, quàm per me ſatis honorari poſſit, nec mea reuerentia gloriam eius auget, neq; dehoneſtatio decus imminuit. Verùm mihi cauendum fuit, ne dum Chriſtum honoro, ſacrilegum presbyterum Rochezanam popularibus approbaſſe videar, quorum plerunq; mores ex principe pendent. Nec illi me Deum contempſiſſe putabunt, cuius ſacratiſſimum corpus in catholici presbyteri manu ſummis meſemper honoribus proſecutum vidêre. Grauis hæreticæ factioni iam mora regis in Bohemia eſſe cœperat, cuius ſacramenta ab eo & à cęteris principibus dietim confluentibus contemnebantur. Etiam qui decepti errabant, aliorum contemplati mores, ſuas ineptias cognoſcentes, relicta Huſſitarum perfidia, ad eccleſiam reuertebantur. Ob quam rem cupientem in Auſtriam reuerti regem, nullus hæreticorum eſt aduerſatus. Prius tamen quàm rediret, Vratislauiam nobilem vrbem reuiſit, Sleſitarum caput. Ibi quum diuinis intereſſet in æde pontificali, frequentesq; principes conueniſſent, Poggiebracius quoque proximus Regi aſtaret, fama eſt, eaque peruulgata, Chilianum quendam paraſitum, ex his qui ſtultitiam ſimulantes alios ſtultos faciant, Poggiebracium his verbis compellaſſe. Quo vultu ſacra noſtra inſpicias, planè aduerto: animum non intueor. Fare obſecro, nónne ſatis nitida tibi noſtra videtur religio? Vidés ne quàm multi & magni principes, & ipſe rex noſter vnum ritum ſequantur? Cur non his potius quàm Rochezanæ conſentis? An plus ſapere paucos Bohemos quàm reliquam Chriſti eccleſiam cenſes? Quin relicta incondita plebe, nobilitati te iungis nobilem? Ad quem Poggiebracius: Si tua hæc ſunt verba, inquit, non es quem ſimulas, tibi tanquam prudenti reſpondeo. Sin aliena, ſatisfacere me illis oportet: audi ergo. Eccleſiaſticas ceremonias ſua quiſque pro fide gerit. Sacrificia ea facimus, quæ credimus Deo grata: neque noſtri arbitrij eſt credere quod velimus. Victa magnis rationibus mens humana, volens nolensque capitur: vtque natura inſtituta eſt, altera facilè trahitur, altera elabitur. Mihi perſuaſa eſt meorum ſacerdotum religio. Si tuam ſequar, homines forraſſe fallam, animæ meæ contrarius: Deum qui corda inſpicit, nequeo fallere. Neque me tui ſimilem eſſe decet. Aliud hiſtrioni, aliud verò nobili conuenit. Hæc vel tibi habeto ſi ſapis, vel his referto, qui te ſubmiſere. Comes Ciliæ dum hæc geruntur, fractus animo & omni ſpe reliqua deſtitutus, ab eo petere ſalutem coactus eſt, cuius ſaluti fuerat inſidiatus. Ad Fridericum igitur confugiens, malo ſe vſum conſilio dicit, qui dominum ſuum reliquerit atque impugnauerit, recepiſſe ſe patrati ſceleris pœnam, regia curia deiectum, & in alienis hoſpitijs auxilia mendicare coactum. Pœnitere quamuis ſerò prioris vitæ, dignus tamen cuius Cæſar miſereatur, qui non tam nocuiſſe quàm prodeſſe poſſit. Reſtituturum Auſtriam, ſi ſuo conſilio fides ſit: nam ſecum primores prouinciæ ſentire. Petit errati veniam, & in poſterum magna pollicetur, ſi priſtinam in gratiam recipiatur. Cæſar, cui verba dare difficillimum eſſet, multa ſe Comitis defectione paſſum damna commemorat, eaque reſarciri expoſtulat. Neque Auſtriam ſibi promitti ſufficere, quæ non eſſet in Comitis poteſtate: ſi ſua quæ poſſideret Comes traderet, poſſe reconciliationem ſequi: ſin minus, non placere pœnitentiam, quæ non ſentiret pœnam. Diu res agitata eſt. Poſtremò cùm Fridericus facta cuperet, Comes verba tantùm offerret, infecto negocio diſceſſum eſt. Erat per idem tempus inter Franciſcum Sfortiam Mediolani ducem, & Rempublicam Venetorum, graue atque atrox bellum.

Chilianus hiſtrio

Poggiebraci grauis oratio

Comitis Ciliæ purgatio

Alphonſus Siciliæ rex Venetos adiuuabat: atque ob eam cauſam Florentinos Franciſci amicos armis premebat, cumque Senenſes ſequebantur. Nec dubium erat, quin Franciſci conditio multò inferior videretur. Quod quum ipſe aduerteret, externa ex Gallis auxilia accerſiuit, conducto grandi ſtipendio, Alphonſi æmulo, Renato Lothoringiæ duce, qui paulò ante ex regno Siciliæ fuerat expulſus Huius aduentu magna fortunæ inclinatio facta eſt: & Venetorum exercitus loco pulſi, debiliores viſi ſunt. Senſit hæc Ciliæ Comes, atque hunc ſuæ miſeriæ finem ſperare cœpit. Miſſiſque ad Venetos legatis, venturum ſe cum ingentibus Bohemorum copijs auxilio pollicitus eſt, & finem bello impoſiturum, ſi ſtipendia darentur. Neque id erat difficile: nam Bohemi nouarum rerũ cupidi, & in armis educati, nullo imperio domi teneri queunt, ſi quis militantibus mercedem offerat. Adhibuerunt aures Veneti. Sed cùm longinqua militia multum auri expoſcerer, oblatam potius eum hoſte pacem accipere, quàm dubium emere bellum voluerunt. Fruſtratus ijs Comes, poſtquam foris nullum exilij ſui præſidium reperit, per amicos reconciliari Ladislao quærit. Neque amplius aduerſata fortuna eſt. Inuiſus Baronibus Eizingetus, quorum auaritiæ atque rapinæ obſiſtebat, conſeruare gratiam Regis nequibat: quum illi modò per ſeipſos, modò per filios, qui regi diu noctúque aſtabant, Eizingerum criminarentur, & indignè pulſum Comitem dicerent, Regi propinquum, & qui ſibi regnum reſtituiſſet. Libuit igitur ab exilio reuocare Comitem.

De reductione Vlrici Comitis Ciliæ & reſtitutione amminiſtrationis ſibi factæ.
Caput LXIII.

COmes Ciliæ ijs geſtis per amicos clàm Regi reconciliatur, reuerſurusque Viennam magno & ſplendido apparatu, mille ducens equites expeditos armis, adit: Aduenienti Rex obuiam extra vrbem factus eſt. Proceres, nobiles, populares omnes ſecuti, ſalutare, amplecti, laudare Comitem: certare inuicem, contumelioſius eiecerint, an magnificentius revocauerint. Mira rerum mutatio. Qui paulò antè mœſtus in exilium ietat, in triumphantis modum reuertitur. Eizingerus, qui culmen potentiæ conſecutus eum deiecerat, quod in alium ſtatuit, in ſeipſum pati cogitur. Intrante namq; vrbem Comite, ipſe cum amicis egreditur: ſpontaneum exilium eligens. Lubricus apud reges primus eſt locus, nec ſolida poteſtas vnius, voluntate ſubnixa. Ferunt Comitem, Eizingeri cognito receſſu, laudaſſe hominem, qui fortunæ ludibrio ſe ſubtraxerit: paratam ei turpiſſimam fuiſſe mortem, ſi iudicium expectaſſet. Vſurum optimo conſilio, ſi curiales procellas perpetuò declinauerit. Nec etiam ſibi ipſi curiæ mores placere: fluxa incertaq; omnia eſſe, omnibus horis inſtare pericula, acceptam ſuperiori anno ignominiam menti ſuæ ſemper hærere, ſemper ante oculos eſſe turpem eiectionem, contumelioſum exilium, probroſa verba: mirari quòd non peiora pertulerit. Deo gratias agere, qui priſtinum ſibi ſtatum reddiderit: ſatisfactum honori ſuo eſſe, nec plura cupere. Manſurum tamdiu apud regem, donec eiectionis infamiam glorioſi reditus rumor extinguat: potentiam deinde & regis amicitiam & populares aures malle ſe dimittere quàm perdere. Nõ tam fortiter ea fecit, quàm dixit ſapienter. Potentiam qui conſecutus fuerit, nemo tam facilè deponit, quàm damnat. Retinent amici, implicat gloriæ cupido, obſtat inimicorum metus: ſemper eſt quod craſtinare compellat. Facilius Gordij famoſum in Aſia nodum quis ſoluerit, quàm potentiæ regniq; blandicijs ſeſe explicarit.

Comitis reſtitutio.

Eizingeri exilium.

De dolo Comitis Ciliæ, Ioannem Hunniadem ab adminiſtratione regni Hungariæ cupientis amouere.
Caput LXIIII.

HVngari poſtquam regem in Auſtriam rediſſe accipiunt, legatos ad eum e veſtigio mittunt, vtque in Hungariam veniat, ſuum regnum viſitatum petunt. Ioannes Huniades per idem tempus Hungariam ferè vniuerſam in poteſtate habuit: regiæ arces in manu eius fuêre: equeſtres pedeſtresque copiæ vni ei paruêre. Id nonnullis regni baronibus inuidioſum ac moleſtum erat, atque in primis Comiti Ciliæ, qui locum eius optabat, nec poſt electionem ab eo promiſſum acceperat aurum. Criminari ergo Ioannem, regi odioſum efficere, illum regem eſſe, non Ladislaum, vectigalia ad eum cuncta deferri, munitiſſima regni oppida, arces, equos, arma in poteſtate eius eſſe. Nihil dubium quin regni coronam quærat, ſi nequeat per Chriſtianos, conaturum per Turcas, quibus bis magnos Hungarorum exercitus prodiderit. Palàm Turcis infeſtum videri, clanculum eſſe amicum. Bis fidem ab eo violatam, reginam Elizabeth, introducto rege Poloniæ, contra ius faſque repulſam: Polonum quem accerſierat, in bello deſertum. Si pergat in Hungariam Ladislaus, eius manu aut vi, aut veneno petiturum. Id ſolùm quæri, dum regis in Hungariam tranſitus petitur: qui prouincias ex arbitrio ſuo regunt, eos ſine fraude doloſue ſuperioris præſentiam non expetere, inſidias proculdubiò in caput regis paratas eſſe. Præueniendum facinus, & in authorem vertendũ ſcelus: promittendum in Hungariam iter, prius tamen Ioannem ſub ſpecie pacandi regni ad curiam euocandum, venientem capiendum atque necandum: ſic Ladislaum paterno regno perfrui poſſe. Tutiſſimum illud conſilium ac ſalubre viſum: compoſitis inſidijs, Ioannes ad Regem vocatur. Ille ab amicis de fraude certior factus (difficulter enim res magnæ ſilentur) pariturum ſe regi in Hungaria reſpondit, iturumque quocunque iuſſerit: extra regni fines non eſſe obnoxium. Mittuntur igitur ad eum primores curiæ cum Comite Ciliæ, qui ſecum in finibus Hungariæ conueniant ad oppidum *Coziæ, conenturq; Viennam abducere: ſi nequeant, intra oppidum arte tractum interficiant. Ioannes ad iactum teli cum duobus milibus equitum conſtitit, colloquium in campis offerens. Comes Ciliæ ſe regis vicem gerere ait: gubernatori eos adire qui regis mandata perferant, haud indecorum eſſe, neque ſe ita ignobilem, vt cedere Ioanni debeat, colloquium intra oppidum & quietius & honeſtius haberi poſſe. Ioannes legationem ad ſe miſſam dicere, legatos ei cedere ad quem mittantur, de nobilitate non eſſe in præſentia certandum. Cæterùm in Hungaria Comites Ciliæ regni gubernatorem ſequi ſolitos: poſtremò munita ſe oppida minimè ingreſſurum, niſi præſidium intus habeat, æquè vt Comes. Ita rebus infectis diſceſſum. Noua deinde fraus excogitata. Vicerunt Iohannem communes amici: aduentus eius in Viennam promiſſus, ſi modò Rex principesque nominati ſuis literis ſecuritatem facerent. Oblata ſunt omnia quæ optauit. Ille ad octo milia paſſuum Viennæ appropinquauit. Ad quem Lambergius nobilis eques iuſſu comitis egreſſus, properare eum feſtinè iuſſit: iam enim Rex magno comitatu obuiam exiſſet, & cum eo Comes, qui literas publicæ fidei afferret. Motus eo nuncio Iohannes, triginta fermè ſtadia verſus vrbem profectus eſt, inſpiciensque latè campos, quum neminem exire obuiam cerneret, in propinqua villa conſedit. Tantiſper moratum, Comes eum quadraginta tantùm equitibus adijt, & ne Regem occurrentem moraretur, equum repente aſcendere, feſtinareque iuſſit. Cui Ioannes: Latè, inquit, campi patent, neque ego vel regem, vel alium quempiam video venientem. Tum Comes æſtum cauſatus, Regem intra vineas & arbores expectare in vmbra dixit

*alias Gorze

dixit. Interrogatus de literis, apud regem eas eſſe reſpondit. Intellexit fraudem ineſſe Ioannes, ſeque verbis incaſſum duci. Conuerſus ad Lambergium, Rectè, inquit, mentitus es mihi. Cui Lambergius, Quæ iuſſit Comes, ea dixi: ſi quis error ineſt, eum argue. Ipſe ſuam cauſam agat, qui mandauit: mihi parêre neceſſarium fuit. Rurſus Iohannes Comitem intuens: Siccine ludificare homines pergis? Fraude me appetis: ego te vi poſſem perdere. Incideras in foueam quam fodiſti, ſi vellem. Quis prohibere poteſt, quin ego de te vltionem accipiam, dignaque tuis factis præmia reddam? Reuerentia regis te ſaluum facit, illi tuã vitam dono, non tibi: caue poſthac meos ante oculos veneris. Atq; ita rurſum conueniendi ſpes adempta. Multa poſthæc inter Hungaros & regem agitata ſunt: & cum ipſo Ioanne pactiones habitæ, arces nonnullæ regi redditæ, rex ipſe Budam profectus.

Magnanimiter.

De cruceſignatis & pugna eorundem contra Turcas, victoriaq́; apud Albam in Hungaria.
Caput LXV.

INterea mortuo Romæ Nicolao quinto Pont. Max. qui Eugenio quarto ſucceſſerat, Calixtus tertius Petri cathedram eſt adeptus. Qui cognita Mahumetis Turcarum Imperatoris voluntate, Hungariam ſibi armis ſubiicere cupientis (iam enim Conſtantinopolim Græciæ culmen expugnauerat) Ioannem cardinalem ſancti Angeli, virum induſtrium ac magnanimum, cum legatione in Germaniam miſit, Septentrionis vires in Turcas concitaturum. Coactus eſt exercitus, non tam armatus, quàm fidelis. Vulgus incompoſitum, populares, inopes arma ſumpſere, quos æternæ vitæ præmia commouerunt: opulenti homines, præſenti rerum ſtatu contenti, domi manſêre. Odioſus plerunque potentibus ſermo diuinus: quibus deſunt facultates, leuis in cœlum volatus. Mahumetes autem Conſtantinopolitana victoria ſuperbus, congregatis ingentib. copiis in Thracia, per Triballos in Hungariam properans, centum quinquaginta milia pugnatorùm ducere ferebatur. Et inflatus opinione ſui, tantoque tumens exercitu, nil dubitare, quin deuicta Hungaria, Illyricos penetrare ſinus, atque intima rura, Regna Liburnorum & fontem ſuperare Timaui, rerumq́ue caput Italiam atque Romam vno impetu ſubigere poſſet. Verùm parua vrbs, & alioqnin ignobilis, tantos eius conatus retinuit, Taurinum appellauere maiores, noſtra ætaś egiam vocat Albam, ad cõfluentes Danubij Sauiq́ue ſitam. Hanc primam oppugnare ſtatuit, propter opportunitatem tranſeundi fluminis. Ioannes Capiſtranus ordinis Minorum profeſſor, vitæ ſanctimonia clarus, ea tempeſtate Hungaros in arma publicis ſermonibus excitabat. Qui vbi appropinquare Turcas accepit, nihil moratus, in Albam ſe contulit, haud paruam cruceſignatorum manum adducens. Ioannes quoque Huniades contractis raptim copiis, eò profectus eſt. Cardinalis Budæ remanſit, auxilia vndique ciens. Rex vbi adueniſſe Turcas cognouit, nec vires Hungaris eſſe, quæ tantam vim ferre poſſent, mobiles gentis animos veritus, neque ſatis tutam Budę moram arbitratus, ſub ſpecie venationis vrbem egreſſus, in Auſtriam properè ſe recepit. Turca interim apud Albam caſtrametatus, ſummis viribus eam vrbis partem oppugnare adoritur, qua planus patuit aditus, diſpoſitisque tormentis æneis raræ atque inſolitæ magnitudinis priores muros aperuit. Vacuum haud paruum ſpacium intus erat vſque ad murum alterum. Hic cruceſignati ſtationes habuerunt. Parum tecta armis acies, gladiis, haſtiſq; tantum hiſpida, verùm ferocitate animi, & cœleſti auxilio tuta. Ingreſſi per muri ruinas Turcæ, atrox cum his prælium commiſêre. Capiſtranus ex turri clamitãs, Chriſtianos hortari, vexillum crucis oſtendere,

Taurini obſidio.

Capiſtrani auxilium.

Prælium atrox.

opem de cœlo promittere, maledicere hoſtibus, Dei præſentiam implorare. Hunniades modò huc, modò illuc cum globo militum currere, inſtaurare ordines, pro feſſis validos, pro ſaucijs integros ſufficere, imperatoris ac militis officium exequi. Pugnatum eſt ſumma vtrinque vi, modò noſtri, modo Turci pedem referre. Hinc vincentium clamor, inde morientium exaudiri gemitus. Audaciores, primique bellatores confoſſi gladijs cadere, ſuper cadauera paſſim ſtrata belligerari: pulſi extra mœnia hoſtes inſtante ſuo Imperatore, vrgente atque acriter caſtigante: Turcæ iterum irrumpere, iterum pugnare, Chriſtianos in vltimum diſcrimen adducere. Poſtremò Chriſtiana virtute repulſi, denuò periculi magis quàm pudoris anxij, oppidum fœda fuga relinquere. Rurſus ſequentibus crucesignatis, extra muros pugnam inſtaurare. Mox eo propoſito fugere, vt quàm remotiſſimè ab oppido Chriſtianos protraherent. Interim aciem à latere immittere, quæ reditum in vrbem egreſſis intercipiat: furentes noſtri ac victoria exultantes, in quod præcipitarentur diſcrimen non aduertere, paulùlum proceſſuris & à fronte & à tergo periculum imminere. Vidit ex muris Capiſtranus tranſuerſam hoſtium aciem, inſidiasque cognoſcens, reuocare ſuos cœpit. Quum parùm exaudiretur, tympanis ac tubis confundentibus vocem, præceps in pugnam dilabitur: atque inter duas acies, inter tela volantia percurrens, clamoribus ac ſignis crucesignatos redire coegit: apud quos nulla erat Hunniadis vel fides vel authoritas: quorum magna pars Theutonica fuit, Hungarico infenſiſſima generi. Fraudati magna ſpe Turcæ in caſtra redierunt, cùm quatuor & viginti horis interdiu noctuque nunc muros quatientes, nunc manu pugnantes prælium protraxiſſent. Multi ex vtraque parte cecidêre, plurimi ex Turcis, & hi quidem præſtantiores. De cæſis hoſtibus varia ſententia eſt. Quidam ſupra quadraginta milia perijſſe tradiderunt: nonnulli viginti milia, alij ad ſummum quatuor milia cæſa eſſe affirmant: quod nobis infra verum fuiſſe videtur. Neque enim in tanto exercitu videri clades ea occidio potuiſſet. Maior profectò iactura tantum imperatorē fugere compulit, qui ſequenti nocte incenſis caſtris ac machinis, cum toto exercitu trepidus abijt. Nec tam audax ſuperbuſq; venerat, quàm timidus dimiſſuſq; fugam arripuit. Traditum eſt ſub papilla confoſſum ſalutem deſperaſſe, vulnus eius obſidioni finem dediſſe, inter fugiendum plures quàm in acie perijſſe. Victoribus ea tantùm præda relicta eſt, quæ non potuit ignis abſumere, tormenta ſcilicet ænea, & arietes ferro graues, machinarumq; ingens vis. Hunniades & Capiſtranus huic bello interfuêre, vterque rem geſtam ſcripſit, neque alter alterius mentionem fecit, alteruter ſolidam ſibi rei geſtæ laudem vſurpauit. Ingens dulcedo gloriæ, facilius contemnenda dicitur, quàm contemnitur. Spreuerat Capiſtranus ſeculi pompas, fugerat delitias, calcauerat auaritiam, libidinem ſubegerat, contemnere gloriam non potuit. Qui ſummō Pontifici bellum atque exitum belli deſcribens, nulla Hunniadis, nulla Cardinalis facta mentione, totum ſuum eſſe dixit, quod geſtum erat, quamuis Deum in primis victoriæ confeſſus fuerit authorem. Nemo eſt tam ſanctus, qui dulcedine gloriæ non capiatur. Facilius regna viri excellentes quàm gloriam *contemnunt. Verùm paulò pòſt & Huniades & Capiſtranus alter morbo alter ſenio obiere. Felices animæ, quibus tam claro peracto prælio, tanto populorum fauore quæſito, ægra relinquere corpora datum eſt.

Capiſtrani moderatio.

*aliàs partiuntur.

De interfectione Comitis Ciliæ per Ladiſlaum Hunniadis filium patrata. Caput LXVI.

LAdiſlaus audita Hunniadis morte, ſuadente Ciliæ Comite, in Hungariam redijt, duobus, vt ſibi videbatur, æmulis liberatus, altero qui fraude, altero qui

qui vi ſuum regnum appeteret. Comiti non minus Hunniadis obitus, quàm Turcarum conflictus cordi fuit, qui ſublato aduerſario Hungariam iam ſibi parêre non dubitabat. Cæca humanæ mentis iudicia, ſæpe læta pro triſtibus, pro lætis triſtitia ducunt:futuri nulla homini certitudo.Nemo nouit quid ſerus veſper vehat, nemo tam ſuperis amicus eſt, vt craſtinam ſibi lucem promittere poſſit. Multi dum ſe cecidiſſe deiectos,in ſublime rapti ſunt:multos exilia claros fecere,& optatá conſequutis ſæpenumero exitio turpitudiniq; fuerunt. Comiti multò ſalubrius fuerat Hunniadem vixiſſe, qui Hungariam ſuæ neci deſtinatam clauſiſſet. Nunc metu vacuus, regem in Albam ducit,hoſtium ſpolia recogniturum,& campos viſurum vbi prælia geſta,vbi barbara caſtra fuêre. Eam vrbem Ladislaus Hunniadis filius valido præſidio retinebat. Qui venienti regi purpuratus togatusq; portas aperuit,armatorum circiter quatuor milia ab ingreſſu prohibuit. Hic dum mora trahitur, rem diuinam ſpectante rege,conſilium de more in abdito conclaui proceres ineunt. Vocatus eò Comes, an iret aliquandiu hæſitauit. Exin diploide vix penetranda ferro indutus,proficiſcitur. Venientem Ladislaus proditorem compellat, qui patri ſæpe necem parauerit,infenſumque ſibi regem reddiderit, nunc diem veniſſe,quo ſcelerum pœnas luat.Sunt qui Comitem prius arguiſſe Ladislaum dicant, tanquam regi rebellem, qui eius armatos intrare oppidum vetuiſſet. Illud conſtat,Comitem arrepto ex manu armigeri gladio, Ladislai caput petentem, nonnullos interiectæ manus digitos amputaſſe:exorto clamore,Hungaros irrupiſſe,defendentemque ſe magno animo Comitem,multis confoſſum vulneribus obtruncaſſe: nec moratos, ea nouitate regem perculſum adeuntes,occiſum regni hoſtem dixere, digna meritis præmia reddita. Regi nihil timendum eſſe,cuncta eius imperio parêre: nunc regnum eius incipere,prius apud Comitem fuiſſe.Rex quanquam vehementer commotus erat tam atroci facinore, ſuprà tamen quàm eius ferebat ætas,dolorem atque iram compreſſit: nec dubitauit vi cæſum Comitem profiteri. Amicis verò circumſtantibus,ferendumque quodcunque id eſſet dicentibus: atqui ſic neceſſitas, inquit, exigit. Ferendum eſt,quicquid vitari non poteſt. Ademptam Comiti vitam reddere non poſſumus. Ille ſuo fato functus eſt, nos nunc noſtra manent,quæ Deus optimus maximus meliora faxit. Iuſſitq; defuncti cadauer plauſtro impoſitum Ciliam deferri,atq; in ſepulchris maiorum condi.

Humanæ fragilitas

De laude Iohannis Hunniadis per regem Ladislaum pronunciata. Caput LXVII.

IPſe autem Rex,Alba relicta,comitante Ladislao,Budam repetere ſtatuit:inter equitandum ad oppidum Hunniadum peruenit. Ibi coniunx Hunniadis obuiam facta eſt,ob mortem mariti lugubri veſte induta, puellæque quæ circa eam erant, deiectis in terram vultibus,pullis amictibus mœrorem præ ſe ferebant. Rex matronam complexus, indigna ſunt, inquit,hæc veſtimenta, quæ ob mortem viri tui deferas. Ioannes Hunniades de morte tranſiuit ad vitam.Ille Hungariam Chriſto, mihi regnum ſeruauit: Chriſtiani nominis hoſtes fudit,fugauit, perterruit,pacem Hungaris peperit, ſalutem cunctis fidelibus aperuit.Fortia eius facta etiam hoſtes admirati ſunt,& vitam & mortem poſteritas conſecrabit. In prælio ſtrenuus, domi mitis: in bello vicit hoſtes,in ægritudine ſeipſum ſuperauit.Conſilio ac manu ſuas acies ſuſtentauit,perfregit hoſtiles.Vbi adeſſe extremum vitæ tempus agnouit,& vrgere vim morbi, non eſt paſſus dominicum corpus ad ſe deferri: neque enim dignum exiſtimauit ſeruum à domino viſitari,ſurrexit è lectulo; quãuis labentibus mẽbris: & quũ deficiente virtute, ſuis pedibus ire non poſſet, in ædem ſe vehi fecerat

Luctus ſolátium

iuſſit. Ibique de more Chriſtiano, ſi qua extabant humanarum veſtigia ſordium, confeſſione deterſit, & ſacroſanctam accipiens euchariſtiam, inter ſacerdotum manus terrena faſtidientem animam exhalauit. Et quò illum migraſſe credimus, niſi ad eum pro quo tot bella depugnanit? Ad Imperatorem ſuum perrexit fortis miles, cum Chriſto regnat, qui pro Chriſto tot periculis ſe obiecit. Iampridem debitum ſibi cœlum tenet, non eſt cur diuinitate fruentem lugere oporteat. Congaudere gaudenti æquius cenſeo. Faceſſant intempeſtiuæ lacrymæ, ſuperuacaneique luctus: abſit omnis mœror, atque in primis lugubres habitus, pullasque veſtes exuite. Atque his dictis, purpureas tunicas auro diſtinctas afferri iuſſit, easque viduæ ac filijs dono dedit. Puellas quoque pro ſua dignitate donatas, mutare habitum imperauit, totúmque diem lætitiæ dari. Conuiuia deinde ſplendidè apparata, inter epulas & vina ſaltatum cantatumq;, quaſi celebres nuptiæ per luxum & iocum actæ.

De captiuitate filiorum Iohannis Hunniadis, & decollatione Ladislai filij eiuſdem ſenioris.

Caput LXVIII.

HIs blandimentis allecti Hunniadis filij, nihil iamdudum ex cæde Comitis in caput ſuum verti poſſe confidebant. Itaque poſito metu, regem vſque ad Budam ſequuti ſunt, aulamque in primis æſtimati cultiq; frequentabant. Verùm amici Comitis regias aures diętim pulſare, illuſtrem principem auunculum regium ſiue cauſa necatum conqueri, maieſtatem grauiſſimè læſam dicere. Inultum atrox ſcelus relinquendum non eſſe, corrigendum audacem iuuenem, ac temerariam audaciam niſi maturè coerceatur, in furorem verti. Nullum inueniri clementem virum, qui iuuentutem crudelitate inſigniuerit. Arma in manus nefarij adoleſcentis periculoſa eſſe, auſurum proculdubio etiam in regem, qui regi proximum obtruncauerit. Iam illi regnandi ſpem factam: patrem eius idem concupiuiſſe, animum ſeni, non voluntatem defuiſſe: grauiorem ætatem diſcrimina quæq; metiri: iuuenem quodcunque libuit factu facillimum credere, per æqua & iniqua ad regnum tendere. Occurrendum priuſquam malum amplius ſerpat. In Ladislao & facta & meditata inueniri facinora vltimo ſupplicio digna. Rex ſiue ijs motus, ſiue ſuapte natura incenſus, deſignata hora, qua filij Hunniadis ambo in regiam conceſſiſſent, armata iuuenū manu portas claudi iubet, adoleſcentesq; captos in carcerem rapi: cum quibus & Ioannes epiſcopus Varadinenſis, raræ virtutis ac facundiæ, & plerique alij comprehenſi ſunt, tanquam cædis Comitis & inſidiarum quæ Regi pararentur conſcij. Ladislaus quatuor & viginti natus annos, egregio corpore adoleſcens, flauis de more crinibus ſuper humeros paſſis, reuinctis poſt tergum manibus, tatari atque aurea veſte indutus, & eadem fortaſſe, quam ſibi paulo antè Rex donauerat, in publicum producitur. Erecta ceruice oculis huc & illuc ſpectantibus, impauidus atque intrepidus ad ſupplicium pergit. Vbi ad locum ventum eſt, quo ceruix amputanda erat, iuſſus genua flectere, pauca prius pro ſui excuſatione locutus, carnifici paruit. Præco, cui damnatorum crimina publicare mos eſt, impetrato ſilentio, nihil aliud dixit, niſi eo modo corrigi, qui domino ſuo infideles eſſent. Carnifex religata Ladislai coma, ne collum impediret, iuſſus percutere reum, nutans labanſque, vix tandem quatuor ictibus candidam ceruicem abſcidit: atque ita nobilis adoleſcens occiſo Comiti parentauit. Frater eius in vinculis retentus eſt. Epiſcopus Varadinenſis, multum inſtante Cardinale ſancti Angeli, qui tum legatum Apoſtolicum agebat, Dionyſio epiſcopo Strigonenſi, eidem

eidem quoque cardinali & pari legatione fungenti, ſecundum canones iudicandus traditur. De cæteris captiuis ſuſpenſum iudicium, qui tamen paulò poſt effractis carceribus euaſere. Rex Budæ non diu moratus in Auſtriam ſe recepit, Mathiam Huniadis filium coæuum captiuum ducens. Quum per Strigonium iter faceret, vocatum ad ſe Ioannem Varadinenſem præſulem, bono animo eſſe iuſſit, his verbis vſus: Quum eſſem Budæ, feci quod voluere barones, neque enim mei iuris eram. Quod te cepi, illorum fuit: quod te ſupplicio culpaque libero, meum eſt. Spectata mihi tua virtus, nihil de te ſiniſtrum credere ſinit. Abi, & quem geſſiſti hactenus epiſcopatum, gere.

De coniuge Regi tradenda.
Caput LXIX.

IN Auſtria de coniuge regi tradenda diu agitatum, multę virgines offerebantur, tantum coniugium expetentes. Verùm nobiliſſimo regi quæ coire merito poſſet, nulla dignior viſa eſt * Magdalena, Caroli regis Franciæ filia, tum propter ætatem conuenientem, egregiam formam, pudicos mores, tum propter ſanguinis excellentiam, raramque nobilitatem, & maiorum eius latè vulgatam gloriam. Placet legatos mittere, qui ſponſam petant. de loco nuptiis eligendo contentio exoritur: Hungari Budam, Auſtrales Viennam, Bohemi Pragam tantæ celebritati deputandam aiunt. Diu res trahitur nutante rege. Ob eam cauſam Georgius Poggiebracius cum octingentis expeditis equitibus in Auſtriam vſque ad Danubium proficiſcitur, magna ſe habere dictitās, quæ regi pandat. Tranare iuſſus, atq; vrbem ingredi, Viennam ſibi ſuſpectam ait. Rogatus per nuncios quæ velit pandere, negat ſe alteri quàm regi arcana dicturum: non eſſe abs re trans fluuium regem pergere. Eundúmne fuerit, aliquantiſper hæſitatum. Senatui non placebat tantum licentiæ dare ſubditis, inſolentes eo modo fieri, & maieſtatem vileſcere. Ladiſlaum gubernatoris mouebat autoritas, & aliquod ſubeſſe arduum exiſtimabat. Neq; latebat eum honeſtatem vtilitati cedere, ac tempori ſeruiendum eſſe. Perrexit igitur inermis ad armatum, tria milia equitum ſequuta, togatus magis quàm loricatus exercitus. Tentoria in vlteriore Danubij ripa protenſa, dimiſſo ſpacio inter bina caſtra, & tabernaculum in medio collocatum, in quo rex cum gubernatore conueniret. Quatuor diebus colloquium productum eſt: rex per noctem in vrbem rediit. Primus congreſſus publicus fuit, in quo ſalutatio de more facta, & honos regi habitus. In altero atq; item altero, duo tantum ſermoni teſtes adhibiti. In quarto ſemotis arbitris, ſolus cum rege Georgius tabernaculum introiuit: verba inter eos habita non ſunt prodita. Ex iis tamen quæ poſtea ſequuta ſunt, manifeſtum, de tranſitu regis in Bohemiam fuiſſe tractatū. Vbi ſermone ſæpius habito, nō coiere voluntates, indignabundus Poggiebracius, minabundusq; retro in Morauiam iter flexit. Regi haud ſalubre conſiliū viſum eſt, dimiſiſſe hominem male pacatum, quem penes regni poteſtas eſſet, qui nocere pariter ac minari poſſet. Miſit ergo primos ex curia proceres, qui placatum retraherent: ſin minus, facturum poſtulata regem promitterent. Inuentus in itinere, nec de reditu verbum fieri paſſus eſt, nec de ſententia ſua quicquam detraxit. Promiſſus itaque in Bohemiam regis tranſitus, & nuptiarum ſolennitas Pragæ deſtinata. Nec dicto fides defuit. Ordinatis Auſtriæ rebus, etiam ante diem dictam ingenti rex apparatu Bohemiam petiit. Intranti Pragam, Rochezana cū ſacrilego presbyterorum comitatu pompam ducens, obuiam venit: & habita oratione, pro fauſto fœliciq; reditu congratulatus eſt. Vix admonente Poggiebracio, rex gratias egit: hæreticum ac peſtiferum toruis oculis clerum inſpiciens. Vbi verò maioris eccleſiæ ſacerdotes ſacrā

* *aliàs margaritam.*

ferentes occurrerunt: Hos, inquit, Dei miniſtros agnoſco: atque ab equo proſiliens, conſalutatis omnibus, ſacram crucem oſculatus eſt. Erant enim Romanæ fidei ſectatores, qui pro teſtamento Dei exilium longo tempore paſſi, Sigiſmundi tandem vocatione ſua loca recuperauerant. Hæc Ladislai pietas multorum offendit animos, qui Rochezanæ ſtudebant ineptijs. Suppreſſum tamen ac diſſimulatum odium. Inde duæ legationes miſſæ, altera ad Imperatorem Fridericum de pace actura, in qua princeps fuit Eizingerus: altera ad Carolum Franciæ Regem, eius filiam petitura. In hac primas partes geſſit Vlricus Patauienſium præſul, moribus ac doctrina præditus, quem tradunt octoginta equos albicantes duxiſſe. In ea legatione ſepringenti equites profecti ſunt, quadrigæ auratæ, matronæ ac virgines ſplendido apparatu, quæ ſponſam ducerent: veſtes præterea donaque tanto matrimonio digna miſſa. Tertia quoque legatio ad Calixtum Pont. max. decreta erat, quæ controuerſias de religione dirimeret, regnumq; Bohemorum Rom. eccleſiæ coniungeret. Super his quarta cura Regis vrgebat animum, comparandi contra Turcas validi exercitus, quo tandem noſtra ætate ſcelerata Mahumetis ſuperſtitio pelli ab Europa poſſet. Iam de concordiæ formula cum Friderico conuenerat. Inſtruebantur regiæ nuptiæ maximo ſumptu, ſplendidiſſimo apparatu. Imperator & Auguſta vocati, ambæ Regis ſorores cum viris eam celebritatem acceſſuræ ferebantur. Saxoniæ, Bauariæ, Sleſiæ, Franconiæ, Rheni principes: multi quoque ex Gallia reguli venturos ſe promiſerant: non ſolùm nuptias ornaturos ſua præſentia, verùm etiam de tuenda Republica Chriſtiana contra Turcas acturos. Sed hos tantos cogitatus, has ſpes pulcherrimas, tantum rerum

Prouidentiæ diuinæ vis. ordinem immatura mors ac repentina Regis interrupit. Incertæ vanæque cogitationes hominum: futurum quicquid cæca caligine Deus occuluit, ipſe ſibi gubernacula retinet vniuerſi. Nihil ſine ſuo nutu mortales agitant: ſapienter ab eo iuſteq; cuncta reguntur: ſæpe in conſpectu eius æquiſſima ſunt, quæ nobis videntur iniqua. Nihil perperam, nihil temerè diuina maieſtas agit: nos cæci verſamur in tenebris, minimum eſt quod cernimus. Ad regimen animæ noſtræ liberum nacti ſumus arbitrium: ad ſaluandas animas lux reddita Chriſtianis. De regimine ciuitatum, de mutatione regnorum, de orbis imperio, minimum eſt, quod homines poſſunt: magna magnus diſponit Deus.

De infirmitate & morte Ladislai Regis.
Caput LXX.

LAdislaus igitur x. Cal. Decembr. hora circiter xij noctis ægrotare cœpit. Sunt qui vlcere peſtifero percuſſum inguine dicunt, pleriq; nullum peſtilentiæ ſignum apparuiſſe. Verùm ita mihi res conſcripta eſt ab his, qui diligenter cùm medicos, tum cubicularios audiuêre. Sederat in iudicio Rex, quod de nobilitate inter Poggiebracium & Cernhaoram Morauum magnis contentionibus agebatur, ita vt alter alterum ad duellum prouocarit. Neque de more ſuo indutus prodierat, linea tantùm indumēta ſuſceperat, & deſuper

Schuba. Perſicum habitum quem vocant Schubam. Neque toto auditorio ridere viſus, triſtem vultum notauere omnes. Id ſignum præſagientis ægritudinis iudicatum. Dimiſſo tribunali, cœnauit inter purpuratos, compoſito ac graui ſermone vſus. Poſt multam noctem in cubiculum ductus, rapulas, quæ apud Bohemos dulciſſimæ ſunt, auidè comedit, ſiceramque bibit: ſermones haudquaquam triſtes inter cubicularios miſcuit. Priuſquam lecto decumberet, orationem de more ad ſuperos habuit: qua finita, grauatum ſe dixit, & ſtomachum vehementer dolere. Cui vnus ex cubicularijs natione Bohemus, Aſcende, inquit, ſtratum, dolorem ſomnus excludet. Paruit rex, quietique ſe tradidit.

Cum-

Cumque ad horam dormiuiſſet, vocato iterum cubiculario, vim doloris, qui ſenſim creſceret, intolerabilem eſſe ait. Ille de ſe iudicium faciens, nihil ſomno melius affirmare, ſic dolorem ceſſurum dicere. Iam noctis hora xiij. fermè effluxerat, regi nulla quies dabatur. Ne tamen cubicularijs moleſtus eſſet, dolorem in diem tacitus pertulit. Tum medici accerſiti, quod ſuarum partium erat, deſperata ſalute fecerunt. Georgius & ipſe vocatus, percunctari ex Rege cur doleret, quid morbi eſſet, ſpem bonam præbere, ne ſibi ipſi deeſſet hortari, peteret quæcunque vellet: omnia in arbitrio ſuo poſita, mandaret parere cupientibus. Ad quem Rex: Tua mihi Georgi iampridem cognita fides, ſpectataque virtus eſt, per te Bohemus vſque in hanc diem me Regem appellauit. Speraui me potiturum regno, quod ipſe parau cras: nunc contrà ſuperi lubent. Mihi moriendum eſt, regnum in tua manu erit. Duo ex te peto: alterum, vti prouinciales iuſtè regas, pupillis, viduis, imbecillisque rectum iudicium patrociniumque ne ſubtrahas: alterum, vt qui me ſequuti ſunt ex Auſtria, cæterisque prouincijs, in patriam ſuam inuiolatos remittas. Hoc mihi ſupremum beneficium ne deneges. Præmaturas Regis cogitationes Georgius eſſe reſpondet. Futurum breui ſoſpitem, ex ſuo arbitrio regnaturum, deſineret ea proloqui, quæ & ſibi incommoda & alijs forent moleſta. Tum Rex apprehenſa manu: Aie, inquit, promitte, quod cupio: nam me mori certum eſt. Si feceris quæ iubeo, Deum propitium tibi reddam. Neque enim ita vixi, vt cœlum mihi negari putem: pro cœleſtibus terrena relinquo: tu caue poſtulatis aduerſere. Non potuit tenere lacrymas Poggiebracius, deditque fidem facturum quod Rex imperaſſet. Finito ſermone, intromiſſis ſacerdotibus, de curatione animæ actum: Chriſtiano more ſacramenta exhibita. Rex ornamenta ſua Pragenſi eccleſiæ legauit, iuſſitque crines in auri modum fulgentes, ne qua ſupereſſet vanitas, amputari. Id miniſtri cauſas moræ nectentes neglexere. Vbi anima ægra amplius demorari non potuit, ſacram candelam petijt, eamque manu prehendit, & intuens ſaluatoris imaginem crucifixi, orationem dominicam dicere orſus, ad finem vſque perduxit: pronunciatisque vltimis verbis: Sed libera nos à malo: nihil amplius loquutus, non extrema pati, ſed quietem arripere viſus, mortalis vitæ lumen reliquit. O imbecillem humanæ naturæ conditionem, ô inanem mortalium gloriam, ô cæcæ hominum mentes, quid iactamur? quid extollimur? Quid eſt quod dignitates, opes, potentiam tantopere flagitamus? Perpetuò his frui cui datum? Ladiſlaus nobiliſſimus adoleſcens duo de viginti natus annos, in ipſo ætatis flore, in ipſo gloriæ culmine, tot regnis, tot gentibus imperans, tot delitijs atque opibus affluens, inter tot auxiliantium manus, intra ſex & triginta horas poſtquam ægrotare cœpit, extinctus eſt.

Ladiſlai pia oratio.

Ladiſlai mors.

De opinione & cauſa infirmitatis & mortis regia.
Caput LXXI.

Mortem eius alij morbo, alij veneno imputauere. Medici Theutones, quorum potiſſima corporis cura fuit, in Auſtriam reuerſi, palàm dixêre, quamprimùm ægrotare Rex cœpiſſet, ſe vocatos, manifeſta mortis ac veneni ſigna comprehendiſſe, neque auſos in aliena terra manifeſtare quæ viderant, timuiſſe potentiam eorum, quorum ſcelere Rex perijſſet, Regi clàm aperuiſſe omnia: reſpondiſſe illum, non ignorare toxicum datum: ſilentium imperaſſe, ne regiæ morti ſuam adijcerent. Senatus Vienenſis vbi vulgari eam famam animaduertit, medicorum ſermonem prohibuit, ne Bohemorum aduerſus ſe ferociam prouocarent. Qui violentam mortem dicunt, Poggiebracium & Rochezanam criminantur. Poggiebracium iam tum Regi fuiſſe infenſum,

quum ad Danubium vſque profectus, Viennam ingredi noluit, non ſine cauſa ſuſpectum ei Regem fuiſſe. Conſcias mali mentes metum implere: queis integer eſt animus, his omnia tuta videri: ab eo tempore regiæ vitæ paratas inſidias. Rochezanam nunquam Regi placuiſſe, idque palàm factum, quum ſicut antè diximus, ſacra ferentem contempſit. Nec me latet fama vulgatum eſſe, idcirco Regem apud Pragam nuptiarum celebrationem decreuiſſe, vt concurrentibus eò catholicis principibus potenti manu hæreticos comprehenderet, finemque tandem Huſſitarum inſaniæ daret. Id præſenſiſſe Rochezanam & Poggiebracium, necemque regi pro ſua ſalute machinatos. Mihi quid horum verius videatur non facilè dixerim, neque incerta pro certis auſim affirmare. Aliorum dicta recenſeo, & plura ſcribo quàm credo. Illud conſtat, præter Rochezanam, cui regiam mortem nemo non acceptiſſimam iudicauit, & Georgium, reliquos regni proceres extincto rege in magno mœrore fuiſſe, & publicum toto regno luctum, qui ad vij. kal. Decembres continuatus eſt. Tunc regia pompa peractis exequijs, defuncti corpus in ſinu proaui ſui diui Caroli quarti Romanorum Imperatoris ſepultum: circumductio per vrbem more maiorum neglecta. Dum hæc ſcribo, Alphonſi Regis Aragonum, cui præſentem hiſtoriam dedicaueram, multis formidatus, pluribus expectatus, mihi quidem acerbiſſimus nunciatus eſt obitus; v. kalend. Iulij, clauſiſſe oculos traditur, Hiſpaniæ atque Italiæ rebus aliam formam præbiturus. lugendumq; Camenis fatum, & ingens diſertis iactura viris. Vtinam ſucceſſori par cura virtutis ſit, minorque ſeculo noſtro calamitas ingruat quàm timemus. Nos operi quod iam finem requirit, ſummã admoueamus manum. Georgius ea die quæ inter mortem Ladiſlai & funeris eductionem media interceſſit, accerſitis proceribus gubernationem ſuam non expiraſſe Regis obitu dixit, prouinciam vſq; ad Pentecoſten commiſſam ſibi fuiſſe affirmans. Arma tenenti nemo finitum morte mandantis imperium obijcere auſus, Pragenſes gubernationi ſuæ nihil morati ſe commiſere. Matthias Hunniadis filius ex Vienna ductus qua die rex obijt, Pragam applicuit, atque in poteſtatem Georgij factus eſt. Nec diu poſtea Rex Hungariæ deſignatus, magnis ſponſionibus dimiſſus è carcere volauit ad regnum. Aduenæ, qui Ladiſlaum ſecunti fuerant, ſuam quiſque domum petiêre.

Regis Aragonũ laus, mors.

De Poggiebracio Rege Bohemorum ſextodecimo.
Caput LXXII.

Exinde conſtituta die, quã nouus Rex eligeretur, multi tractatus habiti. Carolus rex Franciæ, qui filiam Ladiſlao deſponderat, regnum alteri ex filijs ſuis petere, aut ei * committi, cui filiam tradere non dedignaretur. Caſimirus rex Poloniæ ſororem defuncti Regis ſibi nuptam eſſe aiebat, eique regnum deberi Pari ratione Gulielmus Saxoniæ dux vtebatur, cui ſoror natu maior nupſiſſet. Fridericus Imperator eiuſdem regni ordinationem ſuam eſſe affirmabat, in qua feudi ſolennia neglecta fuiſſent. Nec ſine ſpe Sigiſmundus & Albertus Auſtriæ duces fuêre, qui deficiente Rege Bohemiæ ſine virili ſobole ex Auſtria vocandum veteri fœdere principem notant. Rochezana venenorum ſator, crebris ſermonibus vſurpare, aut Regem ſuæ profeſſionis eligendum eſſe, aut ſi nemo tanto faſtigio dignus videretur, Hebraico more iudices aſſumendos, veteris legis exempla cõmemorans. Vbi dies conſtituta illuxit, auditis legationibus in conuentu procerum, vtilitate regni diſcuſſa, Georgius Poggriebacius rex pronunciatur, militiæ domique apprimè clarus, cui ad res gerendas nec conſilium nec ætas deeſſet. Ea res necati Regis ſuſpicionem maximè auxit. Ipſe ex prætorio primùm in ædem beatæ Mariæ vbi Rochezana

Aliàs comiti

chezana præſidet,ſolenni pompa deductus Deo gratias egit, ibique nouello Regi publica ſalutatio exhibita. Mira rerum mutatio, & nouus ſyderum influxus. Duo potentiſſima regna eodem tempore Rege orbata ex nobiliſſimo ſanguine ad mediocris generis homines peruenêre. Sic Deo placuit: ludere fortunam dixiſſet antiquitas. Nos diuinæ prouidentiæ cuncta tribuimus. Vtriuſque Regis electionem nonnulli calumniantur, vim adhibitam dicunt, neque iure valere quod metus extorſerit. Nobis perſuaſum eſt, armis acquiri regna, non legibus.

ÆNEÆ SYLVII, QVI ET PIVS II. PONTIFEX MAXIMVS FVIT, BREVE ELOGIVM.

PIVS Secundus, Aeneas anteà vocatus, cognomento Picolhomineus, natione Italus, Senis oriundus, patre Syluio, matre Victoria Corſiniani naſcitur, cum pater eius à plebe Senenſi cum reliqua nobilitate è republica deiectus ad fundum gentilitium Corſinianum vallis Vtciæ oppidum, ſe contuliſſet. Nato puero Aeneas Syluius nomen pater indidit. Puerpera autem per quietem viſa eſt ſibi infantem mitratum parere, quæ (vt pronæ ſunt ſemper in peius hominum mentes) verita eſt ne ſomnium illud puero & familiæ ignomiam portenderet: neque anteà huiuſcemodi ſuſpitione leuari potuit, quàm poſtea intellexerit, filium Tergeſtinum Epiſcopum deſignatum: quo nuncio omni prorſus metu liberata, immortali Deo gratias egit, quòd defunctum meliore fato, quàm ipſa coniectauerat, filium ſibi videre contigiſſet. Prius tamen cum per ætatem licuit Corſiniani ſingulari memoria & ſumma docilitate grammaticam didicit; parcè adeò ac duriter vitam ducens, vt omnia ruris officia ob inopiam adire ſit coactus. Annum verò decimum octauum agens, Senas proficiſcitur, vbi à neceſſarijs & cognatis adiutus, Poetas primò, mox Oratores adiuit. quibus facultatibus tantum ingenio & diligentia valuit, vt breui præclara poemata Latina & Etruſca lingua ediderit, ludens credo in amorem quo ætas illa maximè conflictatur. Inde verò ad ius ciuile ſe contulit, quod profecto non ita multò poſt deſerere coactus eſt. Orto namque inter Senenſes & Florentinos bello, caritatem annonæ veritus, & nobilitatem plebi Senenſi ſuſpectam cernens, voluntarium ſibi velut exilium adſciuit: ſequutus ampliſſimum virum Dominicum Capranicum; qui tum Senis iter faciens ad Baſilienſe concilium proficiſcebatur, queſtum iniurias ab Eugenio Pontifice ſibi illatas, propter denegatum galerum Cardinalatus inſigne, quo etiam abſentem Martinus ob eius virtutem & integritatem merito donauerat. Huius igitur contubernio vſus poſt longos itineris labores, ſuperatis alpibus cælo vicinis per Inferni pontem & Lucernæ lacum; Heluetiorum campos, Baſileam tandem peruenit. Quo in conuentu & ſi multa negocia Aeneæ Dominici ſecretario obuenerint, ſemper tamen eſt aliquid ocij ſuffuratus, quod literis traderet. Dominicum deinceps paupertate & inopia circumuentum, quippe cui beneficiorum & paternæ hæreditatis prouentum omnem Eugenius denegabat, relinquere non

tor verò rediens, vbi Germaniam attigiſſet, Aeneam ſtatim ex mandato Pontificis, in Bohemiam & Germaniam oratorem cum ſumma poteſtate mittit, & ad omnes Auſtriæ ciuitates. Orta namque erat inter eas & Imperatorem, controuerſia pro Ladiſlao rege, quem illi ad ſe mitti poſtulabant. Sublata autem tanta cõtrouerſia, ac pace inter vtroſq; compoſita, Aeneas haud ita multò poſt ad conuentum Ratiſponenſem mittitur, vbi Imperatoris vices gerens, præſente Philippo Burgundiæ Duce, & Ludouico Baioariæ, de immanitate Turcarum & calamitate reip. Chriſtianæ tanta contentione dixit, vt omnibus gemitus & lacrymas excuſſerit; præcipuè aut Philippum Burgundum ad eam expeditionem animare viſus eſt adeò, vt bellum ſtatim omnium conſenſu decerneretur, quod poſtea omiſſum eſt eorum ambitione & ſtultitia, qui cuncta ſibi deberi putabant. Miſſus iterum à Cæſare ad conuentum Francfordiam eadem de cauſa: vbi viſus eſt, omnes quidem cõmouere, verùm hoc natura compertum eſt, eorum animos citò reſidere, quorum affectus perfacilè mouentur. Tertius item in Noua ciuitate conuentus habetur, in quo Aeneas mirificè manibus & pedibus annixus eſt, rem ex ſententia perficere, priuatim & publicè vnumquenq; ad id bellum cohortando, quo ſalus Europæ principum, & populorum libertas & dignitas Chriſtiani nominis continebatur. Nec aberat à ſpe perficiendæ rei: cùm ſubitò nunciatum eſt, Nicolaum Pontificem, è vita migraſſe, cuius in morte diſturbata ſunt omnia. Caliſto verò ſubrogato in demortui locum, Imperator Aeneam Oratorem mittit: inde verò iter in patriam facturus Roma abiens à Caliſto retentus eſt, à quo etiam non multò pòſt patrum omnium conſenſu in numerum Cardinalium refertur. Apud Caliſtũ verò tantæ authoritatis & gratiæ fuit, vt hominem impulerit, Oratores ad Senenſes, qui tum ciuili diſcordia laborabant, vt populum tumultuantem ad pacem & concordiã adhortarentur, mitteret. At verò dum in Balneis Viterbianis valetudinis cauſa eſſet, hiſtoriamq; Bohemicã inchoaſſet, mortuo Caliſto Romam ſtatim rediјt: cuius expectatio tanta fuit, vt magna pars populi Romani officiј cauſa obuiam progreſſa, hominem (quaſi diuinarent) vt Pontificem ſalutant. Ad hunc enim conſenſu omnium Pontificatus deferebatur. Ingreſſus itaq; conclaue patrum omniũ ſuffragiјs Pontifex Maximus renunciatur. Acceptaq; deinde pontificia corona, qua tertio nonas Septembris pontificali apparatu Baſilicam Petri ingreſſus eſt: & cum Deo immortali gratias egiſſet, ſe totum, confirmata prius eccleſiæ ditione, ad curam reipub. Chriſtianæ conuertit. Sed rebus his omnibus omiſſis, quæ plurimę & memoratu digniſſimæ ſunt, pauca de eius ſtudiis literariјs, magis ad rem noſtram facientibus delibabimus: non enim in tanto faſtigio conſtitutus, literarum ſtudia intermiſit. Ab adoleſcentia enim & nondum ſacris initiatus, vt diximus, poemata edidit, laſciuiæ magis & feſtiuitati accommodata, quàm preſſa & grauia: ſurgit tamen nonnunquam, & dum iocatur mordacitate non caret. Extant eius epigrammata referta ſalibus. Ad tria millia variorũ verſuum ſcripſiſſe dicitur: quorum pars magna Baſileę periјt. Orationi ſolutæ reliqua vita ſe totum dedit; magnitudine rerum inuitatus. Delectatus eſt etiam mixto ſcribendi genere, & ad philoſophandum aptiore. Libros in dialogo edidit De poteſtate conciliј Baſilienſis. De ortu Nili. De ſtudio venandi. De fato. De præſcientia Dei. De hæreſi Bohemorum. Reliquit Dialogum imperfectum contra Turcos inchoatum, pro defenſione fidei Catholicæ. Epiſtolas digeſſit in tempora: & quas profanus, quas ſacris initiatus, quas antiſtes, quas Pontifex Maximus ſcripſerit, voluminib. ſeparat. His Reges, nationes, ciuitates, principes, atq; omne genus hominum ad religionis arma incendit. Extat eius Epiſtola ad Turcũ, qua hominem adhortatur, vt poſthabita Mahometana perfidia, veram Chriſti Ieſu religionem ſequatur. Libellum edidit De miſeria au-

Graue pontificis onus,ſed beatum ei qui bene fert.
Indoctum Epiſcopum aſino comparandum.
Corpora malos medicos,animas imperitos ſacerdotes occidere.
Vagum Monachum Diaboli mancipium eſſe.
Virtutes clerum ditaſſe,vicia paupetem facere.
Sacerdotibus magna ratione ſublatas nuptias, maiori reſtituendas videri.
Fideli amico nullum theſaurum anteferendum.
Vitam amico,inuidiam morti comparandam.
Hoſtem in ſe nutrire,qui nimis filio ignoſcit.
Nulla in re auarum placere hominibus,niſi in morte.
Vicia hominum liberalitate obtegi,nudari auaritia.
Mentiri ſeruile vicium eſſe.
Vini vſum & labores & morbos auxiſſe mortalibus.
Vinum quod mentem excitet, non quod obruat ſumendum.
Libidinem ætatem omnem fœdare,ſenectutem extinguere.
Quietam vitam non aurum ipſum,non gemmas præbere.
Dulce bonis,durum iniquis mori.
Generoſam mortem turpi vitæ, omnium philoſophorum ſententia anteferendam.

Hæc ſunt ferè, quæ uiſa ſunt, ex infinitis ferè dictis & factis à Pio II. Pont. max. in medium afferre: qui plura cupit, is Platinam de eius uita perlegat è quo iſta omnia decerpſimus.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE